

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND
ECONOMIC RELATIONS

Број: 08-1-28-92-7 /15
Сарајево, 29.06.2015. године

PRIMLJENO: 08-07-2015		Broj priloga	
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
0102-28-898/15			

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Трг Босне и Херцеговине 1
71 000 Сарајево

Предмет: „Годишњи извјештај из области пољопривреде за Босну и Херцеговину за 2014. годину“ на разматрање и усвајање, *доставља се*

Поштовани,

Према Закону о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Службени гласник БиХ“, број 50/08), Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарством пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ и Одјељењем за пољопривреду Владе Брчко Дистрикта БиХ израђује и Савјету министара БиХ доставља Годишњи извјештај из области пољопривреде на разматрање, најкасније до 30. маја текуће године, а након разматрања Савјета министара БиХ, годишњи извјештај се упућује Парламентарној скупштини БиХ на усвајање, најкасније до 30. јуна текуће године.

Савјет министара БиХ је на 9. сједници, одржаној 02.06.2015. године, размотрио Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2014. годину, и задужио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да, након што размотри примједбе, кориговани текст Извјештаја достави Парламентарној скупштини БиХ на усвајање.

У складу са наведеним, достаљамо вам Годишњи извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2014. годину на разматрање и усвајање. Извјештај садржи оцјену стања у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја, мјере секторске политике које су предузете у 2014. години, те приједлог спровођења мјера политике у пољопривредном сектору за наредну годину.

С поштовањем,

МИНИСТАР

Мирко Шаровић

Прилог:

- Као у тексту (српски, хрватски и босански језик)
- ЦД са извјештајем на српском, хрватском и босанском језику
- Обавијест о закључку Савјета министара Босне и Херцеговине

U-345

Broj: 05-07-1-1329-27/15
Sarajevo, 3. 6. 2015. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA
SARAJEVO

011
012
013

PRIMLJENO:	04-06-2015		
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Broj	Dat. prijema
(28)	28-92-6	15	

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA
- n/r tajnika Ministarstva -

08-7
08/06/15

SARAJEVO

PREDMET: Obavijest o zaključku Vijeća ministara BiH

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 9. sjednici održanoj 2. 6. 2015. godine, razmotrilo je Godišnji izvještaj iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2014. godinu, te zadužilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa da nakon što razmotri primjedbe koje će u pisanoj formi dostaviti ministrica odbrane, korigirani tekst Izvještaja dostavi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na usvajanje.

O zaključku vas informiramo radi njegove provedbe, te s tim u vezi u prilogu dostavljamo primjedbe ministrice odbrane koje su dostavljene Generalnom sekretarijatu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

S poštovanjem,

n/r g. tajnik Vb
Z. Kukuljic

Temeljem Zaključaka Vijeća Ministara BiH za točku dnevnog reda
„Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog
razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2014. Godinu“

Predlagač: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa

Dostavljam primjedbe koje je potrebno ugraditi u ponuđeni tekst kako
bi se isto moglo proslijediti u daljnju proceduru:

- strana 7., netočan navod, stavak 3: „.....,pripremu prijedloga izmjena i dopuna zakona o hrani, zakona o veterinarstvu i zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju.....“; u pripremi su točnije u proceduri pribavljanja mišljenja novi zakoni, a ne izmjene i dopune;
- strana 55. Izrada pravnih propisa – izmjene i dopune zakona o hrani, zakona o veterinarstvu i zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH: u cijelom tekstu se navodi kako se radilo na izmjenama i dopunama navedenih zakona odnosno kako je MVTEO BiH pripremio tekstove izmjena i dopuna! Navod je netočan, ispraviti isti! Radilo se na izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju a u potpunosti su izrađeni NOVI zakoni o hrani i o veterinarstvu!
- strana 74., glava 9). Sigurnost hrane, stavak 2 – „.....institucionalni i administrativni kapaciteti nadležni za oblast sigurnosti hrane u BiH.....“ – navesti nadležna županijska ministarstva;
- strana 77., glava 10. Veterinarstvo, stavak 2 – „.....institucionalni kapaciteti nadležni za veterinarstvo....“ – navesti nadležna županijska ministarstva;
- strana 91., odjeljak 14.1 „Prioriteti i mjere u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u 2015. godini“, prioritetna područja, zakonodavstvo:.....“pripremiti izmjene i dopune zakona o hrani, zakona o veterinarstvu i zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju...“! Ispraviti netočan navod. Nisu izmjene i dopune nego novi zakoni i isti su već u proceduri pribavljanja mišljenja;

Marina Pendeš

**MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE**

GODIŠNJE IZVJEŠĆE

**iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog
razvoja za Bosnu i Hercegovinu**

ZA 2014. GODINU

Svibanj, 2015. godine

SADRŽAJ

Izvori podataka i doprinos u izradi izvješća	3
Skraćenice i simboli	4
Lista tabela	5
Lista grafikona	5
PREDGOVOR	7
1. ANALIZA STANJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU	9
1.1. Makroekonomski okvir i značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora	9
1.2. Oranične površine prema načinu korištenja	11
1.3. Otkup i prodaja poljoprivrednih proizvoda	12
1.4. Prosječne potrošačke cijene prehrambenih proizvoda	15
2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA	16
2.1. Biljna proizvodnja	16
2.1.1. Obim i struktura proizvodnje žitarica	16
2.1.2. Obim i struktura proizvodnje krmne/stočne hrane	18
2.1.3. Obim i struktura proizvodnje povrća i krumpira	19
2.1.4. Obim i struktura proizvodnje industrijskih usjeva	21
2.1.5. Obim i struktura proizvodnje voća i grožđa	22
2.2. STOČNI FOND I ANIMALNA PROIZVODNJA	25
2.2.1. Brojno stanje stoke i peradi i klanje stoke i peradi u klaonicama	25
2.2.2. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i mliječnih proizvoda	28
2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda	30
3. INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA HRANE, PIĆA I DUVANA	31
3.1. Prehrambena industrija u Republici Srpskoj	31
3.2. Prehrambena industrija u Federaciji BiH	32
3.3. Prehrambena industrija u Brčko distriktu BiH	33
4. PODRŠKA POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU	34
4.1. Struktura podrške po grupama mjera	35
4.2. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	40
5. VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH PROIZVODA	42
5.1. Struktura deficita u trgovini poljoprivredno-prehrambenih proizvoda	44
5.2. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda po regionima	45
5.3. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda sa Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom	47
5.3.1. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Republike Hrvatske	47
5.3.2. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Republike Srbije	48
6. PROCJENA ŠTETA I GUBITAKA U POLJOPRIVREDNOM SEKTORU UZROKOVANIH POPLAVAMA I REALIZOVANE MJERE NA SANACIJI	49
6.1. Realizovane aktivnosti na sanaciji šteta uzrokovanih poplavama u oblasti poljoprivrede Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko BiH	50
7. POLJOPRIVREDNA POLITIKA I POLITIKA RURALNOG RAZVOJA	53
7.1. Institucionalni okvir i ciljevi poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja	53
7.2. Aktivnosti i mjere poljoprivredne politike sprovedene u 2014. godini	54
8. RURALNI RAZVOJ U BIH I POLITIKA RURALNOG RAZVOJA	69
8.1. Uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH	70
8.2. Uvođenje LEADER programa u BiH i podrška uvođenju ovog programa	72
9. BEZBJEDNOST HRANE	73
9.1. Sprovedene aktivnosti u oblasti bezbjednosti hrane	73
10- VETERINARSTVO	76
10.1. Sprovedene aktivnosti u oblasti veterinarstva	76

11. FITOSANITARNA OBLAST	79
11.1. Sprovedene aktivnosti u fitosanitarnoj oblasti	79
12. RIBARSTVO	83
13. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODN SURDANJA	84
13.1. Sprovođenje Privremenog sporazuma /Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju	84
13.2. Realizacija obveza CEFTA 2006 Sporazuma i Protokola o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenta u cilju olakšavanja regionalne trgovine	85
13.3. Potpisivanje međunarodnih sporazuma o suradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	86
13.4. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja	87
13.4.1. TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange)	87
13.4.2. Implementirani projekti od značaja za sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja i koordinacija učešća u međunarodnim tijelima i organizacijama	88
14. PRIORITETI I MJERE POLITIKE U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2015. GODINU	89
14.1. Prioriteti i mjere u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2015. godini	89
PRILOG	
Pregled usvojenih zakonskih i podzakonskih akata u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, ishrane, veterinarstva, fitosanitarne oblasti u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Distriktu Brčko BiH za 2014. godinu	92
	92

Izvori podataka i doprinos u pripremi izvješća

Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u BiH za 2014. godinu sačinilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, sukladno članu 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH. Izvješće se zasniva na prethodno dostavljenim izvješćima koje pripremaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta BiH.

U izvješću su korišteni prvenstveno podaci nadležnih ministarstava poljoprivrede entiteta i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta, a od institucija iz oblasti statistike korišteni su podaci kojima nisu raspolagala ministarstva, odnosno, Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta.

Izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za 2014. godinu je dokument koji prikazuje stanje poljoprivredno-prehrambenog sektora, i to sa aspekta proizvodnje, trgovine poljoprivrednim i prerađenim poljoprivrednim proizvodima i implementirane poljoprivredne politike. U suštini, u dokumentu su predstavljeni osnovni pokazatelji makroekonomskog ambijenta, obim i struktura u poljoprivredno-prehrambenoj proizvodnji, cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima.

Prikazne su ujedno i mjere implementirane u poljoprivredi i ruralnom razvoju kao i visina sredstava izdvojenih s ciljem podizanja razine proizvodnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoj poljoprivrede i sela, i očuvanje prirode i racionalnim gazdovanjem prirodnim resursima.

Ovo izvješće uglavnom slijedi strukturu izvješća iz prethodnih godina.

Dokumenti, materijali i podaci korišteni u pripremi izvješća su:

- * Dokument za diskusiju za VI sastanak Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, ožujak 2015. (pripremljen od strane Radne grupe za europske integracije);
- * Izvješće o radu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske za 2014. godinu, studeni 2014. godine;
- * Izvješće o radu Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Distrikta Brčko BiH za 2014. godinu;
- * Prikupljene informacije i podaci o aktivnostima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Federacije BiH za 2014. godinu;
- * Izvješće o podršci poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH, Kancelarije za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju, prosinac 2014. godine;
- * Analiza vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine za 2014. godinu, veljača 2015. godine.

Skraćenice i simboli

ARS	Anketa radne snage
BDV	Bruto dodata vrijednost
BDP	Bruto društveni proizvod
BHAS	Agencija za statistiku BiH
RZSRS	Zavod za statistiku Republike Srpske
FZS	Federalni zavod za statistiku
MSTEO BIH	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
MPŠV RS	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FVO	Food and Veterinary Office
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
WTO	World Trade Organization
EFTA	European Free Trade Agreement
UoST	Ugovor o slobodnoj trgovini
FAO	Food and Agriculture Organization of United Nations
FADN	Farm Accountancy Data Network
SWG RRD	Regional Rural Development Standing Working Group
JICA	Japan International Cooperation Agency
USAID	U. S. Agency for International Development
FARMA	Fostering Agriculture Markets Activity
PG	Poljoprivredno gazdinstvo
PPG	Porodično poljoprivredno gazdinstvo
PDV	Porez na dodatu vrijednost
RPG	Registar poljoprivrednih gazdinstava
RK	Registar klijenata
GVIP	Granični prijelazi sa veterinarskom inspekcijom
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance
IPA RD	Instrument for Pre-Accession Assistance for Rural Development
IPS	Informaciono-prognozna služba
DG SANCO	Directorat of General for Health and Consumer Protection
RASFF	Rapid Alert System for Food and Feed
INFOSAN	The International Food Safety Authorities Network
RS	Republika Srpska
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
WB	World Bank
CAP	Common Agriculture Policy
EC	European Commission
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
IFAD	International Fund for Agriculture Development
UNDP	United Nations Development Programme
OIV	International Organization for Vine and Wine
ITPGR FA	International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture
UZZB BiH	Uprava za zaštitu zdravlja bilja Bosne i Hercegovine
TLO	Training Liaison Officer
SPO	Senior Project Officer
DB BiH	Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine

Lista tabela

- Tabela 1. BDV poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova u FBiH, RS i Distriktu Brčko BiH (2011/2013. godina)
- Tabela 2. Broj uposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti u BiH za period 2012/2014. godina (000)
- Tabela 3. Oranične površine prema načinu korištenja u BiH (000 ha)
- Tabela 4. Zasijane površine u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Distriktu Brčko u 2014. godini
- Tabela 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2012–2014.
- Tabela 6. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2013–2014. godini (KM)
- Tabela 7. Prosječne potrošačke cijene prehrambenih proizvoda u BiH (2014/2013. godina), KM
- Tabela 8. Broj rodni stabala i proizvodnja voća u BiH za 2013/2014. godinu
- Tabela 9. Brojno stanje stoke i peradi u BiH (2010–2014. godina)
- Tabela 10. Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH (2012–2014. godina)
- Tabela 11. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH za 2013/2014. godinu
- Tabela 12. Proizvodnja mlijeka u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH u 2013/2014. godini
- Tabela 13. Proizvodnja mliječnih proizvoda u BiH u 2013/2014. godini
- Tabela 14. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH za 2014. godinu
- Tabela 15. Proizvodnja jaja, vune i meda u RS, FBiH i Distriktu Brčko za 2013/2014. godinu
- Tabela 16. Pregled kapaciteta u pojedinim granama prehrambene industrije u RS u 2014. godini
- Tabela 17. Instalirani kapaciteti i ostvarena proizvodnja u prehrambenoj industriji Federacije BiH za 2014. godinu
- Tabela 18. Poljoprivredni proračuni u BiH (2009–2014) u 000 KM
- Tabela 19. Distribucija podrške po proizvodima/grupama proizvoda (%)
- Tabela 20. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda u BiH u periodu 2012–2014. godina (mil. KM)
- Tabela 21. Struktura razmjene poljoprivrednih proizvoda u BiH (glava CT 1–24), mil. KM
- Tabela 22. Struktura deficita u trgovini poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- Tabela 23. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednih proizvoda po regionima (mil. KM)
- Tabela 24. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Hrvatske (mil. KM)
- Tabela 25. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Srbije (mil. KM)
- Tabela 26. Procjena štete i gubici u poljoprivredi Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko (mil. KM)

Lista grafikona

- Grafikon 1. BDV poljoprivrede u FBiH, RS i Distriktu Brčko BiH (2011/2013. godina)
- Grafikon 2. Trend zaposlenosti muškaraca i žena u poljoprivrednoj djelatnosti u BiH, u posljednje tri godine
- Grafikon 3. Prosječne mjesečne neto isplaćene plaće u poljoprivredi, lovu i šumarstvu (2013/2014. godine)
- Grafikon 4. Odnos zasijanih površina i ugara, odnosno neobrađenih oranica u BiH tijekom tri posljednje godine (2012–2014. godina)
- Grafikon 5. Zasijane oranične površine u jesnjoj i proljetnoj sjetvi u BiH 2013/2014.
- Grafikon 6. Vrijednost otkupljenih grupa poljoprivrednih proizvoda u periodu od 2012. do 2014. godine, u mil. KM
- Grafikon 7. Učešće pšenice, kukuruza i ostalih žitarica u ukupno požnjevenim površinama žita
- Grafikon 8. Proizvodnja žitarica u BiH 2013/2014. godina, u tonama
- Grafikon 9. Učešće Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta u ukupnoj proizvodnji žita u BiH za 2014. godinu
- Grafikon 10. Učešće djeteline, kukuruza za krmu, lucerke i TDS u ukupno požnjevenim površinama krmnim biljem
- Grafikon 11. Proizvodnja krmnih usjeva u BiH 2013/2014. godina, u tonama
- Grafikon 12. Proizvodnja najznačajnijih povrtnih usjeva u BiH 2013/2014. godina, u tonama
- Grafikon 13. Učešće važnijih povrtnih usjeva u ukupnoj proizvodnji povrća za 2014. godinu
- Grafikon 14. Učešće uljane repice, soje i duvana u proizvodnji industrijskih usjeva u 2014. godini
- Grafikon 15. Proizvodnja industrijskih usjeva u BiH 2013/2014. godina, u tonama

- Grafikon 16. Proizvodnja najznačajnijih voćnih vrsta u BiH za 2013/2014. godinu, u tonama
Grafikon 17. Proizvodnja jagode i maline u BiH, 2013/2014. godina, u tonama
Grafikon 18. Proizvodnja grožđa u BiH, 2013/2014. godina, u tonama
Grafikon 19. Brojno stanje krava i steonih junica, ovaca za priplod, krmača i suprasnih nazimica u BiH za 2010/2014. godinu
Grafikon 20. Proizvodnja goveđeg, ovčijeg, svinjskog i mesa peradi u BiH za period 2012/2014. godina (tona)
Grafikon 21. Proizvodnja i otkup sirovog mlijeka u BiH za period 2012/2014. godina, mil. litara
Grafikon 22. Struktura proizvodnje mliječnih proizvoda u 2014. godini
Grafikon 23. Poljoprivredni proračun u BiH za period 2008/2014. godina (000 KM)
Grafikon 24. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za period 2008/2014. godina po entitetima/BD
Grafikon 25. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za period 2008/2014. godina po grupama mjera podrške (u milijunima KM)
Grafikon 26. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH za period 2008/2014. godina po grupama mjera
Grafikon 27. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milijunima KM)
Grafikon 28. Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milijunima KM)
Grafikon 29. Poređenje visine sredstava izdvojenih za mjere ruralnog razvoja i mjere direktne podrške
Grafikon 30. Struktura mjera ruralnog razvoja (milijuna KM)
Grafikon 31. Struktura mjera općih usluga u poljoprivredi (milijuna KM)
Grafikon 32. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda za period 2012/2014. godina (milijuna KM)
Grafikon 33. Top deset uvoznih grupa poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za 2014. godinu
Grafikon 34. Top deset izvoznih grupa poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za 2014. godinu
Grafikon 35. Učešće regiona u uvozu poljopr.-prehrambenih proizvoda u BiH u 2014. godini
Grafikon 36. Učešće regiona u izvozu poljopr.-prehrambenih proizvoda iz BiH u 2014. godini
Grafikon 37. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Republike Hrvatske, 2013/2014. godina
Grafikon 38. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda između BiH i Republike Srbije, 2013/2014. godina

PREDGOVOR

Za poljoprivredu u BiH 2014. godina ostaće upamćena po ogromnim direktnim i indirektnim štetama i gubicima uzrokovanim katastrofalnim svibanjskim poplavama koje su procijenjene na oko 366 milijuna KM.¹ Kao jedan od bitnih utjecaja i posljedica poplava, osim šteta i gubitaka, poljoprivredu u 2014. godini karakterišu negativni trendovi u zasnivanju proizvodnje, odnosno smanjene su zasijane površine za 16 tisuća hektara ili 3%, dok su ugari i neobrađene oranice povećane za oko 30 tisuća hektara ili 6,3% u odnosu na 2013. godinu. Kada je riječ o proizvodnji primarnih poljoprivrednih proizvoda, nepovoljni vremenski uslovi negativno su utjecali kako na ostvarenje plana sjetve, tako i na ostvarenje očekivanih prinosa, i to: žitarica za 11,7%, povrća 26%, krumpira 19%, krmnih usjeva za 15%, dok su kod voća i grožđa, zavisno od kultura, prinosi manji od 30 do 50%. Što se tiče stočarske proizvodnje i, generalno, stanja u stočnom fondu, pored brojnih problema koji egzistiraju već godinama, štete pričinjene poplavama dodatno su negativno utjecale na proizvodnju u stočarstvu, a osobito na njen najosjetljiviji i najvažniji segment – mljekarsku proizvodnju i proizvodnju mesa. Brojno stanje goveda je smanjeno za 0,7%, a peradi za 16,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Kada je riječ o brojnom stanju ovaca, on je veći ali u neznatnom procentu i to 0,5%, svinja za 0,6% i koza za 7,2%. Kada je riječ o klanju stoke i peradi i neto proizvodnji mesa, broj zaklanih goveda se smanjio za 32%, svinja za 9,03%, peradi za 0,19%, dok je broj zaklanih ovaca povećan za 1,26%, u poređenju sa podacima iz prethodne godine.

Osim negativnih rezultata ostvarenih u proizvodnji, za podsticaje u poljoprivredi i ruralnom razvoju izdvojeno je 139,1 milijuna KM ili za 4% manje sredstava u poređenju sa prethodnom godinom.

Realizacija aktivnosti entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Distrikta Brčko bila je u najvećem dijelu 2014. godine podređena ublažavanju posljedica poplava, s obzirom na razmjere direktnih i indirektnih šteta. S tim u vezi, sprovedene su hitne mjere sanacije, kao i obnove poljoprivredne proizvodnje u poplavljenim područjima, kao i niza drugih mjera u okviru kratkoročnog i srednjoročnog perioda implementacije. Prioritet rada nadležnih institucija u mreži hrane na kojem se radilo odnosio se prvenstveno na ostvarivanju uslova za izvoz poljoprivrednih proizvoda animalnog porijekla na evropsko tržište, dostavljeni novi Zakon o hrani, Zakon o veterinarstvu u BiH i izmjene i dopune Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH u proceduru pribavljanja mišljenja, i usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane.

Kada je riječ o poljoprivrednoj politici i politici razvoja ruralnih oblasti, aktivnosti na kojima se radilo odnosile su se na izradu novog nacrtu Zakona o vinu, izradu Plana aktivnosti za poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u oblasti poljoprivrede i prehrambene proizvodnje, izradi nacrtu Stateškog plana ruralnog razvoja, inicirane su i pokrenute aktivnosti na potpisivanju memoranduma o suradnji u okviru procesa pristupanja EU, posebno u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa EU i korištenja fondova EU za poljoprivredu i ruralni razvoj sa Republikom Srbijom, Republikom Hrvatskom i Crnom Gorom. Međutim, kada je riječ o poljoprivrednoj politici i politici ruralnog razvoja, ono što se može konstatirati je da, iako su sprovedene brojne aktivnosti u ovim oblastima, one u konačnici nisu rezultirale usvajanjem i donošenjem pomenutih pravnih propisa, izradom strateškog dokumenta ruralnog razvoja, niti potpunom realizacijom aktivnosti stvaranja uvjeta za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda na tržište Europske unije.

U dijelu priprema za korištenje Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj, nije postignut dogovor o institucionalnim strukturama za decentralizovano upravljanje sredstvima iz IPA-e što je bio i razlog za otkazivanje tehničke pomoći Europske komisije iz IPA-e namijenjene poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Činjenica je da ni u 2014. godini postojeći sustav bezbjednosti hrane u BiH nije uspio da ispunji sve kriterijume kojim se osigurava dobijanje izvoznih dozvola za EU tržište, iako su nadležne institucije radile na pripremi i usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa europskim propisima. Naime, lanac upravljanja i sustav službene kontrole hrane i hrane za životinje nisu usklađeni sa europskim

¹ Izvor podataka o štetama i gubicima usljed poplava, FAO: BiH Recovery Assessments Needs.

standardima, da bi se omogućio izvoz robe životinjskog podrijetla na tržište EU, što u isto vrijeme znači da nije bilo ni izvoza poljoprivrednih proizvoda poput mlijeka i mliječnih prerađevina, mesa i mesnih prerađevina i krumpira na europsko tržište.

U oblasti veterinarstva su, ipak, napravljeni određeni pomaci u vidu usvajanja provedbenih propisa kojim se uređuju pitanja kontrole, sprječavanja i iskorjenjivanja određenih prenosivih bolesti životinja, a također je stavljen u funkciju novi Sustav za upravljanje procesima u vezi sa pojavom sumnje bolesti kod životinja. Također, i u fitosanitarnom sektoru je zabilježen manji napredak u vidu usvajanja izmjena i dopune Zakona o zaštiti novih sorti bilja u BiH i odobrenju opšteg operativnog akcionog plana u slučaju hitne pojave organizama štetnih za bilje i biljne proizvode. Osim toga, započeta je registracija proizvođača, prerađivača, uvoznika i distributera biljaka, biljnih proizvoda i reguliranih objekata u fitoregistre, a i službene kontrole i stanje u pogledu glavnih organizama štetnih po krumpir su, uglavnom, ocijenjeni pozitivnim.

Pad proizvodnje biljnih i animalnih proizvoda, kao i neispunjavanje uslova za izvoz, negativno se odrazilo i na kretanja u trgovini, i to prvenstveno izvozu poljoprivrednih proizvoda. Naime, izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH u prošloj godini iznosio je 649,33 milijuna KM i manji je za 3,63% u poređenju sa 2013. godinom. Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda u BiH u 2014. godini iznosio je 2,73 milijarde KM, i bilježi blaži blagi rast za 0,02% u odnosu na prethodnu godinu. Deficit u trgovini poljoprivrednih proizvoda u 2014. godini je iznosio 2 milijarde KM, i bilježi rast za 1,20% čemu je svakako imao doprinos pada izvoza od 3,63% i uvoza od 0,02%. Pokrivenost uvoza izvozom BiH poljoprivrednim proizvodima u 2014. godini je iznosila 23,60% i neznatno je smanjena u odnosu na 2013. godinu, kada je iznosila 24,49%.

U cilju poboljšanja regionalne suradnje, razmjene iskustava i olakšanja trgovine poljoprivrednim i prerađenim poljoprivrednim proizvodima, potpisani su Memorandum o suradnji u oblasti poljoprivrede BiH i Mađarske i Protokol o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdanih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Agencije za hranu i veterinarstvo Republike Makedonije.

Na osnovu svega prethodno navedenog, može se konstatirati da sektor poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH osim deklarativnog pristupa, nije definiran konkretnim politikama i podrškama kao strateška grana od ključnog značaja za razvoj privrede u cjelini. Također, podmirivanje potreba stanovništva poljoprivredno-prehrambenim domaćim proizvodima je vrlo nisko, što ukazuje na veliku zavisnost od uvoza hrane. Stalne izmjene i nepredvidljivost agrarne politike, nepostojanje sprovedivih strategija razvoja poljoprivrede, nedovoljna sredstva podrške poljoprivrednicima, nemogućnost investiranja u usvajanje i primjeni novih tehnologija i standarda u proizvodnji doveli su do toga da poljoprivredno-prehrambeni sektor stagnira, što u suštini znači da sve teže prati trend konkurentnosti na regionalnom tržištu.

Generalno, pred poljoprivredom u BiH i u predstojećem periodu kao važan prioritet ostaje potreba kreiranja agrarne politike i uvođenje onih instrumenata koji će omogućiti dinamičko restrukturiranje poljoprivrednog sektora, modernizaciju, a ujedno i efikasno približavanje EU integracijama putem postepenog usklađivanja politike sa principima Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. Samo uz aktivno uključivanje i agažman svih čimbenika, a posebno zainteresiranih i uključenih učesnika u poljoprivrednom sektoru u BiH, može se odgovoriti na velike izazove i zahtjeve u procesu integracija i sticanja članstva Europske unije.

1. ANALIZA STANJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU

1.1. Makroekonomski okvir i značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora

Poljoprivredno-prehrambeni sektor u BiH se tijekom posljednjih nekoliko godina susreo sa mnogobrojnim promjenama, reformskim procesima kao i problemima i izazovima, osobito kada je riječ o proizvodnji i trgovini poljoprivrednim proizvodima. Ono što se značajno odrazilo na trendove u proizvodnji i trgovinskim tokovima su i izmjena uvjeta u regionalnoj trgovini ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju od 01. 07. 2013. godine, i ekstremno nepovoljni vremenski uvjeti u 2010, 2012. i 2014. godini. Udio sektora poljoprivrede, šumarstva i ribolova u ukupnom BDP-u BiH za 2013². Godinu iznosio je 6,97% i veći je za 0,73% u poređenju sa 2012. godinom. Kada je riječ o stvaranju BDV, tu sektor poljoprivrede ima značajno mjesto, koje je u 2013. godini iznosilo 8,4%. BDV poljoprivrede je u 2013. godini, u odnosu na prethodnu 2012. godinu, veća za 0,73%, ili 0,11% u poređenju sa 2011. godinom.

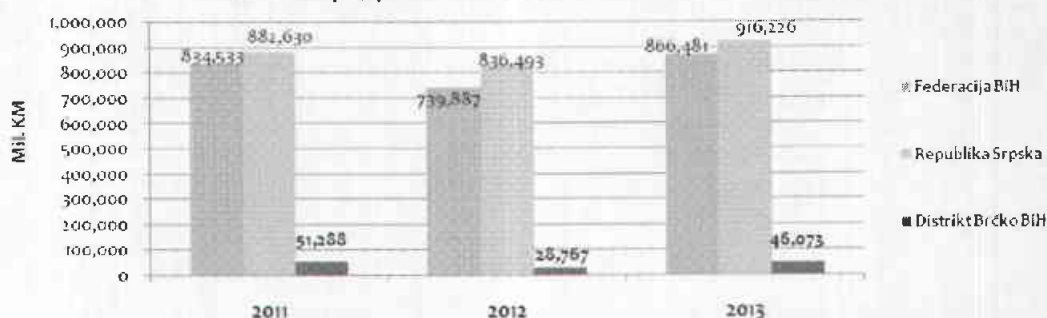
Tabela 1: BDV poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova u FBiH, RS i Distriktu Brčko BiH (2011/2013. godina)

Godina	2011.	2012.	2013.
Federacija BiH			
BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova (000 KM)	834.533	739.887	866.481
Udio u ukupnoj BDV	6,17	5,42	6,20
Udio u ukupnom BDP Federacije BiH (%)	5,1	4,5	5,1
Republika Srpska			
BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova (000 KM)	882.630	836.493	916.226
Udio u ukupnoj BDV	12,4	12,0	12,7
Udio u ukupnom BDP Republike Srpske (%)	10,2	9,7	10,4
Distrikt Brčko BiH			
BDV poljoprivrede, lova i šumarstva (000 KM)	51.288	28.767	46.073
Udio u ukupnoj BDV	12,0	6,8	10,4
Udio u ukupnom BDP Distrikta Brčko (%)	8,54	4,83	7,48
Ukupno BiH			
BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova u BDP BiH (000 KM)	1.768.451	1.605.147	1.828.780
Udio u ukupnoj BDV	8,39	7,65	8,44
Udio u ukupnom BDP BiH	6,86	6,24	6,97

Izvor: Agencija za statistiku BiH, RZSR, FZS BiH.

Promatrajući udio sektora poljoprivrede u ukupnom BDP i BDV entiteta i Distrikta, evidentno je da je u Republici Srpskoj udio poljoprivrede u BDP oko 10%, a u njoj BDV učestvuje sa više od 12%. Što se tiče Federacije BiH, udio poljoprivrede u ukupnom BDP u 2013. godini iznosio je 5,1%, a u njoj ukupnoj BDV 6,2% što je skoro za oko 50% manje u odnosu na Republiku Srpsku. Kada je riječ o Distriktu Brčko, poljoprivreda ima značajan udio u ukupnoj ekonomiji Distrikta, s obzirom na učešće u ukupnom BDP od 7,5% i stvaranju BDV sa učešćem od 10,4% u 2013. godini.

Grafikon 1. BDV poljoprivrede u FBiH, RS i Distriktu Brčko BiH (2011/2013. godina)

²Podaci o BDP za BiH za 2014. godinu nisu bili dostupni u periodu izrade ovog izvještaja.

S obzirom na značaj poljoprivrednog sektora u BDP kao i stvaranju BDV u Bosni i Hercegovini i poređenjem sa npr. zemaljama regiona, evidentno je da je situacija slična, s tim što je u Srbiji, Makedoniji i Albaniji značaj poljoprivrede mnogo veći, dok je u poređenju sa zemljama EU, poput npr. Njemačke, udio poljoprivrede u ukupnoj BDV manji, što ukazuje da druge privredne grane koje imaju veći doprinos u BDP imaju i veće učešće. Siromašnije zemlje, odnosno one kod kojih je slabija ekonomska situacija, imaju veći udio poljoprivrede u BDV, kao što je slučaj npr. kod Rumunjske, sa kojom se i BiH može porediti.

Značaj poljoprivrednog sektora se ogleda i u upošljavanju stanovništva. Međutim, broj uposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti se u periodu od tri posljednje godine smanjio sa 167.000, koliko je bilo uposleno 2012. godine, na 139.000 u 2014. godini, što je za 28.000 ili 17% manje. Također, i udio poljoprivredne djelatnosti u ukupnoj uposlenosti je smanjen sa 20,6% na 17,1% u trogodišnjem periodu.

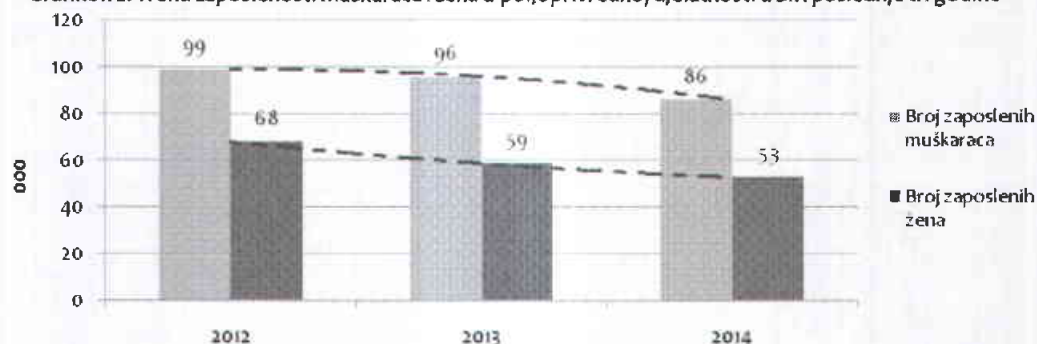
Tabela 2: Broj uposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti u BiH za period 2012/2014. godina (000)

	2012.	2013.	2014.
Ukupan broj uposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti (u 000)	167	155	139
Udio poljoprivredne djelatnosti u ukupnoj uposlenosti (%)	20,6	18,9	17,1

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

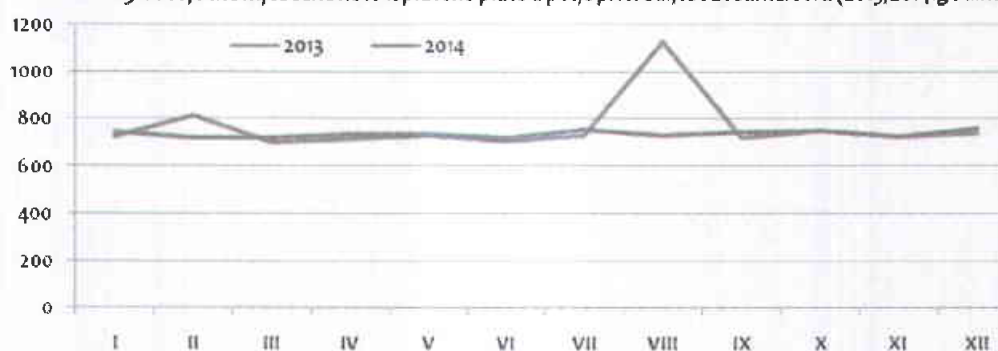
Trend smanjenja broja uposlenih je evidentan i kod muškaraca i žena, s tim što je veći pad broja uposlenih žena i to za 22%, dok je broj uposlenih muškaraca manji za 13,13% u posljednje tri godine.

Grafikon 2. Trend zaposlenosti muškaraca i žena u poljoprivrednoj djelatnosti u BiH posljednje tri godine

Prosječna neto isplaćena plaća u poljoprivredi, lov i šumarstvu za 2014. godinu iznosila je 727 KM i manja je za 3,6% u poređenju sa neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine, koja je iznosila 764 KM.

Grafikon 3. Prosječne mjesečne neto isplaćene plate u poljoprivredi, lov i šumarstvu (2013/2014. godina)

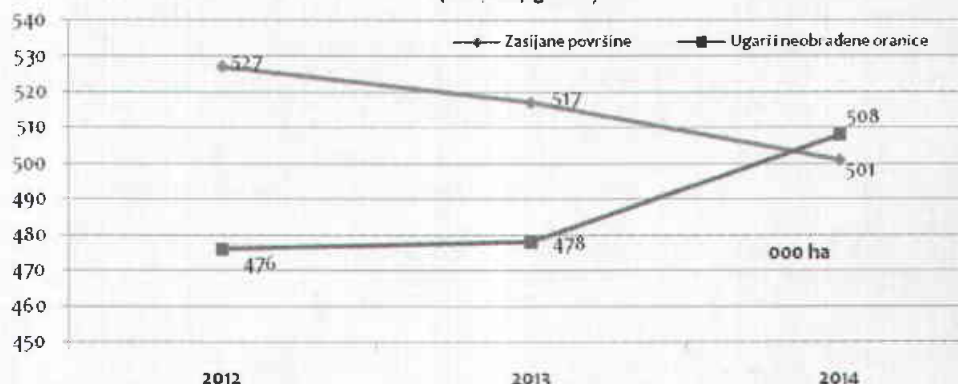

1.2. Oranične površine prema načinu korištenja

Prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku BiH za 2014. godinu oranične površine prema načinu korištenja iznosile su 1.011 tisuća ha, od čega je 501 tisuća hektara zasijano, 508 tisuća ha su ugari i neobrađene oranice, a oko 2 tisuće hektara čine rasadnici i ostalo na oranicama.

Grafikon 4. Odnos zasijanih površina i ugara, odnosno neobrađenih oranica u BiH tokom tri posljednje godine (2012/2014. godina)

Evidentno je da se zasijana oranična površina tijekom tri posljednje godine smanjila sa 527 tisuća ha, koliko je iznosila 2012. godine, na 501 tisuću ha u 2014, što je manje za 26 tisuća ha ili 5%. U odnosu na zasijane oranice, neobrađene oranice i ugari bilježe povećanje od 2012. godine sa 476 tisuća ha na 508 tisuća ha u 2014. godini, ili za 6,8% odnosno za 32 tisuće ha. Po prvi put u BiH je zabilježeno da je omjer zasijanih oraničnih površina i neobrađenih oranica 49,55 : 50,2%, u korist neobrađenih površina. Zasijane površine su u 2014. godini manje za 16 tisuća hektara ili 3%, dok su ugari i neobrađene oranice povećane za 30 tisuća hektara ili 6,3%, u odnosu na 2013. godinu, što je najvećim dijelom posljedica katastrofalnih poplava i dugog zadržavanja vode u dolinama rijeka.

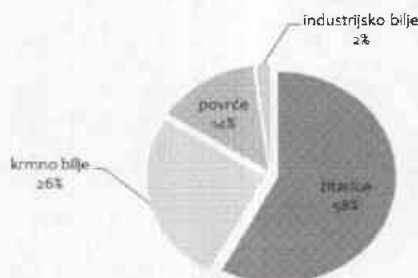
Tabela 3: Oranične površine prema načinu korištenja u BiH (000 ha)

Godina	Žitarice	Industrijsko bilje	Povrće	Krmno bilje	Ukupno	Ugari i neobrađene oranice	Rasadnici i ostalo na oranicama	Oranice i bašte
2013.	305	8	75	129	517	478	3	998
2014.	290	9	73	129	501	508	2	1011

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

U strukturi ukupnih zasijanih površina u 2014. godini od 501 tisuću hektara žitarice su zastupljene na oko 290 tisuća ha, krmno bilje na 129 tisuća ha, povrće na 73 tisuće ha i industrijsko bilje na 9 tisuća ha oraničnih površina.

Grafikon 5. Zasijane oranične površine u jesnjoj i proljetnoj sjetvi u BiH 2013/2014

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku RS ukupno zasijane površine u Republici Srpskoj za 2013/2014. godinu su iznosile 299.876 ha, od čega je žitaricama zasijano 199.946 ha, povrćem

37.316 ha, industrijskim biljem 5.510 ha, krmnim stočnim biljem 32.267 ha i ostalim usjevima 4.840 ha.

Tabela 4: Zasijane površine u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Distriktu Brčko u 2014. godini (ha)

	Ukupno zasijane površine	Žitarice	Industrijsko bilje	Krmno bilje	Povrće	Ostalo
Republika Srpska	299.876	199.946	5.510	62.267	27.316	4.840
Federacija BiH	185.309	79.733	1.564	62.446	41.566	/
Distrikt Brčko	12.624	9.744	1.294	1.001	520	

Izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske, Federalni zavod za statistiku, Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta BiH.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2013/2014. godini ukupno je zasijano 185.308 ha, što je manje za 6,3% u odnosu na sjetvu u 2012/2013. godini. Gledano po grupama usjeva, žita su zasijana na površini od 87.493 ha, što je manje zasijanih površina za 8,9%, industrijskog bilja 2.548 ha, što je manje za 38,6%, stočnog krmnog bilja 64.501 ha, što je manje za 3,2% i povrća 43.151 ha, tj. manje za 3,7% u odnosu na prošlu godinu.

Ukupna požnjena površina u Federaciji BiH u 2013/2014. godini je iznosila 169.547 ha.

Ukupno zasijane površine u Distriktu Brčko BiH, prema podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu iznosile su 12.156 ha, od čega je žitaricama zasijano 9.744 ha, industrijskim biljem 1.294 ha, povrćem (otvoreni i zaštićeni prostor) 520 ha, stočnim krmnim biljem 1.001 ha, međuusjevima i podusjevima 65 ha. Pod ostalo na oranicama i vrtovima bilježi se 12.148 ha a od toga su neobrađene oranice i vrtovi 5.550 ha. Požnjena površina u Distriktu je iznosila 11.494 ha.

1.3. Otkup i prodaja poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2014. godini od porodičnih poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti 201 milijun KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini veća za 2,86% u poređenju sa ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2013. godine.

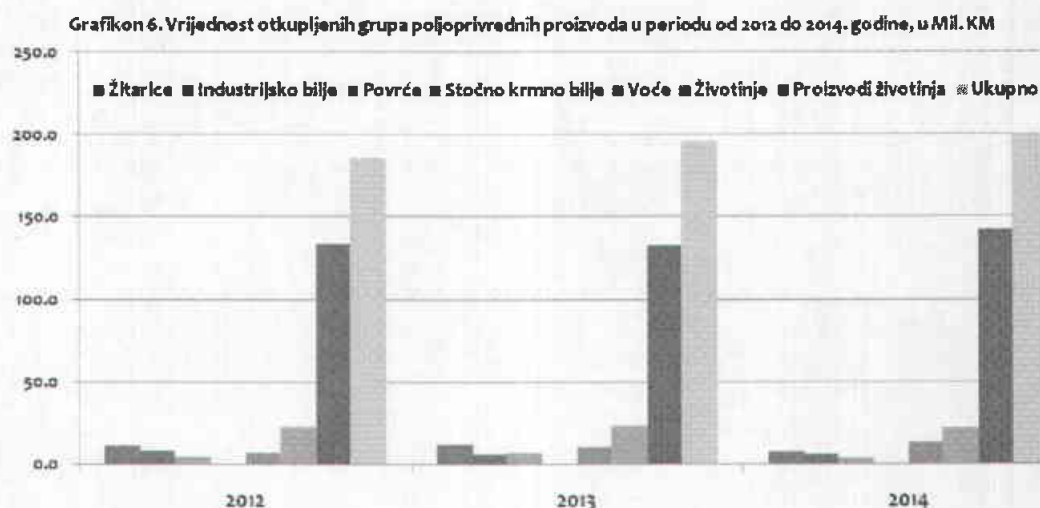
Tabela 5: Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2012-2014. godini (KM)

Grupe proizvoda	2012.	2013.	2014.
Žitarice	10.375.428	11.322.563	7.360.950
Industrijsko bilje	7.780.763	5.609.915	5.739.132
Krumpir	1.043.200	1.030.980	1.141.982
Povrće	4.114.742	6.731.175	3.719.997
Stočno krmno bilje	299.039	312.634	276.994
Rezano cvijeće	-	-	450
Voće	6.402.278	9.881.609	12.692.569
Sadni materijal	-	52.608	0
Alkoholna pića	-	8.156	40.540
Životinje	22.401.961	22.588.206	21.212.271
Proizvodi životinja	133.410.150	132.770.897	141.987.546
Ostalo	-	5.114.980	6.838.651
Ukupno	185.827.561	195.423.723	201.011.081

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Evidentno je da vrijednost otkupljenih poljoprivrednih proizvoda bilježi rast tijekom tri posljednje promatrane godine. Naime, vrijednost otkupljenih poljoprivrednih proizvoda je sa 185,82 milijuna KM, koliko je iznosila 2012. godine, povećana na 201 milijuna KM u 2014. godini što je za 8,17% više. U 2014. godini bilježi se povećanje vrijednosti otkupa industrijskog bilja za 2,30%, krumpira za 10,77%, voća za 28,45%, proizvoda životinja za 6,94% i ostalih proizvoda za 33,67%, dok se bilježi

smanjenje vrijednosti otkupa žitarica za 34,99%, povrća za 44,73%, stočnog krmnog bilja za 11,40% i životinja za 6,09% u odnosu na 2013. godinu.

Prosječne otkupne cijene žitarica: Otkupna cijena pšenice u 2014. godini iznosila je 347 KM po toni i bila je veća za 7% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 325 KM. Kada je riječ o otkupnim cijenama kukuruza, ječma i raži, one su bile niže u poređenju sa otkupnom cijenom prethodne godine. Naime, tona kukuruza se u 2014. godini otkupljivala po cijeni od 268 KM što je 29% niža otkupna cijena nego u 2013. godini, kada je iznosila 378 KM/tona. Otkupna cijena raži u 2014. godini je bila za 36% niža u odnosu na otkupnu cijenu iz 2013. godine, dok je otkupna cijena ječma bila niža za 22% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine.

Prosječna otkupna cijena soje i duvana: Otkupna cijena soje po kilogramu u 2014. godini iznosila je 0,65 KM i niža je za 12% u poređenju sa otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Kilogram duvana u listu se u 2014. godini otkupljivao po cijeni od 2,49 KM što je za 1,2% viša cijena u poređenju s otkupnom cijenom duvana iz prethodne godine.

Tabela 6: Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2013-2014. godini (KM)

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2013.	2014.
Pšenica, merkantilna	tona	324,69	347,42
Raž, merkantilna	tona	632,99	402,69
Ječam, merkantilni	tona	487,58	378,34
Kukuruz, merkantilni	tona	378,16	268,41
Soja	kg	0,74	0,65
Duvan, suvi list	kg	2,46	2,49
Krumpir, merkantilni	kg	0,65	0,45
Grah	kg	3,88	4,04
Crni luk	kg	0,72	0,62
Bijeli luk	kg	3,73	3,90
Kupus	kg	0,32	0,40
Mrkva	kg	1,13	1,00
Zelena salata	kg	1,38	0,78
Špinat	kg	1,49	1,27
Rajčica	kg	0,93	1,45
Paprika	kg	0,80	1,05
Lucerka	kg	0,25	0,25
Šljive	kg	0,76	0,79
Jabuke	kg	0,80	0,61

Kruške	kg	0,86	0,86
Maline	kg	3,21	2,93
Grožđe	kg	1,39	1,72
Telađ, starosti do 1 godine	kg	5,92	5,97
Svinje za tov	kg	3,21	2,95
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	4,66	4,57
Tovljeni pilići	kg	2,11	1,98
Jaja	komada	0,18	0,13
Kravlje mlijeko	litara	0,58	0,58
Med	kg	8,84	9,04

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Prosječne otkupne cijene krumpira i povrća: Otkupna cijena kilograma krumpira u 2014. godini iznosila je 0,45 KM i bila je niža za 0,20 KM u poređenju sa otkupnom cijenom krumpira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća viša otkupna cijena u 2014. godini se bilježi kod graha i to za 4,1%, bijelog luka za 4,6%, kupusa za 25%, rajčice za 55,9%, i paprike za 31,3% u poređenju sa otkupnim cijenama iz prethodne godine. Niže otkupne cijene u 2014. godini se bilježe kod crnog luka i to za 13,9%, mrkve za 11,5%, zelene salate za 43,5% i špinata za 14,8% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine.

Prosječne otkupne cijene voća i grožđa: Otkupna cijena šljive za 2014. godinu iznosila je 0,79 KM po kilogramu i bila je viša za 4% u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena jabuke je u 2014. godini iznosila 0,61 KM i bila je niža za 24%, a maline 2,93 KM i niža je za 9% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine. Kilogram grožđa se u 2014. godini otkupljivao po cijeni od 1,72 KM što je za 24% viša otkupna cijena u poređenju sa cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 1,39 KM. Otkupna cijena kruške je ostala na razini otkupne cijene iz prethodne godine od 0,86 KM /kg.

Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda: Otkupna cijena jaja po komadu je niža i to za 0,05 KM, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 0,20 KM ili 2,3%. Kada je riječ o otkupnoj cijeni mlijeka, ona je ostala ista kao i prethodne godine: 0,58 KM po litri.

Otkupne cijene stoke i peradi: Otkupna cijena svinja za tov po kilogramu 2014. godine je iznosila 2,95 KM i niža je za 0,26 KM, dok je otkupna cijena po kilogramu peradi iznosila 1,98 KM i niža je za 0,13 KM. Što se tiče otkupne cijene jagnjadi starosti od 2 mjeseca do 1 godine, iznosila je 4,57 KM i neznatno je niža, za 0,10 KM, u odnosu na prošlu godinu. Telađ starosti do 1 godine otkupljivala su se po cijeni od 5,97 KM, koja je u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine viša za 0,15 KM po kilogramu.

1.4. Prosječne potrošačke cijene prehrambenih proizvoda

Što se tiče potrošačkih cijena prehrambenih proizvoda, odnosno osnovnih živežnih namirnica u 2014. godini stanovnici BiH su u prosjeku morali izdvojiti za: kilogram kruha 2,20 KM, kilogram brašna 1,10 KM, litar ulja 2,14 KM, kilogram šećera 1,28 KM, litar mlijeka 1,51 KM. Poređenjem prosječnih potrošačkih cijena osnovnih namirnica iz 2014. sa 2013. godinom vidljivo je da je kruh bio jeftiniji za 0,04 KM ili 1,8%, brašno za 0,09 KM ili za 7,6%, ulje za 0,6 KM ili za 22%, i šećer za 0,32 KM ili za skoro 20%. Cijena konzumnog mlijeka se nije mijenjala i ostala je ista.

Kada je riječ o potrošačkim cijenama mesa u 2014. godini nije se promijenila cijena kilograma junetine bez kostiju koja je koštala 13,11 KM, dok je cijena kilograma svinjetine sa kostima po kilogramu bila niža za 0,21 KM ili za 2,3%, a prosječna cijena po kojoj se kupovao kilogram svježe piletine iznosila je 5,25 KM i niža je za 3,9% u poređenju sa cijenom iz 2013. godine.

Banane su se u 2014. godini kupovale po prosječnoj cijeni od 2,19 KM po kilogramu, što je više za 6,3% u odnosu na cijenu iz prethodne godine. Za razliku od banana, kilogram jabuka plaćao se po cijeni koja je bila 17% niža u poređenju sa cijenom iz 2013. godine koja je iznosila 1,82 KM.

Što se tiče povrća, crni luk bilježi nižu prosječnu cijenu i to za 4,6%, krumpir za 16,4%, dok se kilogram graha plaćao po cijeni koja je bila za 7,52% viša u poređenju sa prethodnom godinom.

U 2014. godini bilježi se rast potrošačkih cijena i to meda za 1,3%, kokošijih jaja po komadu za 11,6%, i maslaca za 6,54%. Niže cijene su zabilježene kod margarina za 1,54% i svježe pastrmke za 2,32% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 7: Prosječne potrošačke cijene prehrambenih proizvoda u BiH (2014/2013. godina), KM

Proizvodi	Jedinica	2013.	2014.
Riža	kg	3,37	3,23
Kruh od pšeničnog brašna	kg	2,24	2,20
Pšenično brašno, bijelo	kg	1,19	1,10
Junčina bez kostiju	kg	13,11	13,11
Svinjetina sa kostima	kg	9,27	9,06
Svježa piletina	kg	5,46	5,25
Svježa pastrmka	kg	9,91	9,68
Mlijeko u tetrapaku	l	1,51	1,51
Tvrđi sir	kg	12,35	12,29
Maslac	kg	16,65	17,74
Margarin	kg	4,53	4,46
Kokošija jaja	komad	0,26	0,29
Ulje	l	2,74	2,14
Banane	kg	2,06	2,19
Jabuke	kg	1,82	1,51
Grah	kg	5,18	5,57
Crni luk	kg	1,30	1,24
Krumpir	kg	1,10	0,92
Šećer, kristal	kg	1,60	1,28
Med	kg	15,96	16,16

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

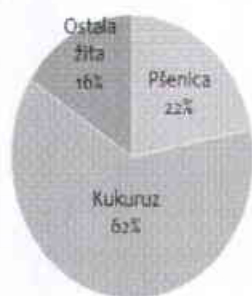
2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Izgled usjeva, visina prinosa i kvaliteta proizvedenih roba u poljoprivrednoj proizvodnji u BiH u posljednjih nekoliko godina su zavisni i visoko uvjetovani vremenskim prilikama. Izrazito nepovoljni vremenski uvjeti zabilježeni 2010, 2012. i 2014. godine direktno su utjecali na pad poljoprivredne proizvodnje, kako obima, tako i kvalitete, što se negativno odrazilo i na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, prehrambenu industriju i izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

2.1. Biljna proizvodnja

2.1.1. Obim i struktura proizvodnje žitarica

Graffikon 7. Učešće pšenice, kuruza i ostalih žitarica u ukupno požnjevenim površinama

U strukturi zasijanih površina, udio površina pod žitima stagnira već posljednjih desetak godina i iznosi oko 58% ukupno zasijanih površina. Iako je i kod žitarica, kao i kod većine usjeva u 2014. godini smanjena zasijana površina, žita ipak čine dominantan udio u ukupno zasijanim površinama. Međutim, evidentno je da su površine zasijane žitima u 2014. godini iznosile 290.000 ha, što je manje za 15 tisuća ha ili 5% u poređenju sa prethodnom godinom kada je zasijano 304.000 ha. Požnjevena površina žitima, je u odnosu na zasijanu, manja za 6%, dok je u odnosu na požnjevenu površinu 2013. godine manja za 10,5%. U strukturi požnjevenih površina, kao i proizvodnji žitarica, dominiraju kukuruz sa učešćem od 62%, i pšenica sa učešćem od 22%, dok je udio ostalih žitarica oko 16%.

Požnjevena površina pšenice iznosila je 59.110 ha i manja je za 8.520 ha ili 13% u odnosu na prethodnu godinu. Požnjevena površina kukuruza iznosila je 169.948 ha i manja je za 19.606 ha, odnosno 10% u poređenju sa 2013. g.

Također, požnjevena površina i kod ostalih žitarica bilježi smanjenje i to raži za 3,7%, ječma za 11,7%, zobi za 3,8%, tritikalea za 7,4%, a kukuruza za sjeme čak 70,3%.

Izuzetak su jedino požnjevene površine heljde koje su više za 6,3% u poređenju sa prethodnom godinom.

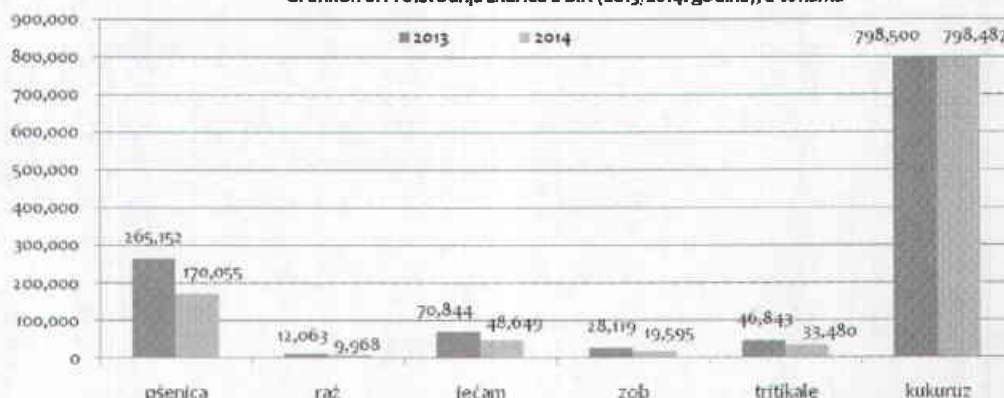
Ukupna proizvodnja žitarica u 2014. godini iznosila je 1.081.389 tona, što je za 143.297 tona ili 11,7% manje u poređenju sa proizvodnjom iz 2013. godine koja je iznosila 1.224.686 tona.

Kod svih usjeva žitarica, osim kukuruza, evidentno je smanjenje proizvodnje. Ostvareni rod pšenice u 2014. godini iznosio je 170.055 tona i manji je za 36% u poređenju sa prethodnom godinom, kada je proizvedeno 265.152 tone. Kada je riječ o proizvodnji kukuruza, zbog povećanja prinosa po hektaru za 12% i uspješnog posla presijavanja površina zahvaćenih poplavom, proizvedeno je 798.487 tona ove žitarice, što je razina proizvodnje jednaka kao i prethodne godine. Međutim, kod proizvodnje kukuruza za sjeme, usljed nemogućnosti presijavanja i samim tim smanjenja požnjevenih površina za 70% (sa 437 na 130 ha) kao i smanjenjem visine prinosa po hektaru za 64% (sa 5 na 1,8 t/ha) ostvarena je proizvodnja od 229 tona, što je čak oko 90% manje u odnosu na godinu ranije kada je proizvedeno 2.188 tona.

Ostvarena proizvodnja raži iznosila je 9.968 tona i manja je za 17,4%, ječma 48.649 tona i manja je za 31,3%, zobi 19.595 tona i manja je za 30,3%, tritikalea 33.480 tone i manja je za 29% i heljde 926 tona i manja je za 5,2% u poređenju sa 2013. godinom.

Pad proizvodnje žitarica posljedica je i smanjenog prinosa usjeva po jedinici površine (ha), i to kod pšenice za 26%, raži za 15,6%, ječma za 20,6%, zobi za 28%, tritikalea za 24,4%, heljde za 13,3%, dok kod kukuruza za sjeme smanjenje iznosi za 64%.

Grafikon 8. Proizvodnja žitarica u BiH (2013/2014. godina), u tonama

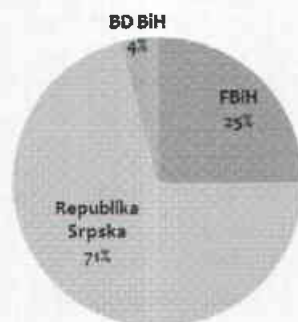

U Republici Srpskoj je u 2014. godini proizvedeno 731.269 tona žita, što je u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine manje za 12%, kada je proizvedeno 829.878 tona. Proizvodnja pšenice iznosila je 106.777 tona i manja je za 40,7% od prošlogodišnje proizvodnje. Također, manja je i proizvodnja ovasa za 40,2%, ječma za 37,3%, tritikalea za 35,5% i raži za 19,1%. Zbog povoljnijih uvjeta tijekom vegetacije, proizvodnja kukuruza za zrno je iznosila 584.765 tona i veća je za 6,3% u odnosu na prošlogodišnji rod.

Što se tiče Federacije BiH, ukupna proizvodnja žitarica je iznosila 259.075 tona i manja je za 88.124 tone ili za 25,4% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine koja je iznosila 347.199 tona. Kao što je slučaj u RS, i u Federaciji BiH proizvedeno je 32,4% manje pšenice, odnosno 52.951 tona. Također, i kod ostalih usjeva se bilježi manja proizvodnja i to raži i zobi za 19%, ječma za 24% i kukuruza za zrno za 21% u poređenju sa rodnom iz prošle godine.

Proizvodnja žitarica u Distriktu Brčko je iznosila 42.749 tona i veća je u poređenju sa proizvodnjom žita iz prethodne godine za 10.487 tona ili za 34%. Ostvarena proizvodnja pšenice u 2014. godini iznosila je 7.141 tonu i manja je za 16,41%, ječma 1.063 tona i manja je za 53%, zobi 558 tona i veća je za 37%, i kukuruza 33.988 tona i veća je za oko 50% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Veći obim proizvodnje kukuruza u Distriktu je utjecao i da ukupna proizvodnja žitarica u 2014. godini bude veća u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 9. Učešće Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko u ukupnoj proizvodnji žita u 2014. godini

2.1.2. Obim i struktura proizvodnje krmne/stočne hrane

Proizvodnja krmnog bilja tijekom 2014. godine odvijala se na površini od 129.000 ha i ostala je na približno istoj razini zasijanih površina kao i prethodne godine. Ukupna proizvodnja krmnog bilja iznosila je 915.875 tona, i veća je za 15% u odnosu na prethodnu godinu kada je ukupno proizvedeno 799.044 tona.

Grafikon 10. Učešće djeteline, kukuruza za krmu, lucerke i TDS u ukupno požnjevenim površinama krmnim biljem

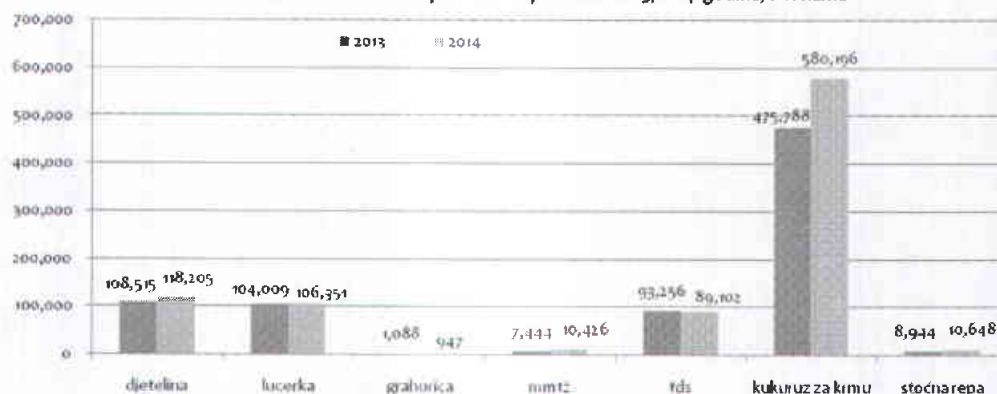

U proizvodnji krmnog bilja na prvom mjestu je proizvodnja kukuruza za silažu koja je zastupljena u ukupnoj proizvodnji krme oko 63%, zatim slijede djetelina sa 13%, lucerka 12%, travno-djetelinske smjese oko 10%, ostalo krmno bilje oko 2,3%, i grahorica i mješavine trava i žita sa 1,24% učešća.

Obim proizvodnje kukuruza za krmu/silažu u 2014. godini iznosio je 580.196 tona što je za 22% više u odnosu na prošlu godinu kada je proizvedeno 475.788 tona.

Osim proizvodnje kukuruza za krmu, značajna je proizvodnja djeteline koja je iznosila 118.205 tona i veća je za 9%, lucerke 106.351 tona koja je veća za 2,3% i mješavine mahuna, trava i žita 10.426 tona i veća je za 40,1% u odnosu na prethodnu godinu. Manja proizvodnja se bilježi kod proizvodnje grahorice i to za 13% i travno-djetelinskih smjese za 2,2%

Grafikon 11. Proizvodnja krmnih usjeva u BiH 2013/2014. godina, u tonama

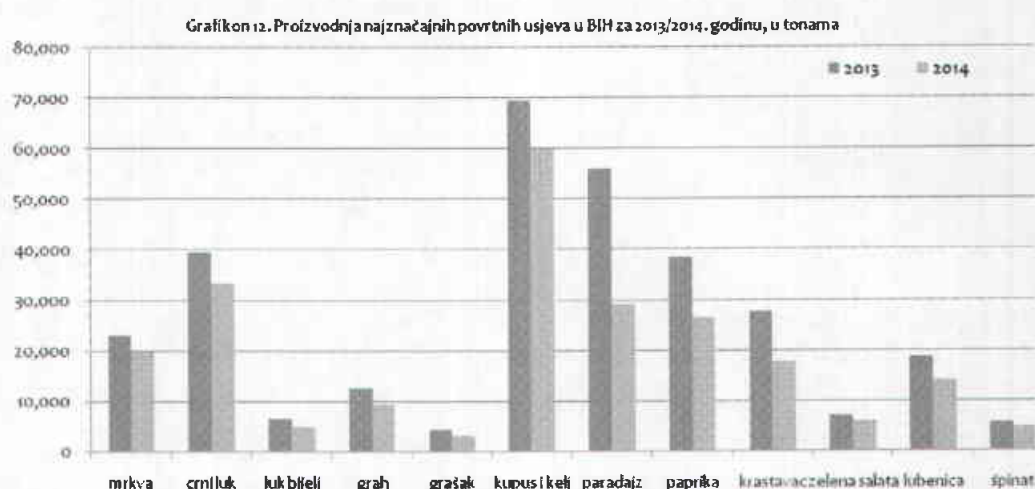
Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku RS u Republici Srpskoj je u proljetnoj sjetvi krmnim/stočnim biljem zasijano 64.192 ha što je za 2% manje u odnosu na prethodnu godinu, dok je u jesenoj sjetvi 2014. godine zasijano 2.414 ha, odnosno 19% manje površina u poređenju sa istim periodom prethodne godine.

Što se tiče Federacije BiH, u 2014. godini požnjeveno je 59.344 ha krmnog bilja, sa kojih je proizvedeno 484.406 tona raznovrsnih krmnih usjeva. S obzirom da su smanjene požnjevene površine za 2,8%, kao i prinosi svih krmnih usjeva od 2,3 do 10,8% smanjena je i ukupna proizvodnja za 4,4%.

Prema statističkim podacima površine požnjevene krmnim stočnim biljem u Distriktu Brčko prosječno su iznosile oko 995 ha, sa kojih je proizvedeno 3.740 tona krmnih usjeva, što je više za 58% u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju od 2.365 tona.

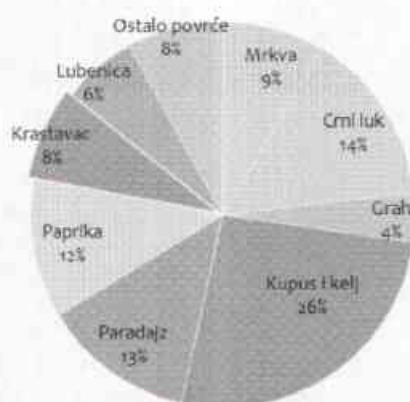
2.1.3. Obim i struktura proizvodnje povrća i krumpira

Površine zasijane povrćem u 2014. godini iznosile su 73 tisuće ha i manje su za oko 2 tisuće ha ili za 3% u poređenju sa prethodnom godinom kada je zasijano 75 tisuća ha. Ostvarena proizvodnja povrća u 2014. godini iznosila je 230.265 tona i manja je za 26% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine koja je iznosila 310.497 tona. Evidento je da je proizvodnja svih vrsta povrća manja i to kupusa i kelja za 14%, crnog luka za 16,1%, rajčice 47,7%, paprike za 25,7%, krastavaca za 36,1%, lubenice za 24%, salate za 14,6%, špinata za 16% u poređenju sa prethodnom godinom. Smanjenje proizvodnje graha, mrkve, graška i bijelog luka se kreće u rasponu od 13,6 do 23%. Dodatno, ono što u proizvodnji povrća vidljivo a to je da je prinos po jedinici površine također manji kod svih vrsta povrća, i to u rasponu od 7,4 do 42%.

Najznačajnije i najzastupljenije vrste povrća u proizvodnji su kupus i kelj, mrkva, rajčica, paprika, krastavac, zatim crni luk i lubenica. Oko 26% ukupne proizvodnje povrća čini proizvodnja kelja i kupusa, zatim proizvodnja crnog luka sa učešćem od 14%, rajčice sa učešćem od 13% i paprike sa 12%.

Grafikon 13. Učešće važnijih povrtnih usjeva u ukupnoj proizvodnji povrća za 2014. godinu

Niži prinosi i smanjenje proizvodnje je primjetno i kod proizvodnje merkantilnog kao i sjemenskog krumpira. Što se tiče proizvodnje merkantilnog krumpira proizvedeno je 300.408 tona, ali se bilježi

smanjenje proizvedenih količina za 19% u poređenju sa prošlom godinom kada je proizvedeno 371.140 tona. Smanjenje proizvodnje uzrokovano je manjim prinosom krumpira po ha sa 10,5 t/ha, koliko je iznosio 2013. godine, na 8,8 t/ha u 2014. ili za 16%. Proizvodnja sjemenskog krumpira iznosila je 3.446 tona i manja je za 6,6% u poređenju sa 2013. godinom kada je ostvarena proizvodnja od 3.689 tona. Ono što je kod proizvodnje sjemenskog krumpira pozitivno istaći, je to da je prosječan prinos krumpira po ha bio veći, i to za 1,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 10: Proizvodnja i prinos krumpira u BiH za 2013/2014. godinu

	2013.		2014.	
	Proizvodnja (tona)	Prinos (tona/ha)	Proizvodnja (tona)	Prinos (tona/ha)
Krumpir	371.140	10,5	300.408	8,8
Krumpir sjeme	3.689	11,9	3.446	12,1

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, povrće je u Republici Srpskoj zasijano na preko 15.000 ha. Na površinama pod povrćem je, kao i na gotovo svim ratarskim kulturama, usljed nepovoljnih vremenskih prilika, viška vlage i znatne pojave biljnih bolesti, prinos smanjen u prosjeku od 5% do 10%. Krumpir je u 2014. godini zasijan na 10.271 ha. Na cijelom području Republike Srpske na krumpiru su uočene pojave bolesti plamenjače i crne pjegavosti kao i intenzivnija pojava ptica i glodara. Pored svega navedenog prinosi su ipak na zadovoljavajućoj razini, odnosno u očekivanim granicama od oko 18 t/ha (variraju od područja do područja i kreću se od 10 t/ha do 26 t/ha). Kod većine povrtarskih kultura zbog prekomjerne količine padavina dolazi do pojave truleži. Povrće u plastenicima i drugom zaštićenom prostoru (rajčica, paprika, krastavac) je veoma dobrog kvaliteta, a prinosi na zadovoljavajućoj razini.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvodnja povrća se odvijala na površini od 35.984 ha, sa kojih je ostvarena proizvodnja od 274.338 tona raznovrsnog povrća. Krumpir se u Federaciji BiH uzgaja na površini od oko 57%, a sve ostale povrtarske kulture su zastupljene na površini od 15.439 ha, ili 43%. Prinos krumpira u 2014. godini iznosi oko 8,2 tona/ha što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 20,6%, pri čemu je ostvarena proizvodnja iznosila 165.994 tone i manja je za 55.193 tone, odnosno za 25% u poređenju sa proizvodnjom iz prošle godine koje je iznosila preko 200 tisuća tona. Proizvodnja ostalih najznačajnijih povrtnih vrsta iznosila je 108.344 tone, od čega kupusa i kelja 31.403 tona, rajčice 16.622 tone, crnog luka 25.250 tona, mrkve 15.370 tona, paprike 10.681 tona i graha 5.258 tona, bijelog luka 3.121 tonu i graška 639 tona.

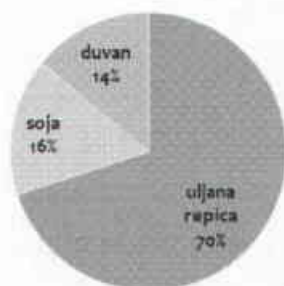
Prema statističkim podacima u Distriktu Brčko površina za proizvodnju povrća u 2014. godini iznosila je 466 ha od kojih je 230 ha ili 49% površina pod usjevom krumpira, a preostalih 236 ha ili 51% površina pod ostalim povrćem. Ukupna proizvodnja povrća u 2014. godini iznosila je 2.913 tona od čega 2.070 tona krumpira, graha 160 tona, kupusa i kelja 320 tona, crnog luka 60 tona, krastavaca 60 tona, rajčice 63 tone, paprike 60 tona, mrkve 45 tona, lubenice i dinja 36 tona i graška 24 tone.

2.1.4. Obim i struktura proizvodnje industrijskih usjeva

Industrijski usjevi su u BiH u 2014. godini uzgajani na površini od 9.000 ha i veći su oko 1.000 ha ili 12,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja industrijskih usjeva je iznosila 12.807 tona i veća je za 10% u poređenju sa 2013. godinom kada je proizvedeno 11.633 tone.

Grafikon 14. Učešće uljane repice, soje i duvana u proizvodnji industrijskih usjeva u 2014. godini

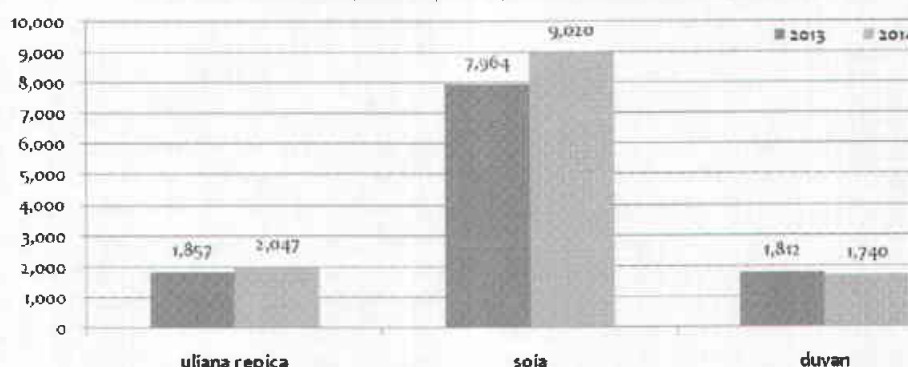

Što se tiče industrijskih usjeva u strukturi proizvodnje dominantno mjesto zauzima soja sa udjelom od 70%, zatim slijedi uljana repica sa učešćem od 16%, i duvan sa oko 14% učešća.

Ukupnom povećanju proizvodnje industrijskih usjeva u 2014. godini najveći doprinos je imalo povećanje proizvodnje soje sa 7.964 na 9.028 tona ili za 13%.

Također, proizvodnja uljane repice je povećana sa 1.857 na 2.047 tona ili za 10%, dok je izuzetak proizvodnja duvana koja je smanjena sa 1.812 tona na 1.740 tona ili za 4%.

Grafikon 15. Proizvodnja industrijskih usjeva u BiH 2013/2014. godina, u tonama

Od industrijskog bilja u Republici Srpskoj najviše je uzgajana soja, koja je u 2014. godini zasijana na oko 3.000 ha. Vremenski uvjeti koji su bili sa puno padavina pogodovali su porastu i razvoju usjeva soje, što je za rezultat imalo i zadovoljavajuću razinu prinosa od 2,2 do 2,5 t/ha. U odnosu na 2013. godinu, gdje je prinos soje iznosio 1,8 t/ha, u 2014. godini je evidentno i povećanje prosječnog prinosa soje.

U Federaciji BiH od industrijskog bilja zastupljeni su soja i duvan. Prema statističkim podacima za 2014. godinu poželjene površine pod sojom iznosile su 512 ha, što je u odnosu na poželjenu površinu iz prošle godine manje za čak 65%. Osim što su smanjene poželjene površine pod sojom smanjena je i ukupna proizvodnja zrna, i to za 64%, odnosno proizvedeno je 1.239 tona ovog usjeva. Kada je riječ o proizvodnji duvana, isti je u 2014. godini obran na površini od 536 ha što je manje za 5%, a to se svakako odrazilo i na visinu proizvodnje lista duvana koja je manja za 19,4% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine koja je iznosila 489 tona.

Od industrijskih usjeva u Distriktu Brčko se uzgajaju uljana repica, soja, suncokret i duvan. Ukupno poželjene površine pod industrijskim usjevima u Distriktu za 2014. godinu iznosile su 1.286 ha. Ukupna proizvodnja industrijskih usjeva iznosila je 2.655 tona, od čega soje 2.150 tona, uljane repice 263 tona, suncokreta 238 tona i duvana 5 tona. Generalno, proizvodnja industrijskih usjeva u 2014. godini je, u poređenju sa prethodnom godinom, manja za 1,7%.

2.1.5. Obim i struktura proizvodnje voća i grožđa

Što se tiče proizvodnje voća, prema zvaničnim statističkim podacima za 2014. godinu, usljed nepovoljnih vremenskih uvjeta u voćarskoj proizvodnji su evidentirane najveće štete. Naime, iako se bilježe pozitivna kretanja kada je riječ o povećanju broja rodni stabala sa 23,7 na 24,2 milijuna u 2014. godini, niži prinosi su utjecali na to da je ukupna proizvodnja voća za čak 58% manja u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

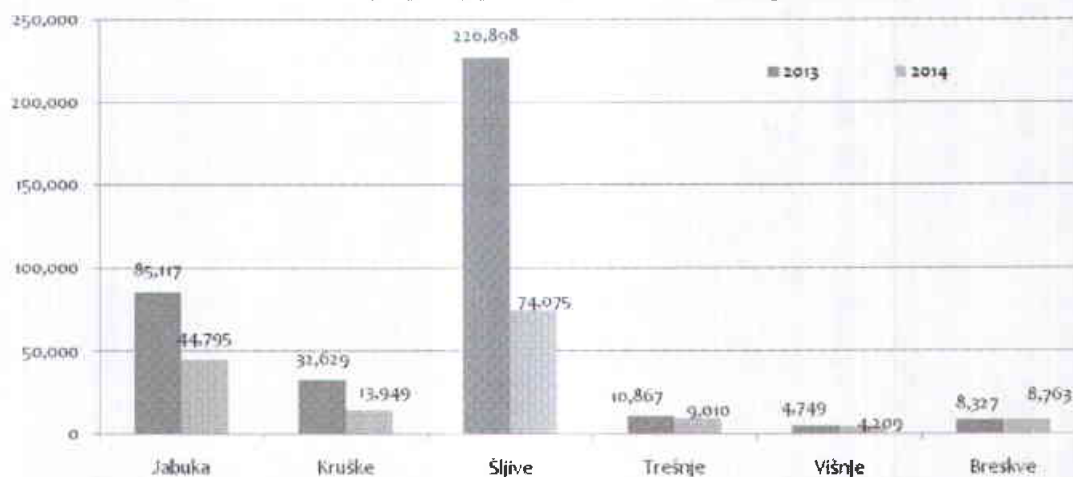
Tabela 8: Broj rodni stabala i proizvodnja voća u BiH za 2013/2014. godinu

Voćne vrste	2013.		2014.	
	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (tona)	Broj stabala sposobnih za rod	Proizvodnja (tona)
Jabuke	6.223.340	85.117	6.550.893	44.795
Kruške	2.584.638	32.629	2.579.752	13.949
Šljive	12.136.022	226.898	12.095.899	74.075
Trešnje	791.096	10.867	852.781	9.010
Višnje	502.166	4.749	517.908	4.209
Breskve	595.750	8.327	605.940	8.763
Marelice	112.517	1.048	115.015	805
Dunje	115.182	1.374	118.324	794
Orasi	563.220	5.131	564.545	2.079
Bademi	11.925	57	11.580	55
Mandarine	4.650	33	4.750	44
Limun	3.150	12	3.050	16
Smokve	73.340	958	76.095	777
Masline	44.220	338	42.800	190
Ukupno	23.716.996	377.538	24.139.332	159.561

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Promatrajući podatke o proizvodnji pojedinačnih voćnih vrsta i poređenjem sa proizvodnjom iz prethodne godine, evidentno je da je proizvodnja jabuke manja za 47,4%, krušaka za 57,2%, šljiva za 67,4%, trešanja za 17,1%, višanja za 11,4%, marelica za 23,2%, dunja za 42,2%, oraha za 59,5%, smokava i maslina za 43,7%.

Grafikon 16. Proizvodnja najznačajnijih voćnih vrsta u BiH za 2013/2014. godinu, u tonama

Povećanje proizvodnje se bilježi kod breskve i to za 5,2%, a posebno kod proizvodnje citrusa, i to mandarine za 34,2% i limuna za 31,7%

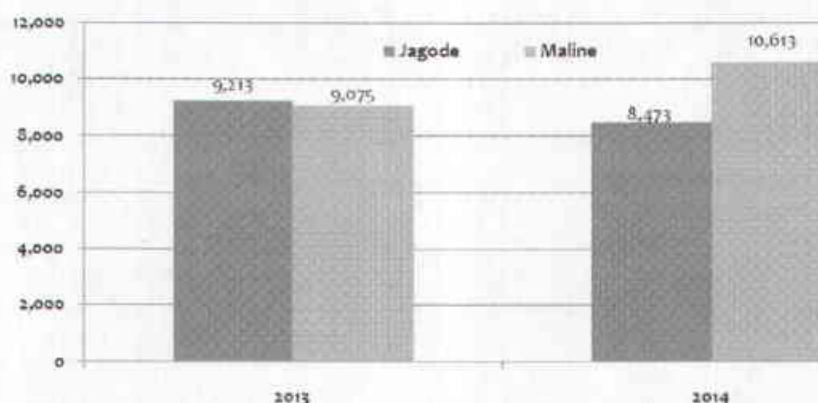
Prema procjeni stanja na terenu koju je izvršila savjetodavna služba Ministarstva poljoprivrede Republike Srpske, pod voćnjacima se nalazi oko 14.000,00 ha. Prosječni prinosi voća su manji u odnosu na 2013. godinu i kreću se od 16 do 24 t/ha kod jabučastih, 14-15 t/ha kod koštičavih, odnosno 10-15 t/ha kod jagodastih voćnih vrsta. Direktne i indirektna šteta u voćarstvu nastale umanjenoj prinosa i kvalitete ubranih proizvoda, posljedica su blage zime na početku 2014. godine i ranog kretanja vegetacije, šteta od ponovne pojave drvenara, prekomjerne vlage i mjestimičnog plavljenja zasada u svibnju 2014. godine, te pojave intenzivnog grada u više navrata u lipnju i srpnju. Ukupni gubici po osnovu direktnih i indirektnih šteta procjenjuju se na preko 30 milijuna KM, a najviše je zahvaćeno područje regija Gradiška, Prijedor i Bijeljina. Uvidom u stanje na terenu, procijenjeno je da je količina proizvedenog voća u 2014. godini iznosila oko 224.685 tona, što predstavlja umanjenoj visine proizvodnje od preko 60% u odnosu na izuzetno rodnu 2013. godinu. Prikupljeni rod je najvećim dijelom voće industrijske kvalitete, uglavnom za plasman u prehrambenoj industriji, što predstavlja dodatni problem za prihode uzgajivača.

Površine pod voćnjacima u Federaciji BiH iznose oko 43.000 ha. Ostvarena proizvodnja voća (rane i kasne vrste) za 2014. godinu iznosila je 65.732 tona. Evidentno je da je rod manji za 55,3% ili za 81.305 tona u poređenju sa proizvodnjom od 147.037 tona iz prethodne godine. Prinosi i proizvodnja skoro svih voćnih vrsta su smanjeni u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju i to šljive za 68%, jabuke za 48,4%, krušaka za 55,2%, oraha 68,5%, badema za 17,5%, višnje za 12,5%, i trešnje za 23,5%, marelice za 33,3%, masline za 43,5%, smokve za 18,8%. Veća proizvodnja voća se bilježi kod breskve i to za 10,2%, mandarine za 30% i limuna za 44%.

Prema raspoloživim statističkim podacima za Distrikt Brčko ukupna proizvodnja voća sa višegodišnjih zasada iznosila je 5.231 tonu, od čega šljive 4.000 tona, kruške 285 tona, jabuke 428 tona, višnje 201 tonu, trešnje 115 tona, breskve 21 tonu, dunje 12 tona i oraha 150 tona.

Proizvodnja jagode i maline u BiH se odvijala na površini od 2.616 ha, sa koje je ostvarena proizvodnja od 19.086 tona jagoda i malina. Što se tiče proizvodnje jagode u 2014. godini ona je iznosila 8.473 tona i manja je za 8%, s obzirom da je prinos jagode po jedinici površine bio manji za 11,4% u odnosu na prošlogodišnji. Proizvodnja maline iznosila je 10.613 tona, pri čemu se bilježi povećanje proizvodnje za 17,2 %, čemu je doprinijelo kako povećanje prinosa po jedinici površine za 4,2%, tako i povećanje površina za 11,5%.

Grafikon 17. Proizvodnja jagode i maline u BiH 2013/2014. godina, u tonama

Proizvodnja jagode i maline u Republici Srpskoj za 2014. godinu iznosila je 6.701 tona, od čega jagode 2.243 tona i manja je za 4,6%, a maline 4.458 tona i manja je za 3,1% u poređenju sa proizvodnjom iz 2013. godine. Površina zasađena jagodama iznosila je 412 ha i manja je za 52 ha a maline 712 ha i manja je za 29 ha u odnosu na proizvodne površine ovog voća iz prethodne godine, što je najviše i utjecalo na smanjenje proizvodnje ovih voćnih vrsta.

Kada je riječ o Federaciji BiH, površine za proizvodnju kao i sama proizvodnja jagode i maline je veća nego u Republici Srpskoj. Naime, proizvodnja jagode u Federaciji za 2014. godinu iznosila je 5.775 tona, a maline 6.115 tona.

Što se tiče Distrikta Brčko ostvarena proizvodnja jagode iznosila je 455 tona, a maline oko 40 tona.

Ukupna proizvodnja grožđa u BiH za 2014. godinu iznosila je 26.221 tonu i manja je za 17,5% u poređenju sa rekordnom proizvodnjom grožđa od 31.800 tona koja je ostvarena prethodne godine. Svakako da su, slično kao i kod voća, smanjenju proizvodnje grožđa doprinijeli nepovoljni vremenski uvjeti koji su se negativno odrazili prije svega na prinos grožđa po čokotu koji je iznosio 1,9 kg, ali i na kvalitetu ubranog roda. Ipak, ono što je pozitivno istaći kada je grožđe u pitanju je da se u 2014. godini bilježi blago povećanje broja rodnih čokota sa 13,5 milijuna, koliko je bilo u 2013. godini, na 13,7 ili za 1,5%.

Površine pod vinovom lozom u Republici Srpskoj u 2014. godini iznose oko 413 ha, a procijene su da su prinosi manji u odnosu na prošlu godinu i kreću se u prosjeku oko 7,67 t/ha sa znatno lošijom kvalitetom u odnosu na prošlu godinu.

Površine pod vinogradima u Federaciji BiH, prema podacima Federalnog agromediterranskog zavoda, prosječno iznose oko 3.250 ha. Prinosi grožđa u 2014. godini iznosili su oko 2,1 kg po čokotu i manji su za 12,5%. Ukupna proizvodnja grožđa u Federaciji je iznosila 24.635 tona i manja je za 15,4% u odnosu na rod iz 2013. godine.

2.2. STOČNI FOND I ANIMALNA PROIZVODNJA

Evidentno je da se u prethodnih nekoliko godina stočarstvo kao i stočarska proizvodnja, prvenstveno proizvodnja mesa u BiH, kao i mlijeka, opterećeni brojnim problemima. Analizom tržišta i razine domaće proizvodnje mesa, vidljiv je pad proizvodnje i smanjenje ponude svih kategorija mesa. Na tržištu je primjetan jasan debalans potražnje i ponude, tj. ponude razine domaće proizvodnje mesa i tržišne potražnje, kako za potrošnju mesa u svježem stanju, tako i za industrijsku preradu. Na osnovu raspoloživih podataka, u stočarstvu je značajno smanjen broj prvenstveno rasplodne stoke i tovnih grla što je uzrokovalo i smanjenje broja zaklanih grla u klaonicama. Osim toga, zbog nedostatka stočne hrane iz domaćih izvora (umanjenih nepovoljnim vremenskim prilikama), te visoke cijene uvozne stočne hrane, poskupile su i proizvodnju grla za tov. Poskupljenje proizvodnje tovnih životinja utjecalo je i na rast njihove otkupne cijene zbog čega su domaća mesoprerađivačka industrija i klaonice umjesto iz domaćih izvora, svoje potrebe podmirivale uvozom žive stoke ili mesa po nižim cijenama od domaćih.

2.2.1. Brojno stanje stoke i peradi i klanje stoke i peradi u klaonicama

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2014. godinu ukupan broj goveda je smanjen za 0,7%, i peradi za 16,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Kada je riječ o brojnom stanju ovaca, koza i svinja, bilježi se neznatno povećanje, i to 0,5% ovaca, svinja za 0,6% i koza za 7,2%. Ovo blago povećanje broja sitnih preživara i svinja je ohrabrujuće jer upoređujući kretanja i brojno stanje stoke u petogodišnjem periodu, ukupan broj goveda je bio manji za 3,9% , ovaca 2%, svinja za 9,72%, i konja za 12%, dok je samo broj koza bio povećan sa 63 na 74 tisuće komada ili za 17,5%. U promatranom periodu od 5 godina, brojno stanje peradi u BiH od 2010. do 2014. godine je variralo od 18,7 do 24,73 milijuna komada, dok je brojnost koka nesilica od 2010. godine povećana i to sa 3,77 na 5,60 milijuna, s tim što je u 2014. godini nešto manje brojno stanje u odnosu na prethodnu godinu za 16,1%.

Tabela 9: Brojno stanje stoke i peradi u BiH (2010-2014. godina)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Goveda (tisuća grla)	462	455	445	447	444
Krave i steone junice (tisuća grla)	319	306	295	297	290
Ovce (tisuća grla)	1.046	1.021	1.005	1.020	1.025
Ovce za priplod (tisuća grla)	747	720	694	602	593
Svinje (tisuća grla)	590,4	577	539	530	533
Krmače i suprasne nazimice (tisuća grla)	97,5	81	75	78	75
Konji (tisuća grla)	19,3	19	18	18	17
Koze (tisuća grla)	63	65	65	69	74
Perad (tisuća komada)	21.80	18.70	19.40	24.736	20.664
	2	3	1		
Koke nosilice (tisuća komada)	3.777	3.646	4.321	6.675	5.602
Košnice pčela (tisuća komada)	367	382	384	393	392

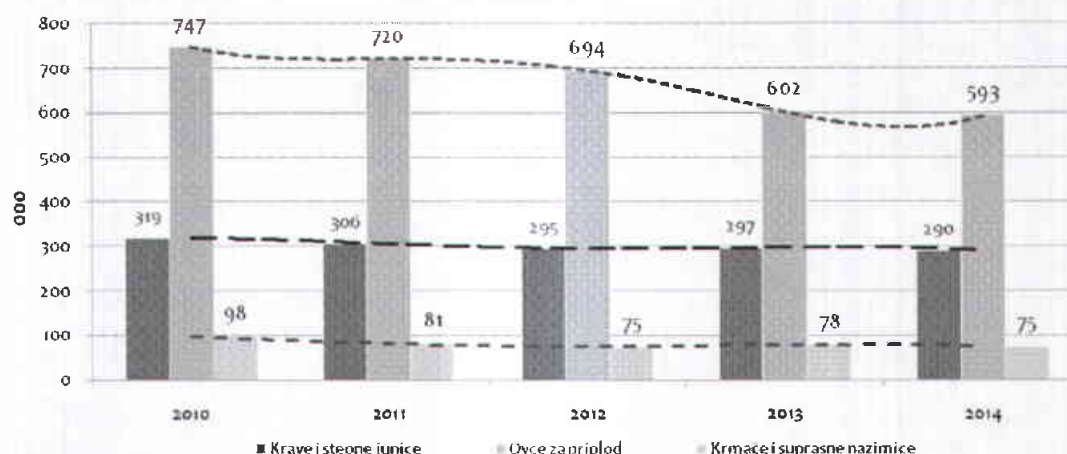
Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Broj košnica pčela od 2010. godine također bilježi rast sa 367 tisuća komada, koliko je bilo zastupljeno u 2010. godini na 392.000 u 2014. Međutim, broj košnica u 2014. godini nešto je manji i to oko 0,3% u poređenju sa brojem košnica iz prethodne godine.

Brojno stanje rasplodne stoke u BiH kod svih kategorija bilježi konstantan pad od 2010. do 2014. godine i to:

- * krava i steonih junica sa 319 na 290 tisuća grla, što je za 29.000 grla ili 9% manje;
- * ovaca za priplod sa 747 tisuća grla na 593 tisuće grla, odnosno za 154 tisuće grla ili 21% manje;
- * krmača i suprasnih nazimica sa 98 tisuća na 75 tisuća grla tj. 22,5 tisuća grla ili 23% manje.

Grafikon 19. Brojno stanje krava i steonih junica, ovaca za priplod, krmača i suprasnih nazimica u BiH za 2010/2014. godinu

Proizvodnja mesa u BiH je druga po značaju stočarska proizvodnja koja se tijekom posljednjih nekoliko godina susreće sa brojnim problemima. Naime, evidentan je pad proizvodnje svih kategorija mesa, a ujedno je i smanjen broj raspolodne stoke i tovnih grla, što je utjecalo i na smanjenje zaklanih grla u klaonicama, kao i pad ponude svježeg mesa iz domaćih izvora snabdijevanja. Evidentno je da se u 2014. godini broj zaklanih goveda smanjio za 32%, svinja za 9,03%, i peradi za 0,19%, dok je broj zaklanih ovaca povećan za 1,26% u poređenju sa brojem zaklanih životinja iz prethodne godine. Neto težina zaklanih goveda je smanjena za 33,73%, i svinja za 5,46%, dok je neto težina zaklanih ovaca povećana i to za 1,09% i peradi za 4,53% u poređenju sa neto težinom klanja iz prethodne godine.

Tabela 10: Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH (2012-2014. godina)

Kategorija	2012.		2013.		2014.	
	Broj grla/komada	Neto težina (tona)	Broj grla/komada	Neto težina (tona)	Broj grla/komada	Neto težina (tona)
Telad	61.629	4.269	69.409	7.694	48.027	4.608
Junad	53.754	13.277	23.619	3.419	21.819	6.259
Krave	19.316	5.353	11.703	2.590	2.102	550
Ostala goveda	262	61	847	140	39	11
Goveda, ukupno	134.961	22.960	105.578	17.245	71.987	11.429
Janjad	103.804	1.516	91.321	1.335	92.577	1.369
Ostale ovce	30.103	754	5.414	133	5.380	115
Ovce, ukupno	133.907	2.270	96.735	1.468	97.957	1.484
Prasad	30.374	565	25.700	533	24.204	516
Ostale svinje	190.666	15.130	118.764	9.688	117.394	9.178
Svinje, ukupno	221.040	15.695	144.464	10.221	131.425	9.663
Tovljeni pilici	37.344	53.339	27.856	41.011	27.622	42.558
Ostala perad	354	497	415	538	596	873
Perad ukupno	37.698	53.836	28.271	41.548	28.218	43.431

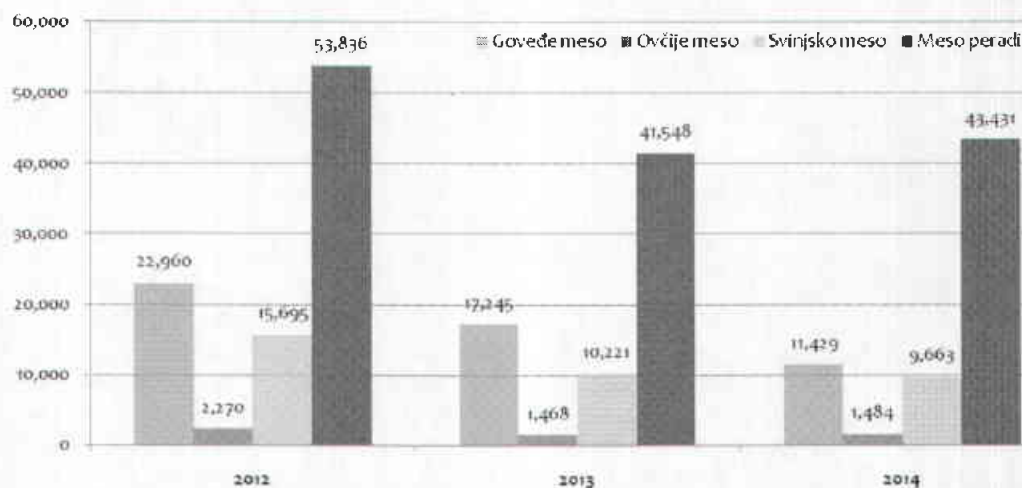
Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Ukupna proizvodnja svježeg mesa u klaonicama u 2014. godini je iznosila 66.007 tona i manja je za 4.475 tona, odnosno 6% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine koja je iznosila 70.482 tone. Evidentno je da ukupna proizvodnja svježeg mesa u posljednje tri promatrane godine bilježi pad sa 94.761 tonu, koliko je proizvedeno 2012. godine, na 66.007 tone u 2014. godini, što je manje za 28.704 tona ili 30%. U strukturi ukupne proizvodnje svježeg mesa, već duži niz godina, sa učešćem od 59% dominantno mjesto ima proizvodnja mesa peradi, zatim slijedi proizvodnja goveđeg mesa sa učešćem od 24%, a proizvodnja svinjskog mesa je sa učešćem od 15% u ukupnoj proizvodnji trećerangirana. Proizvodnja ovčijeg mesa je na posljednjem mjestu, s obzirom da ima udio od 2% u ukupnoj proizvodnji.

Proizvodnja mesa peradi je jedna od vodećih proizvodnji mesa. Prema podacima za posljednje tri godine u prosjeku se u klaonicama godišnje zakolje oko 31.396 komada peradi, od koje se prosječno

dobije oko 46.272 tone svježeg mesa. Uglavnom, čak 99% peradi koja se kolje su tovljeni pilići/brojleri dok preostalih 1% čine ostala perad, uglavnom iznošene koke nosilje. Proizvodnja mesa peradi u posljednje tri godine ipak bilježi pad sa 58.836 tona, koliko je proizvedeno 2012. na 43.431 tonu u 2014. godini, što je manje za 19%. Iako je proizvodnja u 2014. bila veća za 4,53% u poređenju sa 2013. godinom, ipak nije uspjela da se vrati na razinu proizvodnje iz 2012. godine. Smanjenje broja zaklane peradi u trogodišnjem period za 25% negativno se odrazio i na visinu proizvodnje peradarskog mesa.

Grafikon 10. Proizvodnja govedeg, ovčijeg, svinjskog i mesa peradi u BiH za period 2012/2014. godina, (tona)

Prosječna godišnja proizvodnja govedeg mesa u periodu od 2012. do 2014. godine iznosila je 17.211 tona. Kada je riječ o proizvodnji govedeg mesa, bilježe se negativna kretanja, i kada je riječ o broju zaklanih goveda, a samim tim i proizvodnje mesa. Naime, broj zaklanih goveda od 2012. do 2014. godine je smanjen sa 134.961 na 71.987 odnosno za 62.974 grla ili za 47%. Smanjenje broja zaklanih goveda utjecalo je, svakako, i na smanjenje proizvodnje mesa sa 22.960 tona koliko je proizvedeno govedeg mesa 2012. godine na 11.429 tona u 2014, što je za 50% manje. Imajući u vidu da se domaća proizvodnja govedine bazira na tovu junadi, a s obzirom da je u tijeku promatranog trogodišnjeg perioda došlo do značajnog smanjenja broja tovnih junadi, kao i klanja istih za skoro 60%, to se direktno odrazilo i na smanjenje ukupne proizvodnje govedeg mesa i povećanje uvoza.

Proizvodnja ovčijeg mesa je u periodu od 2012. do 2014. godine u prosjeku iznosila oko 1.741 tonu. Najmanja količina ovčijeg mesa je proizvedena 2013. godine i iznosila je 1.468 tona, što je u odnosu na ostvarenu proizvodnju iz 2012. godine manje za 35,33%, dok je proizvodnja u 2014. godini neznatno porasla, i to za 1,09% u poređenju sa proizvodnjom iz 2013. godine. Proizvodnja ovčijeg mesa od 2012. godine bilježi pad sa 2.270 tona na 1.468 tona u 2014. godini ili za 35%. Na pad proizvodnje ovčijeg mesa se odrazilo smanjenje broja zaklanih ovaca u registriranim objektima, i to za 35.950 grla, odnosno za 27% u periodu od tri godine.

Godišnja prosječna proizvodnja svinjskog mesa iznosi oko 11.860 tona. Kao i kod ostalih kategorija mesa, tako i kod svinjskog, bilježe se negativni trendovi, odnosno proizvodnja bilježi smanjenje sa 15.695 tona, koliko je proizvedeno 2012. godine, na 9.663 tone u 2014, što je za 6.032 tone ili 38% manje. Na smanjenje proizvodnje svinjskog mesa utjecalo je smanjenje broja zaklanih svinja i to za 89.615 komada ili za 41% u periodu od tri godine.

2.2.2. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i mliječnih proizvoda

Jedna od najznačajnijih stočarskih proizvodnji u BiH je proizvodnja sirovog svježeg mlijeka. Činjenica koja ukazuje na značaj ove proizvodnje je broj proizvođača, i to između 13.000 i 14.000, te vrijednosti subvencija koje se izdvajaju iz proračuna i koje čine oko 54% od ukupnih sredstava namijenjenih poljoprivrednicima. Tijekom 2014. godine ukupna proizvodnja sirovog mlijeka iznosila je 689.005 tisuća litara, što je neznatno manje u odnosu na ukupnu proizvodnju sirovog mlijeka od prethodne godine. Dominantno mjesto u proizvodnji sirovog mlijeka ima kravlje mlijeko, sa učešćem od 97% u ukupnoj proizvodnji, zatim slijedi proizvodnja sirovog ovčijeg mlijeka, sa učešćem od 2% i kozje sirovo mlijeko, sa učešćem od oko 1%.

Tabela 11: Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH za 2013/2014. godinu

Sirovo mlijeko	2013.	2014.
Kravlje mlijeko (hilj. litara)	666.872	665.208
Ovčije mlijeko (hilj. litara)	15.561	16.328
Kozje mlijeko (hilj. litara)	7.004	7.469
Ukupno	689.437	689.005

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Na osnovu podataka prikazanih u tabeli, vidljivo je da se kod proizvodnje sirovog kravljeg mlijeka u 2014. godini bilježi pad od neznatnih 0,24% u poređenju sa proizvodnjom kravljeg sirovog mlijeka iz prethodne godine. Kada je riječ o proizvodnji sirovog ovčijeg mlijeka bilježi se povećanje proizvodnje za oko 5% i kozjeg mlijeka za oko 7%. Evidentno je da je u 2014. godini oko 53% ukupne proizvodnje sirovog mlijeka ostvareno u Federaciji BiH, oko 43,9% u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko oko 1,2%.

Promatrajući ostvarenu ukupnu proizvodnju mlijeka u 2014. godini u Republici Srpskoj može se konstatovati da je manja za 5,7% ili za 19,7 milijuna litara, dok je u Federaciji BiH proizvodnja viša skoro za istu količinu od 19,3 milijuna litara, koliko je ista manja u Republici Srpskoj, ili za 5,6% poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Pozitivna kretanja u proizvodnji mlijeka za 2014. godinu se bilježe osobito u Distriktu Brčko, imajući u vidu da je ukupna ostvarena proizvodnja sirovog mlijeka iznosila 7,9 milijuna litara, što je za 71,4% više u poređenju sa 2013, čemu je značajno doprinijelo povećanje proizvodnje kravljeg mlijeka za 83,7% i kozjeg mlijeka za 50%.

Tabela 12: Proizvodnja mlijeka u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH u 2013-2014. godini

	Federacija		Republika Srpska		Brčko distrikt	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Kravlje (tis. litara)	330.387	348.549	329.285	309.610	3.838	7.049
Ovčije (tis. litara)	10.810	11.513	4.151	4.216	600	599
Kozje (tis. litara)	4.398	4.862	2.406	2.307	200	300
Ukupno	345.595	364.924	335.842	316.133	4.638	7.948

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Zavod za statistiku Republike Srpske i Federalni zavod za statistiku.

Količine sirovog mlijeka koju otkupe mljekare od proizvođača čine između 31 i 33% ukupne proizvodnje sirovog mlijeka. U suštini, je to prosječno oko 215 milijuna litara. Promatrajući otkup mlijeka za tri posljednje godine, evidentno je da je u 2014. godini otkupljena najveća količina u promatranom periodu od 225 milijuna litara. Dok proizvodnja sirovog mlijeka bilježi blaži rast, otkup sirovine za preradu varira tijekom promatranog perioda od tri godine.

Prema podacima Milkprocessing-a u 2014. godini tržišno relevantne mljekare u RS i Federaciji BiH otkupljivale su mlijeko od 12.817 proizvođača, što je za 13,2% manje proizvođača u poređenju sa brojem proizvođača iz prethodne godine, koji je iznosio 14.762. Od ukupno 225 milijuna litara otkupljenog mlijeka oko 52% ili 116,1 milijun litara su mljekare otkupile na području Federacije BiH, oko 105 milijuna litara ili oko 46,4% mlijeka je otkupljeno u Republici Srpskoj i oko 3,7 milijuna litara ili oko 1,7% u Distriktu Brčko. Kada je riječ o broju krava koje drže proizvođači mlijeka od

kojih tržišno relevantne mljekare otkupljuju mlijeko u 2014. godini, oko 72% proizvođača posjeduje do 5 krava, dok oko 28% proizvođača posjeduje više od 5 krava.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede Republike Srpske, otkup mlijeka u 2014. godini u odnosu na količinu mlijeka otkupljenu u istom periodu 2013. godine ostao je približno isti, i na mjesečnoj razini iznosi prosječno oko 8.900.000 litara. Broj proizvođača mlijeka–farmi u 2014. godini je manji u odnosu na prošlu godinu za oko 2000. Proizvodnja mlijeka u Republici Srpskoj održana je na višegodišnjem prosjeku, od oko 100 mil. litara otkupljenog i prerađenog mlijeka, zahvaljujući mjerama podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela. Kvalitetu mlijeka u otkupu kontrolira nezavisna laboratorija Veterinarskog instituta „Dr Vaso Butozan“ Banja Luka, pri čemu Ministarstvo u sustavu kontrole kvalitete učestvuje kroz angažiranje kontrolnih asistenata na uzimanju uzoraka za komercijalne analize, pojačava kontrolu kvalitete proizvedenog svježeg sirovog mlijeka. Ovim se mljekoprerađivačima obezbjeđuje bolja kvaliteta sirovine, pruža se veća sigurnost u zaštiti zdravlja potrošača i premija za mlijeko isplaćuje u skladu sa ostvarenim kvalitetom. Otkup mlijeka se vrši direktno od strane mljekoprerađivača i preko 35 organizatora otkupa sa područja Republike Srpske koji mlijeko otkupljuju od farmara i prodaju mljekarama na preradu.

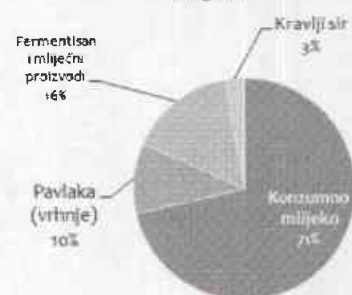
Prosječan sadržaj mliječne masti u mlijeku iznosi oko 3,94%, dok je prosječan sadržaj proteina u mlijeku oko 3,86 %. Ukupna proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda iznosila je 198.100 tona, što je za oko 2,30% više od ostvarene proizvodnje iz prethodne godine. Veća količina prikupljenog sirovog mlijeka svakako se odrazila i na blaže povećanje proizvodnje. U strukturi proizvodnje mliječnih proizvoda vodeći proizvod je konzumno mlijeko, na drugom mjestu su fermentirani mliječni proizvodi, zatim vrhnje i kravljji sir. Udio maslaca i ostalih žutomasnih proizvoda u strukturi proizvodnje iznosi oko 0,3%.

Tabela 13: Proizvodnja mliječnih proizvoda u BiH, 2013/2014. godina

Proizvodi	2013.	2014.
Konzumno mlijeko (tona)	142.219	141.236
Vrhnje (tona)	18.703	20.166
Fermentirani mliječni proizvodi (tona)	27.634	30.732
Maslac (tona)	550	462
Kravljji sir (tona)	4.524	5.504

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Grafikon 22. Struktura proizvodnje mliječnih proizvoda u 2014. godini

2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2014. godini iznosila je 1.308 tona, što je više za 0,8% u odnosu na prošlu godinu, jaja 702.121 tisuća komada i skoro je na istoj razini proizvodnje kao i prethodne godine. Najznačajniji pad proizvodnje se bilježi kod meda, i to za 26,5%, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godina koja je iznosila 3.644 tone.

Tabela 14: Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH za 2014. godinu

Proizvodi	2013.	2014.	Indeks 2014/2013.
Jaja (000 komada)	701.912	702.121	100
Med (tona)	3.644	2.678	73,5
Vuna (tona)	1.298	1.308	100,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH.

Promatrajući proizvodnju značajnijih stočarskih proizvoda u Republici Srpskoj u 2014. godini se bilježi povećanje proizvodnje jaja i to oko 0,8%, dok proizvodnja meda i vune bilježi pad za 32,8%, odnosno za 6,2% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Tabela 15: Proizvodnja jaja, vune i meda u RS, FBiH i Distriktu Brčko za 2013/2014. godinu

Proizvodi	Republika Srpska		Federacija BiH		Distrikt Brčko		BiH	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Jaja (000 komada)	416.000	419.000	278.000	275.710	7.912	7.411	701.912	702.121
Med (tona)	1.550	1.042	1.991	1.546	103	90	3.644	2.678
Vuna (tona)	610	572	683	730	5	6	1.298	1.308

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Zavod za statistiku Republike Srpske, Federalni zavod za statistiku.

Kada je riječ o Federaciji BiH, pad proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 22,4%, i jaja za 1,1%, dok proizvodnja vune bilježi rast za 7% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Što se tiče Distrikta Brčko, povećanje proizvodnje se bilježi kada je u pitanju vuna, i to za 20%, i med za 9,2%, dok se u proizvodnji jaja bilježi smanjenje od 6,32% u poređenju sa proizvodnjom iz 2013. godine.

3. INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA HRANE, PIĆA I DUVANA

U ovom dijelu izvješća je prikazano stanje u prehrambenoj industriji, kapaciteti i ostvarena proizvodnja u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Distriktu Brčko kao i pregled stanja najznačajnijih grana prehrambene industrije za 2014. godinu.

3.1. Prehrambena industrija u Republici Srpskoj

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske, ostvarena proizvodnja u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda u Republici Srpskoj veća je za 6,2%, dok je u oblasti proizvodnje pića manja za 2,7%. Duvanska industrija u istom periodu bilježi pad proizvodnje za 17,1%. Broj zaposlenih u prehrambenoj industriji veći je za 1,7%. U istom periodu broj zaposlenih u oblasti proizvodnje pića veći je za 1,5%, a u oblasti proizvodnje duvanskih proizvoda veći za 0,8%. Najzastupljenije grane prehrambene industrije u RS su: prerada voća i povrća, proizvodnja mesa i mesnih prerađevina i proizvodnja mlijeka i mlječnih proizvoda. Iskorištenost kapaciteta proizvodnje prehrambenih proizvoda je, osim u proizvodnji mlijeka i mlječnih proizvoda, u svim prerađivačkim granama ispod 50%.

Tabela 16: Pregled kapaciteta u pojedinim granama prehrambene industrije u RS u 2014. godini

Grana prehrambene industrije	Jedinica mjere	Broj pogona	Iskorištenost instaliranog kapaciteta (%)
Proizvodnja mesa i mesnih prerađevina	t	20	40
Prerada voća i povrća	t	15	40
Proizvodnja mlijeka i mlječnih proizvoda	t	14	60
Proizvodnja mlinskih proizvoda	t	32	25
Proizvodnja konditorskih proizvoda	t	4	30
Proizvodnja čaja, začina i sl. proizvoda	t	3	40
Proizvodnja šećera	t	2	12
Proizvodnja piva	000 l	1	40
Proizvodnja i punjenje vode	000 l	2	50
Proizvodnja duvanskih proizvoda	kom	1	10

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske.

U cilju finalizacije poljoprivrednih sirovina i podsticanja domaće proizvodnje, prerade i plasmana putem agrarnog proračuna, u 2014. godini su realizirane sljedeće mjere: podrška prehrambenoj industriji za otkup domaćih sirovina, premija za proizvedenu i prodanu merkantilnu pšenicu, rod 2014. godine, za mlijeko i za proizvedeno i prodato voće i povrće. Dodatno, prerađivači poljoprivrednih proizvoda su imali mogućnost korištenja kreditnih sredstava Investiciono-razvojne banke po najpovoljnijoj kamatnoj stopi od 4% za otkup domaćih sirovina. U cilju pružanja podrške snažnijem razvoju finalizacije poljoprivrednih proizvoda, a time i povećanju izvoza finalnih proizvoda Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS permanentno vodi aktivnosti na revitalizaciji kapaciteta prehrambene industrije.

Prerada žitarica: U Republici Srpskoj proizvedeno je 106.777,00 tona pšenice što je za 40,7% manje od prošlogodišnje proizvodnje. Manja je i proizvodnja zobi za 40,2%, ječma za 37,3% i raži za 19,1%, dok je proizvodnja uljane repice veća za 8,5%. Mlinsko-pekarska industrija je od domaćih proizvođača otkupila 22.936,24 tona merkantilne pšenice roda 2014. godine.

Prerada voća i povrća: U odnosu na prošlu godinu, ostvarena je manja proizvodnja višnje za 5,0%, trešnje za 12,0%, marelice za 23,5%, jagode za 4,6% i maline za 3,1%. „Vitaminska“ a. d. Banja Luka najveći je prerađivač voća i povrća u Republici Srpskoj. Planirana proizvodnja u 2014. godini iznosi oko 12.000 tona gotovih proizvoda i poluproizvoda. Od ukupne proizvodnje, 65% čini proizvodnja sokova. Otkupljeno je oko 3.500 tona sirovine iz BiH, dok su zbog elementarnih nepogoda određene količine povrća uvezene. U strukturi prodaje izvoz iznosi oko 25%, od čega se najviše izvoze proizvodi iz programa kiselih proizvoda. Fabrika za preradu voća „Prijeđorčanka“ a. d. Prijedor otkupila je 8.930 tona raznog voća, čime je za 38,0% prebacila ovogodišnji plan od 6.486 tona.

Najviše je otkupljeno industrijske svježe jabuke, 5.000 tona, kruške 1.500 tona, te 1.000 tona šljive, 700 tona višnje, 350 tona jagode, 120 tona maline, 170 tona marelice, 70 tona dunje i 20 tona drenjka. Prerađivači su imali mogućnost korištenja kreditnih sredstava Investiciono-razvojne banke po povoljnijoj kamatnoj stopi od 4% za otkup domaćih sirovina.

Prerada mlijeka: Prema evidenciji registrovanih prerađivača mlijeka, u Republici Srpskoj ima ukupno 13 mljekara, ali se u 6 mljekara svakodnevno odvija proces proizvodnje. Glavni i najveći prerađivač mlijeka u RS je „Mlijekoprodukt“ d. o. o. Kozarska Dubica, koja je u navedenom periodu otkupila 41.419.107,00 litara mlijeka od poljoprivrednih proizvođača. Druga mljekara po kapacitetu i obimu otkupa je „Pađeni“ d. o. o. Bileća, koja je prema isplaćivanim premijama od poljoprivrednih proizvođača otkupila 4.522.258,00 litara mlijeka. U odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju ostvarenu tijekom 2013. godine, registrirano je smanjenje proizvodnje prerađenog konzumnog mlijeka za 0,7%, maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda za 45,4%, dok je istovremeno zabilježeno povećanje proizvodnje fermentisanih mliječnih proizvoda za 5,2%, kravljeg sira za 11,6%, kao i proizvodnja vrhnja za 31,5%.

Prerada mesa: U odnosu na prosječnu mjesečnu klanje u 2013. godini, broj zaklanih ovaca manji je za 8,4%, broj zaklanih svinja za 20,4%, broj zaklane živine za 22,8% i broj zaklanih goveda za 32,1%. U istom periodu, zabilježeno je smanjenje neto težine zaklane živine za 7,8%, neto težine zaklanih ovaca za 8,7%, neto težine zaklanih goveda za 22,7%.

3.2. Prehrambena industrija u Federaciji BiH

Prema podacima Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, ostvarena proizvodnja u 2014. godini u odnosu na 2013. u oblasti proizvodnje prehrambenih proizvoda u Federaciji BiH veća je za 8,27%. Najzastupljenije grane prehrambene industrije u Federaciji BiH su: prerada voća i povrća, proizvodnja i prerada mesa i mesnih prerađevina, prerada i proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda, prerada žitarica i proizvodnja brašna i mlinsko-pekarskih proizvoda, te proizvodnja konditorskih proizvoda. U Federaciji BiH nema proizvodnje jestivog ulja, šećera (osim pakovanja šećera), etil-alkohola, kvasca i slada. Kapaciteti privrednih društava koja se bave proizvodnjom prehrambenih proizvoda u Federaciji BiH u 2014. godini su na istoj razini kao i prethodnih godina. Činjenica je da je stepen iskorištenosti domaćih kapaciteta u prehrambenoj industriji veoma nizak, i to ispod 50%.

Tabela 17: Instalirani kapaciteti i ostvarena proizvodnja u prehrambenoj industriji Federacije BiH za 2014. godinu

Grana prehrambene industrije	Jedinica mjere	Instalirani kapaciteti	Ostvarena proizvodnja	Iskorištenost kapaciteta (%)
Mlinska industrija	Tona	397.500	141.000	35
Prerada mlijeka	000 litara	332.000	128.511	39
Prerada mesa	Tona	169.000	34.267	20
Prerada voća i povrća	Tona	16.400	6.600	40
Proizvodnja keksa i vafli	Tona	28.100	5.455	19
Proizvodnja piva	hl	1.500.000	366.934	24
Proizvodnja mineralne vode	000 litara	420.000	51.979	12
Proizvodnja bezalkoholnih pića	000 litara	310.000	193.849	63
Proizvodnja vina	000 litara	26.400	2.147	8
Proizvodnja cigareta	Tona	7.000	2.410	34

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Najniži stepen iskorištenosti kapaciteta je u proizvodnji vina (13,22%), proizvodnji mineralne vode (14,8%), prerade mesa (17,5%) i proizvodnji keksa i vafli. Najviši stepen iskorištenosti kapaciteta je u proizvodnji bezalkoholnih pića (59,8%), preradi voća i povrća (48,10%) i proizvodnji cigareta (40,3%). Veliki problem sa kojim se u Federaciji BiH suočava prehrambena industrija je nerazvijenost komplementarnih industrija, što utječe na njenu zavisnost od uvoza većine potrebnih ulaznih sirovina.

Prerada mesa: Godišnji kapaciteti za preradu mesa iznose oko 169.000 tona, a iskorištenost kapaciteta je tek jedna petina, 20,27%. Proizvodnja mesa i mesnih prerađevina u Federaciji BiH je u

blagom porastu u odnosu na 2013. godinu. Ukupna proizvodnja mesa i mesnih prerađevina u 2014. godini iznosila je 34.267 tona, od čega svježeg mesa 7.315,1 tona (govedeg mesa 3.747,6 tona, jagnjetine i ovčetine 374,9 tona, mesa peradi 2.610,7 tona, jestivi klaonički proizvodi 17,3 tona, iznutrice i jetra peradi 564,6 tona). Proizvodnja mesa soljenog, u salamuri, sušenog ili dimljenog iznosila je 1.045,8 tona od čega je proizvodnja sušenog svinjskog mesa 271,1 a govedeg 774,7 tona. Također, proizvodnja prerađevina od purećeg mesa, koja je iznosila 367 tona, bilježi povećanje za 6%. Ostvarena proizvodnja prerađevina od mesa ostale peradi iznosila je 8.799 tona i veća je za 24% u odnosu na prethodnu godinu, kada je proizvedeno 7.105 tona. Proizvodnja kobasica je iznosila 15.290,3 tone i nezantno je manja u odnosu na 2013. godinu.

Prerada mlijeka: U Federaciji BiH posluju 24 mljekare čiji kapaciteti za preradu mlijeka iznose 332.000 tisuće litara na godišnjoj razini. Iskorištenost kapaciteta za preradu iznosi svega 38,7%. Ukupna proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda u 2014. godini iznosila je 128.511 tona, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 27%. U odnosu na proizvodnju ostvarenu tijekom 2013. godine, u 2014. registrirano je povećanje proizvodnje konzumnog mlijeka za 28% i smanjenje proizvodnje vrhnja za 7%. Proizvodnja svježeg sira ostala je na istoj razini od 1.890 tona kao i prethodne godine, a proizvodnja ostalih sireva (polutvrđi i tvrdi) iznosila je 1.420 tona i veća je za 28% u odnosu na prethodnu godinu, kada je proizvedeno 1.112 tona.

Prerada voća i povrća: Godišnji kapaciteti za preradu voća i povrća iznose oko 16.400 tona, a iskorištenost je oko 40,24%. Ostvarena proizvodnja u preradi voća i povrća u 2014. godini iznosila je 6.600 tona, što je u odnosu na prošlu godinu manje za oko 1.290 tona, kada je proizvodnja iznosila 7.890 tona.

Mlinska industrija: Kapaciteti mlinske industrije u Federaciji BiH iznose oko 397.500 tona godišnje, ali je njihova iskorištenost niska i iznosi 35,5%. Ukupna proizvodnja brašna u 2014. godini iznosila je 141.000 tona, što je u odnosu na prethodnu godinu 13% više, kada je proizvedeno 124.964,3 tone. Nedostajuće količine sirovina za potrebe mlinske industrije se uvoze.

3.3. Prehrambena industrija Brčko distrikta BiH

Brčko distrikt BiH posjeduje značajan broj proizvodnih kapaciteta za proizvodnju hrane. Jedna od najznačajnijih je proizvodnja jestivog ulja, čiji su kapaciteti proizvodnje iskorišteni preko 90%, a broj zaposlenih iznosi 214, što sve govori da je među liderima u proizvodnji jestivog ulja u regionu. Također i proizvodnja šećera ne zaostaje za proizvodnjom jestivog ulja, imajući u vidu da su kapaciteti u proizvodnji iskorišteni preko 94%, a broj zaposlenih iznosi 147. Proizvodnja jestivog ulja i šećera su dvije glavne proizvodne grane prehrambene industrije Brčko distrikta BiH. Pored proizvodnje šećera i jestivog ulja, u Brčko distriktu BiH zastupljena je i proizvodnja prehrambenih proizvoda sa kapacitetom od 1.000 t godišnje, čija iskorištenost proizvodnje iznosi 77,2% i ima 43 zaposlena, zatim proizvodnja brašna sa kapacitetima od 20.000 tona i 32 zaposlena. Privredna društva koja se bave proizvodnjom i preradom voća posjeduju kapacitete za preradu i proizvodnju od 10.000 tona, ali su neiskorišteni, s obzirom da su u stečajnom postupku. Ista je situacija i sa privrednim društvima koja posjeduju kapacitete za proizvodnju mesa.

4. PODRŠKA POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

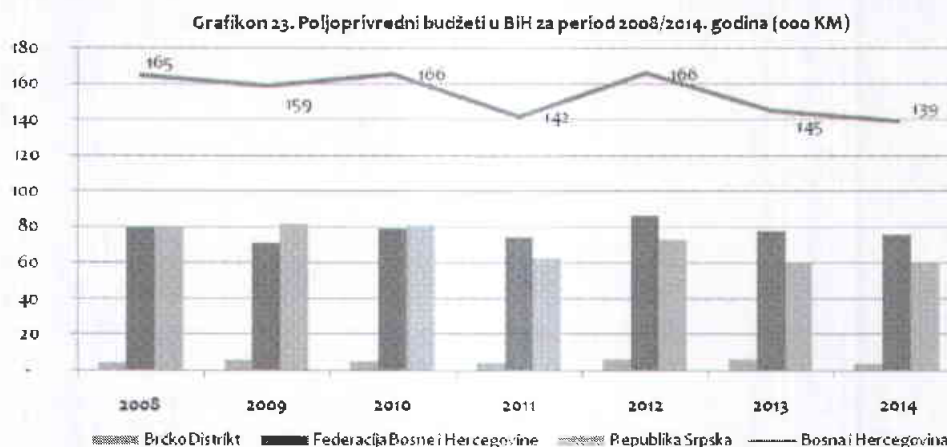
Ukupna suma sredstava namijenjenih poljoprivrednim proizvođačima u Bosni i Hercegovini svih razina vlasti u 2014. godini je bila do sada najniža u šestogodišnjem periodu, od 2009. do 2014. godine. Sa ukupno izdvojenih 139,1 milijun KM, poljoprivredni proračun je manji od proračuna iz prethodne godine za oko 5,6 milijuna KM, odnosno za oko 4%. Ako bismo za poređenje uzeli 2012. godinu, kada su izdvajanje za poljoprivredu bila najveća, smanjenje proračuna u 2014. godini iznosilo je oko 16%, što ukazuje na jedan značajniji pad izdvajanja proračunskih sredstava za podsticaje poljoprivrede u BiH. Analizirajući pojedinačno entitete i Distrikt, najveće oscilacije u izdvajanjima u 2014. godini bilježi Brčko distrikt. Kao što se iz tabele 18 vidi, proračun Brčko distrikta u 2014. godini za poljoprivredu i ruralni razvoj je iznosio oko 3,6 milijuna KM, što je manje za oko 3,0 milijuna KM, odnosno izraženo u relativnim pokazateljima smanjenje iznosi oko 46%. Smanjenje je zabilježeno i u Federaciji BiH, gdje je u 2014. godini proračun umanjen za oko 2,5 milijuna KM u odnosu na prethodnu godinu. Poljoprivredni proračun je umanjen i u Republici Srpskoj, međutim umanjeno u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu je iznosilo svega 107 tisuća KM.

Tabela 18: Poljoprivredni proračuni u BiH (2009-2014) u 000 KM

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Brčko distrikt	6.055	5.067	4.557	6.505	6.677	3.607,7
Federacija BiH ³	71.126	79.393	74.636	86.404	78.161	75.671,1
Republika Srpska	81.547	81.186	62.862	73.169	60.000	59.893,1
Bosna i Hercegovina	158.730	165.646	142.056	166.078	144.838	139.171

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD.

Izdvajanja za podsticaje u poljoprivredi za period 2008/2014. godina nisu bilježila neka velika odstupanja po godinama i kretala su se od 140 do 165 milijuna KM. Pored ovako realno skromnog proračuna za poljoprivredni razvoj u BiH, dodatno brine činjenica da se posebno posljednjih godina bilježi negativan trend u izdvajanjima.

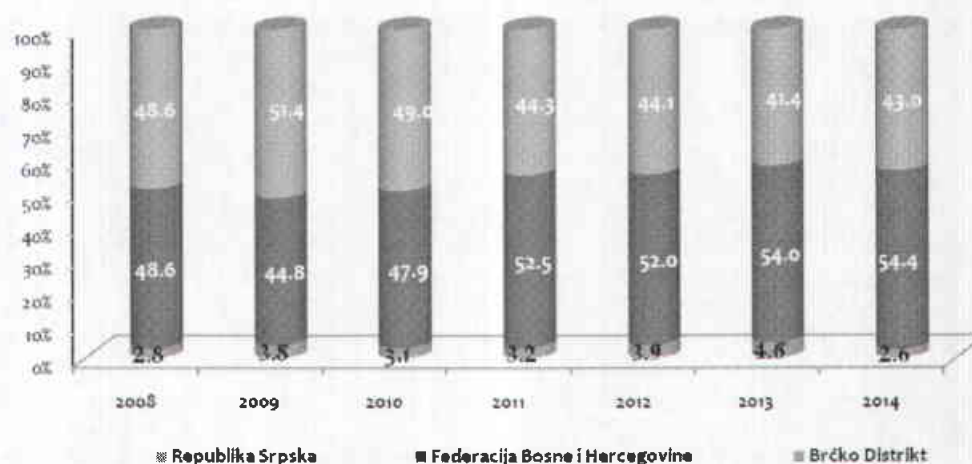

Ako se analizira procentualno učešće entiteta i Distrikta u ukupnim podrškama, može se reći da Federacija BiH posljednjih godina ima kontinuirano povećanje učešća u ukupnom proračunu namijenjenom poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH. Federacija BiH je u prosjeku u ukupnom proračunu u BiH učestvovala sa 50,6%. Republika Srpska je u 2014. godini imala manje povećanje učešća u odnosu na ukupna izdvojena sredstva u odnosu na prethodnu godinu u iznosu od 0,4%. U prosjeku učešće RS u periodu 2008/2014. u ukupnom proračunu iznosi oko 46%. Međutim, Brčko

³ Podsticaji za FBiH uključuju i podršku sa kantonalnih razina.

distrikt u 2014. godini bilježi znatan pad učešća u ukupnom poljoprivrednom proračunu koji iznosi tek 54% proračuna iz prethodne godine. Prosječno Brčko distrikt je u ukupno izdvojenom proračunu u BiH imao udio od 3,4%.

Grafikon 24. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH za period 2008/2014 po entitetima/BD

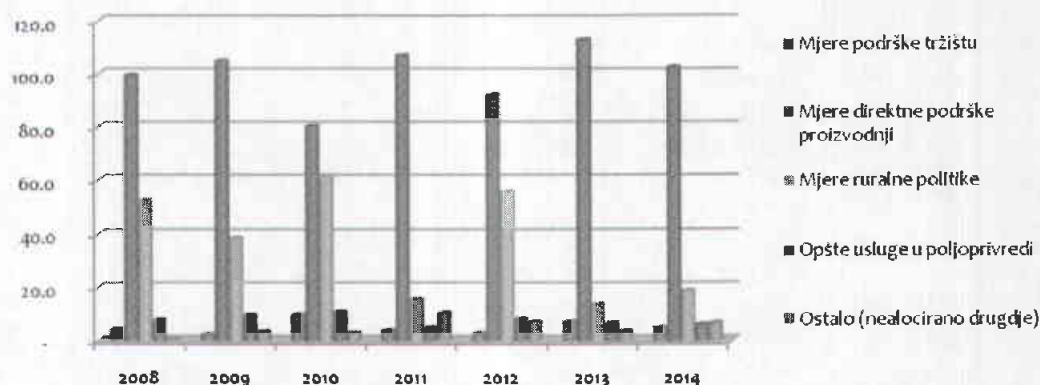

4.1. Struktura podrške po grupama mjera

U 2014. godini nije bilo značajnijih izmjena kada je u pitanju struktura proračuna po grupama mjera. Kao što se u grafikonu 25 može vidjeti, za mjere direktnih podrški poljoprivrednim proizvođačima je i u prethodnoj godini izdvojen najznačajniji dio proračuna namijenjenog poljoprivredi i ruralnom razvoju. Mjereno relativnim pokazateljima, negdje oko 73,7% ukupnog proračuna je dodijeljeno mjerama direktne podrške proizvođačima. Ipak u odnosu na 2013. godinu došlo je do smanjenja izdvajanja za ovu grupu mjera. Točnije, smanjenje ukupnog proračuna se najviše odrazilo upravo na ovu grupu mjera, pa su izdvajanja u 2014. godini za mjere direktno podrške proizvođačima u BiH iznosile 102,5 milijuna KM, što je manje u odnosu na godinu ranije za skoro 11 milijuna KM.

Druga grupa po visini izdvajanja bila je grupa mjera ruralne politike. Za mjere ruralnog razvoja je izdvojeno ukupno 18,6 milijuna KM, što je oko 13,5% ukupnog poljoprivrednog proračuna. Ono što je značajnije kada je ruralna politika u pitanju, jeste povećanje proračuna za ove mjere u odnosu na 2013. godinu za oko 5 milijuna KM.

Grafikon 25. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH za period 2008/2014 . godina po grupama mjera podrške (u milionima KM)

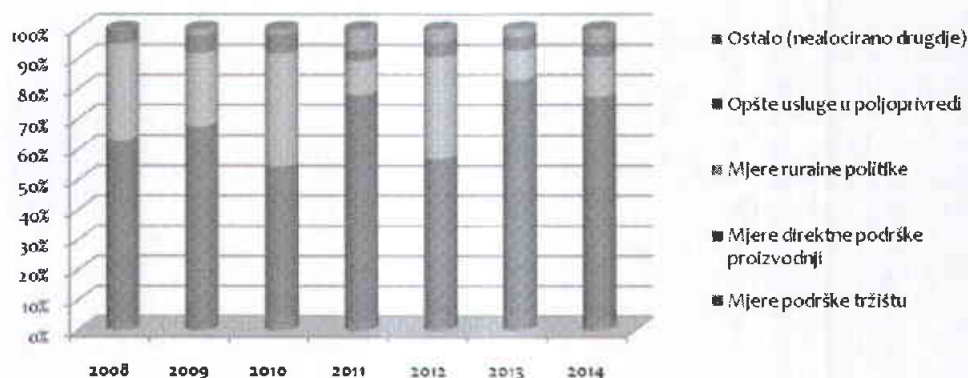

Mjere opštih usluga su i 2014. godine na trećem mjestu po visini izdvajanja u Bosni i Hercegovini za koje je izdvojeno ukupno 6,2 milijuna KM, odnosno 4,4% od ukupnog proračuna. Ovo izdvajanje je nešto skromnije u odnosu na 2013. godinu kada je za ovu grupu izdvojeno oko 6,2 milijuna KM. Kao i

prethodna grupa mjera i mjere podrške tržištu bilježe skromnije učešće u ukupnim izdvojenim sredstvima u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu. Sa izdvojenih 5,05 milijuna KM mjere podrške tržištu su u 2014. godini učestvovala sa oko 3,6% u ukupnom proračunu.

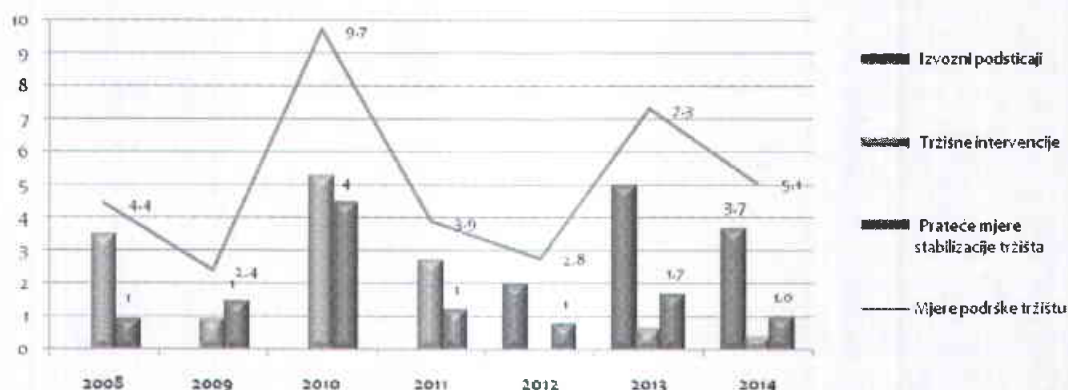
Grupa nealocirano (nealocirane mjere) i ove godine bilježi visoko učešće (iznose) u ukupnoj strukturi mjera podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju, što se može smatrati da nije dobro i da su moguće zlouporabe sredstava namijenjenih kroz ovu mjeru. Ukupno je 6,7 milijuna KM sredstava nealocirano u 2014. godini, što čini 4,8% ukupnog proračuna.

Grafikon 26. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH za period 2008–2014. godina po grupama mjera

Mjere tržišno-cjenovne politike: Tržišno-cjenovna politika u Bosni i Hercegovini se provodi putem mjera: tržišnih intervencija, izvoznih podsticaja, plaćanja potrošačima te pratećih mjera stabilizacije tržišta. Ova grupa mjera je u 2014. godini imala tendenciju opadanja po pitanju finansijskih izdvajanja. Tako je za mjere tržišno-cjenovne politike u 2014. godini izdvojeno oko 5,05 milijuna KM. U odnosu na 2013. godinu novčani iznosi za podršku mjerama tržišno-cjenovne politike su bili manji za 31%, kada je taj iznos bio 7,32 milijuna KM. Gledano zbirno, mjere tržišno-cjenovne politike su u 2014. godini u ukupnom proračunu učestvovala sa 3,6%. Zbog ovako skromnog izdvajanja uz ranije pominjane uzroke (nejedinstveno tržište, administrativna podijeljenost, nepostojanje jedinstvenih mjera tržišno-cjenovne politike kao i jedinstvenog sustava intervencija), smatra se da ove mjere ne mogu proizvesti značajniji efekat na razvoj domaće proizvodnje.

Grafikon 27. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milionima KM)

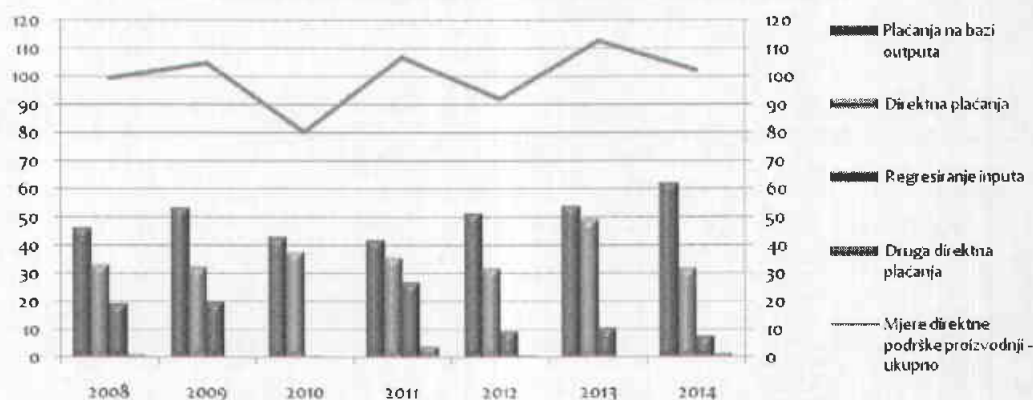
Što se tiče strukture grupe, kako je iz grafikona 27 vidljivo, i ove godine su zastupljene iste mjere kao i prethodne godine. Podsticaji izvozu, kao novouvedena mjera posljednjih nekoliko godina i dalje drži primat u izdvajanjima kada je u pitanju ova grupa mjera. Ukupno je za izvozne subvencije izdvojeno 3,7 milijuna KM, što je približno 73% proračuna za tržišno-cjenovnu politiku. Prateće mjere stabilizacije poljoprivrednih tržišta su ponovo na drugom mjestu po izdvajanju sa 1,0 milijun KM, što

je 19,51% od proračuna za tržišno-cjenovne politike. Na kraju su mjere tržišne intervencije koje su učestvovala sa 7,57% od proračuna namijenjenog za mjere tržišno-cjenovne politike u Bosni i Hercegovini ili nešto više od 300 tisuća KM. Međutim, dodatne mjere namijenjene stabilizaciji domaćeg tržišta, poput podrške privatnom skladištenju, potrošnji, dodatnoj obradi proizvoda i sl., kao takve još uvijek nisu zaživjele kao podrška poljoprivrednim proizvođačima u Bosni i Hercegovini.

Mjere direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama: Kao što je i prikazano u grafikonima 25 i 26, za mjere direktnih podrški u Bosni i Hercegovini se tradicionalno izdvaja najviše sredstava, izuzetak nije bila ni 2014. godina. Ovo ne treba shvatiti kao negativnu pojavu, s obzirom na skroman proračun sa jedne, ali i potrebe u poljoprivredi, s druge strane. Slična situacija je sa strukturama poljoprivrednih proračuna i drugim zemljama regiona. Kada je u pitanju struktura grupa, kako je u grafikonu 28 i prikazano, omjer izdvojenih sredstava po pojedinim mjerama uveliko se razlikuje. Plaćanja na bazi outputa, za koja se unutar grupe izdvaja najviše sredstava, ove godine su uvećala prednost u izdvajanjima u odnosu na druge mjere grupe. Tako je u prošloj godini za ovu mjeru izdvojeno 62,0 milijuna KM, što je ujedno i najveći iznos izdvojen za ovu mjeru od 2008. godine. U relativnim pokazateljima to je 60,5% od proračuna grupe ili 44,6% od ukupnog proračuna za poljoprivredu u BiH. Ovako veliki iznos za ovu mjeru tijekom perioda 2008–2014. godina, svakako treba zahvaliti podršci koja se pruža proizvođačima mlijeka u oba entiteta i BD. Međutim povećanja izdvajanja koja su zabilježena u 2014. godini rezultat su većeg izdvajanja za mlijeko u entitetu Federacija BiH u kojem je došlo do značajnijeg povećanja podsticaja po jedinici mjere.

Grafikon 28: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)

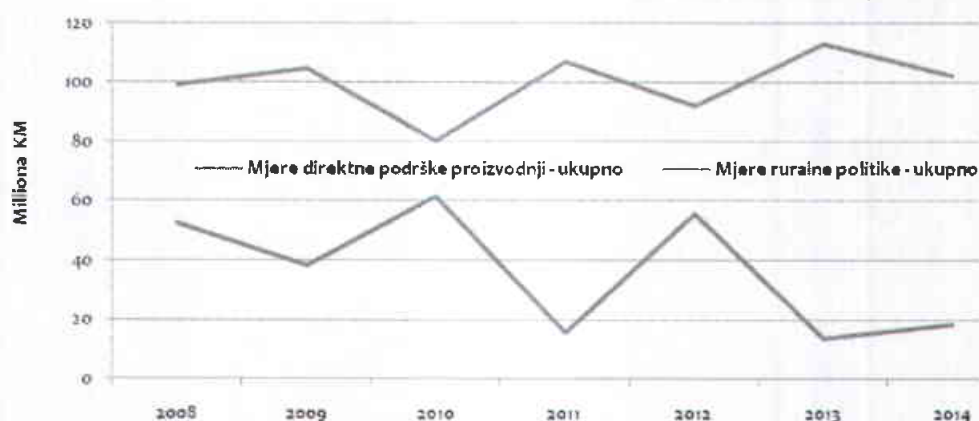
Kada su u pitanju direktna plaćanja po hektaru odnosno grlu, za ovu mjeru je u 2014. godini izdvojeno oko 31,7 milijuna KM, što je 31% proračuna namijenjenog mjerama direktne podrške, ili 23% od ukupnog proračuna izdvojenog za poljoprivredu. Sredstva za ovu grupu mjera su značajno umanjena u odnosu na rekordnu 2013. godinu (iznos od 49,1 milijun KM) za gotovo 17,4 milijuna KM. Ovakvo smanjenje je rezultat dva faktora a to su „vještačko“ povećanje isplata za ovu mjeru u 2013. godini, zbog dugovanja iz prethodne godine, te realnog smanjenja proračuna za ovu mjeru u 2014. godini. Treća mjera po realizovanim sredstvima u okviru grupe mjera direktnih plaćanja jesu regresiranja inputa. Ukupni iznos koji je utrošen za ovu mjeru u 2014. godini je 7,5 milijuna KM, što je 7,3% od proračuna namijenjenog mjerama direktne podrške odnosno 5,4% u odnosu na ukupni proračun. Promatrajući prošlu godinu može se konstatirati da je i ovdje došlo do umanjivanja sredstava za oko 2,6 milijuna KM. Najveći dio sredstava za regresiranje inputa u BiH izdvojila je RS gdje su na snazi i u 2014. godini bile mjere regresiranja varijabilnih inputa, nafte i mineralnih đubriva. Manji iznos regresa bilježi se i sa razina kantona u Federaciji BiH, gdje je također regresirana nafta ali i vještačko osjemenjavanje stoke.

Ostala direktna plaćanja (kompenzatorna, naknada šteta i sl) su standardno na posljednjem mjestu po izdvajanju. Za ovu mjeru je u 2014. godini utrošeno 1,15 milijuna KM, što je povećanje za oko 1,05 milijuna KM u odnosu na godinu ranije. Razlog za ova povećanja su kompenzatorna plaćanja za štete

nastale usljed poplava u 2014. godini. Ova mjera u proračunu mjera direktne podrške učestvuje sa 1,13%, odnosno oko 0,8% u ukupnom proračunu.

Mjere ruralnog razvoja: Podrška ruralnom razvoju predstavlja drugi stub podrške poljoprivrednicima u Bosni i Hercegovini. Prema visini izdvajanja, mjere ruralnog razvoja su na drugom mjestu, odmah poslije grupe mjera direktne podrške poljoprivrednicima. Karakteristika izdvajanja za ruralni razvoj je manje sredstva i varijabilnost istih tijekom godina, kao što se može vidjeti i u grafikonu u kojem je prikazano poređenje proračuna za grupu mjera direktne podrške proizvođačima i izdvajanja za mjere ruralnog razvoja u BiH. Ukupni proračun za ruralnu politiku u 2014. godini je zabilježio povećanje izdvojenih sredstava u odnosu na godinu ranije. Tako je u 2014. godini za ovaj vid podrške utrošeno ukupno 18,7 milijuna KM, što je za skoro 5 milijuna KM, ili 35,5%, više u odnosu na 2013. godinu. Promatrajući ukupni poljoprivredni proračun podrška ruralnom razvoju je u istom participirala sa 13,5%. Iako su izdvajanja za podršku ruralnom razvoju tijekom 2014. godine povećana za skoro 5 milijuna KM u odnosu na godinu ranije, ipak su ista daleko ispod najveće razine izdvajanja u 2012. godini. Razlika u izdvajanjima tijekom prošle godine u odnosu na 2012. godinu iznosi 37,3 milijuna KM ili 66,6%.

Grafikon 29. Poređenje visine sredstava izdvojenih za mjere ruralnog razvoja i mjere direktne podrške

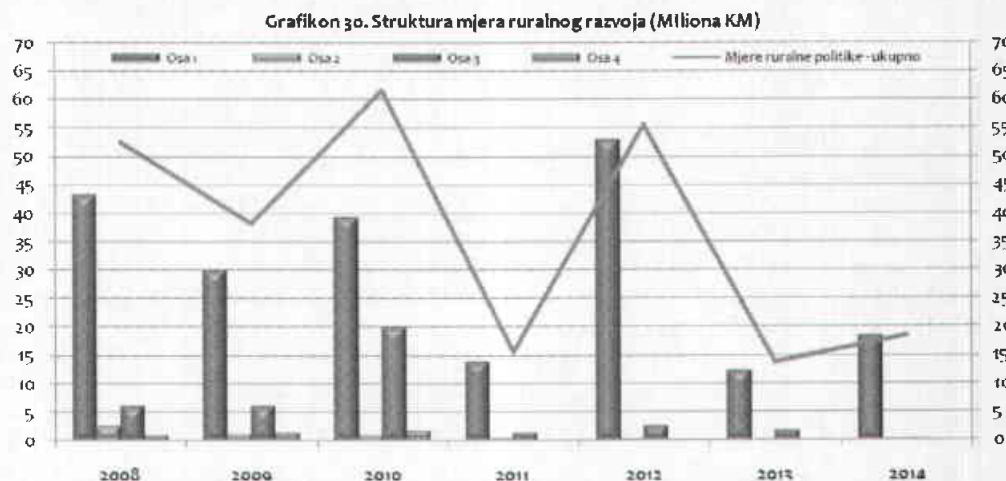

Kako je vidljivo iz grafikona, proračun za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u promatranom periodu je praktično fiksiran, mijenja se samo njegova struktura. Evidentno je da povećanje izdvajanja za mjere ruralnog razvoja gotovo uvijek rezultira proporcionalnim smanjenjem izdvajanja za mjere direktne podrške i obrnuto. Ono što je također karakteristika odnosa predstavljenih mjera podrške je i međusobna razlika u izdvajanjima koja se povećava kroz period promatranja. Tako je u 2010. godini izdvojeno 18 milijuna KM više za mjere direktne podrške u odnosu na mjere ruralnog razvoja, dok je u 2014. godini ova razlika povećana na 84,3 milijuna KM.

Što se tiče same strukture mjera ruralnog razvoja ista nije mnogo promijenjena u odnosu na godine ranije. Najveći iznos podrške za mjere ruralnog razvoja u 2014. godini, kao i prethodnih godina, bilježe mjere iz tzv. Ose 1 za koje je izdvojeno ukupno 18,4 milijuna KM što predstavlja 98,5% ukupnog proračuna za mjere ruralnog razvoja ili 13,2% od ukupnog proračuna za podršku poljoprivredi i RR u BiH. Iako je struktura grupa tijekom gotovo cijelog period 2008–2014. bila slična, odnosno mjere iz Ose 1 su u velikoj mjeri gotovo cijeli period, osim 2010. godine, bile najviše zastupljene. Učešće Ose 1 u okviru ove grupe mjera pokazuje koliko je, ustvari, proračun za podršku nedovoljan jer se skoro sva sredstva u okviru Ose 1 potroše kroz samo jednu mjeru povećanja konkurentnosti odnosno kroz mjeru kapitalnih ulaganja u poljoprivredu. Definitivno nedostaju značajna sredstva za finansiranje drugih jednako tako važnih mjera ruralnog razvoja.

Osa 3 je standardno na drugom mjestu po visini izdvajanja u strukturi podrške ruralnom razvoju u BiH (mjere poboljšanja života ljudi i diversifikacije ekonomije u ruralnim područjima). Međutim, izdvajanja za ovu osu nisu ni blizu razine podrške koju je zabilježila Osa 1. Za mjere iz ove ose je tijekom 2014. godine izdvojeno tek 135.390,00 KM, što je 0,64% od ukupnog proračuna za mjere

ruralnog razvoja ili tek 0,09% od ukupnog proračuna za podršku. Ovo je i jedina osa koja u 2014. godini bilježi smanjenje izdvajanja u odnosu na godinu ranije. Za razliku od prošlih godina, kada je najveći obim sredstava iz ove ose upućivan kroz mjere ruralne infrastrukture, tijekom 2014. godine najveći iznos sredstava je utrošen na dopunske djelatnosti na farmama.

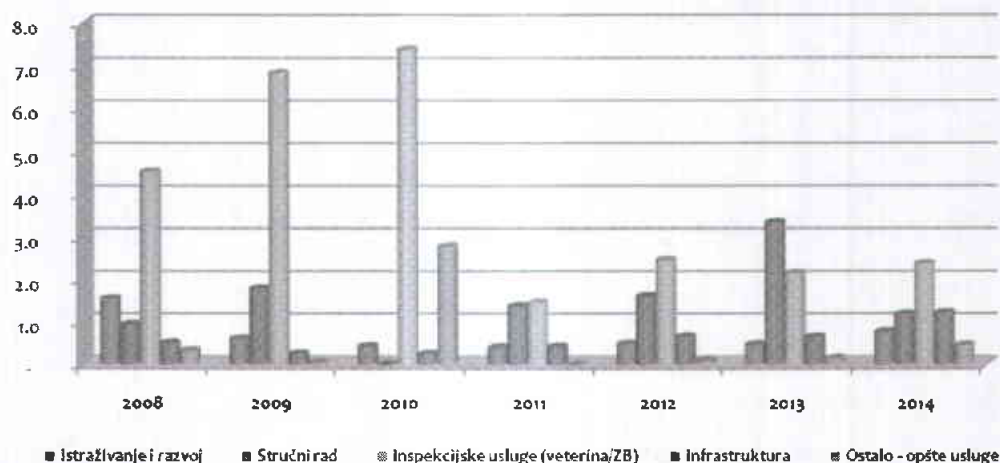

Kao i prethodnih godina posljednja u strukturi po visini izdvajanja je Osa 2, za koju je u prošloj godini izdvojeno 118.925,9 KM, što je oko 0,6% proračuna za podršku ruralnom razvoju ili 0,08% od ukupnog proračuna za podršku. S obzirom na model razvijenosti mjera ruralnog razvoja ali i na nedostatak sredstava za ovaj vid podrške poljoprivrednicima u BiH, s obzirom i na činjenicu da se u okviru ove ose finansiraju mjere zaštite okoliša i zdravlja životinja, kojima se posvećuje najmanje pažnje.

Mjere opštih usluga u poljoprivredi - Grupa mjera podrške iz tzv. III stuba poljoprivredne politike - mjera opštih usluga u poljoprivredi su na trećem mjestu po izdvajanju u okviru proračuna za poljoprivredu u BiH. Kroz mjere općih usluga u poljoprivredi BiH, u 2014. godini je izdvojeno 6,1 milijun KM, što je 4,4% poljoprivrednog proračuna u BiH. Analiza grupe mjera općih usluga u poljoprivredi za 2014. godinu pokazuje da su, u okviru ove grupe mjera, na prvom mjestu inspeksijske usluge za koje je izdvojeno 2,3 milijuna KM, odnosno imaju 38,4% učešća u proračunu za grupu općih usluga. Infrastruktura i stručni rad obuhvataju gotovo identičnu razinu finansijskih izdvajanja (1,2 i 1,1 milijun KM) odnosno u relativnim pokazateljima iznosi 19,66%, odnosno 19,16% učešća u proračunu za grupu mjera općih usluga. Na četvrtom mjestu su izdvajanja za istraživanje i razvoj koja imaju udio od 12,52% u proračunu za opće usluge, odnosno za iste je izdvojeno nešto više od 770 tisuća KM.

Marketing i promocija kao i prošlih godine(a) troše najmanji iznos podrške u okviru ove grupe, što je u 2014. godini iznosilo 173.000 KM, odnosno 2,80% od proračuna iz mjera općih usluga. Opće obilježje izdvajanja za mjere općih usluga u poljoprivredi u Bosni i Hercegovini je nekonzistentnost, tako da ova izdvajanja variraju iz godine u godinu. S obzirom na sveukupnu važnost ove grupe mjera, kreatori poljoprivredne politike u BiH morali bi povesti više računa da pri planiranju poljoprivrednih proračuna usmjeravaju više sredstava za mjere općih usluga u poljoprivredi. Činjenica je da se bez većeg izdvajanja za mjere koje doprinose povećanju higijenskih standarda i sl. ne može ni ostvariti cilj stvaranja uvjeta za izvoz domaćih proizvoda na tržište Europske unije.

Grafikon 31. Struktura mjera općih usluga u poljoprivredi (Milijuna KM)

Nealocirano (ostalo) - Iako se očekivalo da će se i u 2014. godini nastaviti tendencija opadanja visine iznosa sredstava za ovu „vještački“ stvorenu grupu, to se nažalost nije dogodilo. Iznos sredstava za ovu grupu u 2014. godini iznosio je 6,71 KM milijuna ili 4,82% od ukupnog poljoprivrednog proračuna. Zbog ovoga se može konstatirati da je u odnosu na prošlu godinu situacija dosta lošija kada su u pitanju nealocirana sredstva. Zbog toga bi se u narednom periodu trebalo povesti računa o rješenjima koja bi dovela do toga da sva plaćanja budu klasificirana u okviru prethodnih grupa.

4.2. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Na osnovu pregleda transfera prema proizvodu/grupama proizvoda/svim proizvodima evidentno je da se najveći iznos podrške u 2014. godini od 84,6 milijuna KM vezuje se za pojedinačne proizvode. Na drugom mjestu prema visini izdvajanja su grupe proizvoda sa ukupno 20,1 milijun KM, a na posljednjem transferi za sve proizvode sa izdvajanjem u iznosu od 13,4 milijuna KM. U strukturi dominiraju transferi ka pojedinačnim proizvodima sa 71,6%, što predstavlja više od dvije trećine proračuna za proizvode. Transferi prema grupama proizvoda imaju učešće od 17,0% dok transferi prema svim proizvodima učestvuju sa svega 11,4% u ukupnom proračunu. Na osnovu navedenog može se zaključiti da u konačnom poretku tijekom 2014. godine nije došlo do značajnijih izmjena u odnosu na 2013. godinu. Međutim, ono što je ipak povoljna karakteristika prethodne godine je smanjenje izdvajanja za grupe proizvoda i pojedinačnih proizvoda u korist izdvajanja za sve proizvode. Jedino su transferi za sve proizvode tijekom 2014. godine zabilježili povećanje u odnosu na godinu ranije. Ovo povećanje je u apsolutnom iznosu bilo oko 8,5 milijuna KM ili 7,3% u procentima. Kada je riječ o proizvodima koji učestvuju u transferima za pojedinačne proizvode, i ove godine kao i prethodnih, dominantno je mlijeko sa 47,35% u ukupnim izdvajanjima za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju. Ovaj iznos predstavlja više od polovine sredstava namijenjenih pojedinačnim proizvodima (66,1%), ali i skoro polovinu ukupno utrošenih sredstava za podršku tijekom 2014. godine. U odnosu na 2013. godinu, možemo reći da su transferi za mlijeko zabilježili povećanje za oko 3% u 2014. godini. Ostali pojedinačni proizvodi koji su zabilježili značajniji iznos podrške su goveđe i svinjsko meso, zatim pileće meso, riba i med od animalnih proizvoda.

Tabela 19. Distribucija podrške po proizvodima/grupama proizvoda (%)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Mlijeko (kravlje)	37,92	37,27	33,61	36,64	44,76	47,35
Mlijeko (ovčije i kozje)	0,11	0,19	0,30	0,39	0,43	0,46
Govede meso	3,29	6,00	4,35	3,18	6,79	4,75
Svinjsko meso	3,74	4,39	3,22	2,30	4,08	3,29
Ovčije meso	1,78	0,44	0,81	0,07	0,71	1,16
Pileće meso	1,45	1,80	1,27	1,47	1,16	1,63
Jaja	0,54	0,74	0,37	0,30	0,51	0,39
Med	2,14	2,82	2,74	1,03	1,18	1,14
Riba	1,00	0,88	0,36	0,84	1,49	1,46
Puriti	0,04	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Konji	0,01	0,02	0,07	0,00	0,00	0,29
Pšenica	2,16	2,01	1,66	2,55	4,28	4,00
Kukuruz	0,92	1,62	2,27	3,20	3,96	3,73
Ječam	0,02	0,01	0,02	0,06	0,05	0,02
Duvan	2,96	0,91	1,88	0,35	0,66	0,44
Krumpir	1,16	1,33	0,87	0,43	0,64	0,49
Soja	0,23	0,29	0,28	0,29	0,37	0,00
Grožđe	0,12	0,08	0,11	0,00	0,10	0,12
Gljive	0,03	0,00	0,03	0,22	0,30	0,81
LJ&A bilje	0,15	0,44	0,44	0,11	0,38	0,10
Grupe proizvoda						
Povrće	2,78	3,21	4,12	2,74	2,54	2,67
Voće	8,12	8,87	5,34	3,49	3,35	4,72
Žitarice	0,20	0,10	0,32	0,16	0,31	0,06
Krmno i industrijsko bilje	0,38	0,96	0,95	0,35	0,34	0,68
Biljna proizvodnja uopšteno	15,53	0,66	23,33	7,78	9,06	6,79
Mlijeko i meso – goveda	5,46	8,13	1,21	3,59	1,36	1,72
Mlijeko meso ovce/koze	1,03	3,82	3,29	1,31	7,23	0,36
Svi proizvodi						
Svi proizvodi	6,75	12,97	6,77	27,14	3,99	11,38

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonlnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Kada je riječ o izdvajanjima za grupe proizvoda, najveća razina podrške tijekom prošle godine je imala „biljna proizvodnja uopšteno“. Izdvajanja za ovu grupu proizvoda učestvuju sa 6,79% u ukupnom proračunu. Ovako veliki iznos za ovu grupu rezultat je u najvećoj mjeri rezultat regresa za varijabilne inpute za biljnu proizvodnju koji se pružaju kao podrška poljoprivrednicima u Republici Srpskoj. Na drugom i trećem mjestu su transferi za voće 4,72% i povrće 2,67%. Što se tiče izdvajanja za sve proizvode, u godini koja je iza nas u ukupnom proračunu utrošenom na podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju, su učestvovala sa 11,38%. Kako je ranije rečeno, jedino transferi za sve proizvode bilježe porast u odnosu na 2013. godinu. Povećanje izdvajanja za sve proizvode na konto izdvajanja za pojedinačne proizvode bi trebali polako uvoditi u tradiciju. Izuzimajući ovdje naravno vrlo osjetljive proizvode za koje proizvodnja i transfer moraju biti vezani uvijek. Na taj način bi došlo do postepenog prilagođavanja CAP-u EU gdje su u strukturi proračuna dominantna plaćanja koja nemaju veze sa proizvodima takozvani ostali transferi.

5. VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH PROIZVODA

Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda u BiH u 2014. godini je iznosio 2,75 milijardi KM, dok je ukupan izvoz iznosio 649 milijuna KM. Deficit u trgovini poljoprivrednim proizvodima u 2014. godini je iznosio 2,1 milijardu. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 23,6% što je za 0,89% manje od pokrivenosti u odnosu na isti period prethodne godine, kada je iznosila 24,47%.

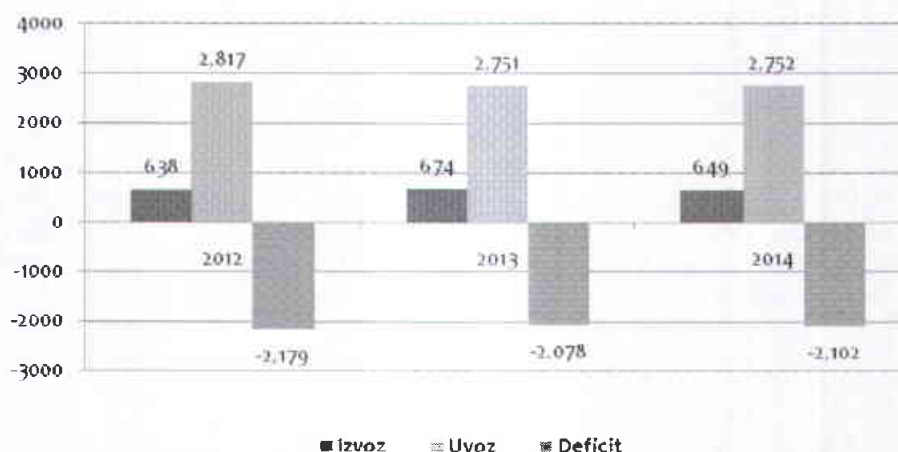
Tabela 20. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima u BiH u periodu 2012-2014. godina (mil. KM)

Godina	Izvoz	Uvoz	Deficit	Pokrivenost
2012.	638	2.817	-2.179	22,65
2013.	674	2.751	-2.078	24,47
2014.	649	2.752	-2.102	23,60

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U 2014. godini su, u odnosu na prethodnu godinu, izvoz poljoprivrednih proizvoda smanjen za 3,63%, a uvoz je povećan za 0,02% što je dovelo do rasta deficita od 1,20%. Pokrivenost uvoza izvozom BiH u razmjeni poljoprivrednim proizvodima iznosila je 23,60% i manja je za 0,89% u odnosu na 2013. godinu.

Grafikon 32. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima za period 2012/2014. godina (Mil. KM)

Evidentno je da je stepen podmirenja potreba domaćeg stanovništva poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u BiH domaćom proizvodnjom nizak i ne zadovoljava potrebe u potpunosti, pri čemu podaci o vanjskotrgovinskoj razmjeni pokazuju da je BiH i dalje neto uvoznik znatnih količina hrane.

Promatrajući strukturu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koji se uvoze već duži niz godina dominira skoro istih deset glava Carinske tarife. Također, ista je stvar i kada se promatra struktura izvoza poljoprivrednih proizvoda. Evidentno je da je i u 2014. godini u uvozu poljoprivrednih proizvoda oko 71% ukupnog uvoza koncentrirano u okviru 10 glava Carinske tarife, što izraženo u novčanoj vrijednosti iznosi 1,98 milijardi KM. Međutim, znatno veća koncentracija može se uočiti na strani izvoza, gdje je oko 77% ukupnog izvoza poljoprivredno prehrambenih proizvoda za 2014. godinu realizirano u okviru 10 glava Carinske tarife, što je izraženo u novčanoj vrijednosti iznosi 508,7 milijuna KM.

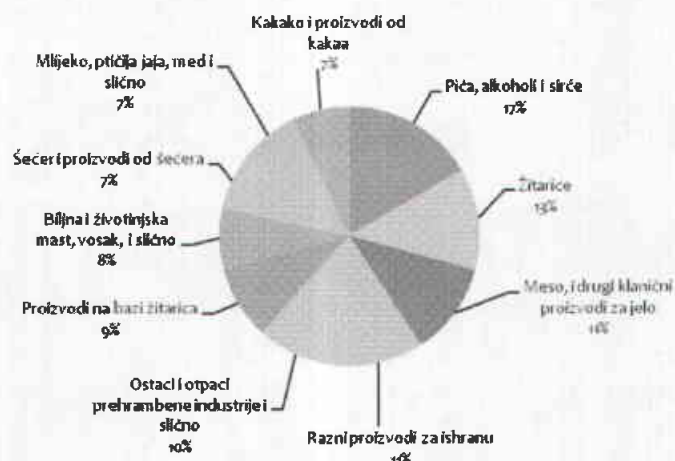
Tabela 21. Struktura razmjene poljoprivrednim proizvodima u BiH (glava CT 1-24), mil. KM

Glava CT	2013.		2014.		Rast/Pad	
	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz
01	76,60	6,44	65,06	5,24	-15,07	-18,63
02	184,68	14,19	227,85	20,13	23,38	41,86
03	25,93	17,96	29,12	18,90	12,30	5,23
04	159,87	89,69	142,00	70,57	-11,18	-21,32
05	2,11	0,73	1,85	0,18	-12,32	-75,34
06	16,23	3,92	15,69	3,83	-3,33	-2,30
07	74,02	28,21	75,54	28,68	2,05	1,67
08	120,06	52,82	137,60	63,65	14,61	20,50
09	107,67	8,76	102,65	8,91	-4,66	1,71
10	214,28	20,31	252,58	36,62	17,87	80,31
11	54,93	6,76	48,74	7,65	-11,27	13,17
12	87,29	8,06	90,32	9,47	3,47	17,49
13	1,64	0,03	1,99	0,06	21,34	100,00
14	0,10	0,12	0,41	0,10	310,00	-16,67
15	163,55	92,55	151,35	93,34	-7,46	0,85
16	115,05	40,60	99,42	48,20	-13,59	18,72
17	192,88	85,88	143,23	35,69	-25,74	-58,44
18	134,58	25,74	140,06	23,21	4,07	-9,83
19	171,67	57,10	179,49	58,92	4,56	3,19
20	61,03	19,48	65,85	17,54	7,90	-9,96
21	204,28	23,21	222,03	30,07	8,69	29,56
22	319,39	41,86	327,78	42,94	2,63	2,58
23	193,57	18,07	194,05	20,27	0,25	12,17
24	96,96	22,74	82,14	16,75	-15,28	-26,34
Ukupno (1-24)	2.778,35	685,23	2.796,80	660,93	0,66	-3,55
Udio (1-24) %	17,55	7,92	16,58	7,33		
UKUPNO	15.833,33	8.649,56	16.872,83	9.021,19		

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

U uvozu poljoprivrednih proizvoda dominiraju: pića, alkoholi, i sirće (12%), zatim žitarice (9,03%), meso i drugi klanični proizvodi (8,15%), razni prehrambeni proizvodi (8%), ostaci i otpaci prehrambene industrije (7%), proizvodi na bazi žitarica (6,5%), biljna i životinjska mast (5,41%), šećer i razni proizvodi na bazi šećera (5,12%), te mlijeko, ptičija jaja, i med (5%).

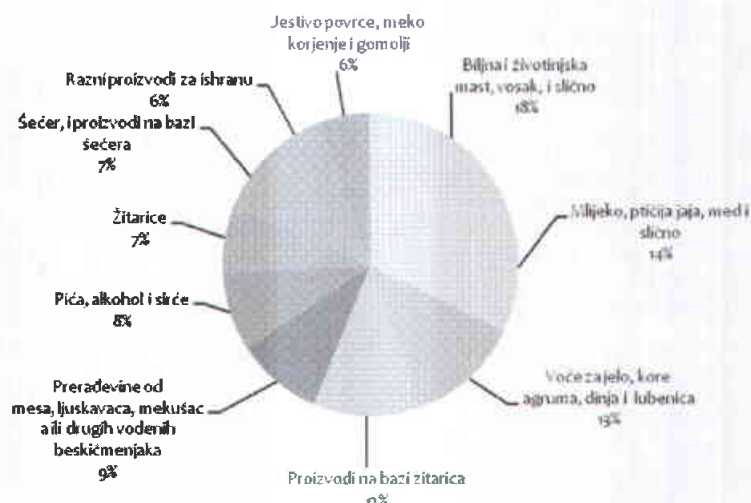
Grafikon 33. Top deset uvoznih grupa poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za 2014. godinu

Najveća vrijednost uvoza u 2014. godini od 327,78 milijuna KM ostvarena je uvozom pića i alkohola koja je u poređenju sa vrijednosti uvoza iz 2013. godine veća za 2,63%. Na drugom mjestu po vrijednosti uvoza od 252,6 milijuna KM su žitarice, kod kojih se bilježi povećanje uvoza za 18% u

poređenju sa uvozom iz prethodne godine. Na trećem mjestu su rangirani meso i jestivi klanični proizvodi kod kojih je vrijednost uvoza iznosila 227,9 milijuna KM i ova grupa bilježi rast uvoza za 23,4% u poređenju sa uvozom iz prethodne godine.

Grafikon 34. Top deset izvoznih grupa poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za 2014. godinu

Kada je riječ o grupama poljoprivrednih proizvoda koji se izvoze, tu dominiraju biljna i životinjska mast (14%), zatim mlijeko, ptičija jaja i med (10,7%), voće (9,63%), proizvodi na bazi žitarica (9%), mesne prerađevine i prerađevine od vodenih beskičmenjaka (7,3%), pića i alkoholi (6,5%), žitarice (5,6%), šećer i proizvodi na bazi šećera (5,4%) i dr.

Najveća vrijednost izvoza od 93,4 milijuna KM u 2014. godini ostvarena je izvozom biljne i životinjske masti, koja je u poređenju sa izvozom iz prethodne godine veća za 0,9%. Na drugom mjestu po vrijednosti izvoza je grupa proizvoda u okviru glave 4, a to su mlijeko, ptičija jaja, i med sa vrijednosti izvoza od 70,6 milijuna KM kod kojih se i bilježi pad izvoza za 21,32%. Na trećem mjestu je rangirano voće čija je vrijednost izvoza u 2014. godini iznosila 63,7 milijuna KM i u poređenju sa prethodnom godinom izvoz je veći za 20,5%.

5.1. Struktura deficita u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

BiH bilježi deficit skoro u svim glavama Carinske tarife koje se po međunarodnoj klasifikaciji smatraju poljoprivrednim proizvodima.

U 2014. godini najveće učešće u deficitu robne razmjene poljoprivrednim proizvodima imali su:

- * Glava 22 – Pića, alkoholi i i sirće (13,34%),
- * Glava 10 – Žitarice (10,11%),
- * Glava 2 – Meso i drugi klanični proizvodi (9,73%)
- * Glava 21 – Razni proizvodi za ishranu (8,99%),
- * Glava 23 – Ostaci i otpaci prehrambene industrije i slično (8,14%),
- * Glava 19 – Proizvodi na bazi žitarica (5,64%),
- * Glava 18 – Kakao i proizvodi na bazi kakaoa (5,47%)
- * Glava 17 – Šećer i proizvodi na bazi šećera (5,03%).

Tabela 22. Struktura deficita u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima

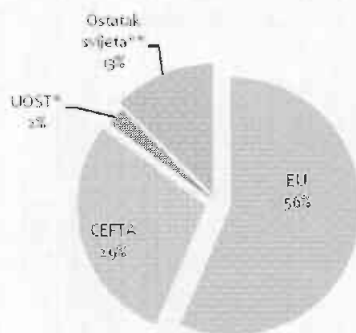
Glava CT	Uvoz	Izvoz	Deficit (%)	% učešća u deficitu
01	65,06	5,24	-59,82	2,80
02	227,85	20,13	-207,72	9,73
03	29,12	18,90	-10,22	0,48
04	142,00	70,57	-71,43	3,34
05	1,85	0,18	-1,67	0,08
06	15,69	3,83	-11,86	0,56
07	75,54	28,68	-46,86	2,19
08	137,60	63,65	-73,95	3,46
09	102,65	8,91	-93,74	4,39
10	252,58	36,62	-215,96	10,11
11	48,74	7,65	-41,09	1,92
12	90,32	9,47	-80,85	3,79
13	1,99	0,06	-1,93	0,09
14	0,41	0,10	-0,31	0,01
15	151,35	93,34	-58,01	2,72
16	99,42	48,20	-51,22	2,40
17	143,23	35,69	-107,54	5,03
18	140,06	23,21	-116,85	5,47
19	179,49	58,92	-120,57	5,64
20	65,85	17,54	-48,31	2,26
21	222,03	30,07	-191,96	8,99
22	327,78	42,94	-284,84	13,34
23	194,05	20,27	-173,78	8,14
24	82,14	16,75	-65,39	3,06
Ukupno (1-24)	2.796,80	660,93	-2.135,88	100%
UKUPNO BIH	16.872,83	9.021,19	-7.801,64	/

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

5.2. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima po regionima

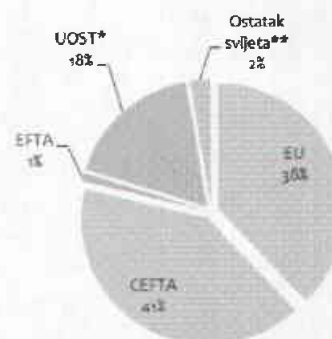
Promatrajući robnu razmjenu poljoprivrednim proizvodima po regionima za 2014. godinu, najveće učešće u uvozu poljoprivrednih proizvoda u BiH ima EU 56,28%, dok je CEFTA na drugom mjestu sa 28,69% učešća. Sa druge strane, najveće učešće u izvozu poljoprivrednih proizvoda iz BiH u 2014. godini ima CEFTA sa 40,93% učešća, a zatim EU sa 37,83% učešća.

Grafikon 35. Učešće regiona u uvozu poljopr.-prehrambenih proizvoda u BiH u 2014. godini

Učešće EFTA-e je 0,23%

Grafikon 36. Učešće regiona u izvozu poljopriv.-prehrambenih proizvoda iz BiH u 2014. godini

Promatrano po regijama, u 2014. godini izvoz poljoprivrednih proizvoda u EU se značajno smanjio za 27,22%, dok je uvoz poljoprivrednih proizvoda iz EU povećan za 0,61%, te je to dovelo do rasta

deficita poljoprivrednih proizvoda sa EU od 8,42%. Izvoz u EU učestvuje sa 37,83% u ukupnom bh izvozu, a uvoz iz EU učestvuje sa 56,28% u ukupnom bh uvozu u promatranom periodu. U razmjeni poljoprivrednim proizvodima sa EU pokrivenost uvoza izvozom u 2014. godini iznosila je 15,86% i manja je za 6,06% u odnosu na prethodnu godinu.

U robnoj razmjeni sa zemljama CEFTA-e zabilježen je rast izvoza poljoprivrednih proizvoda za 1,11%, zatim rast uvoza za 9,19%, te rast deficita od 13,81%. Izvoz u CEFTA-u učestvuje sa 40,93% u ukupnom bh izvozu, a uvoz iz CEFTA-e učestvuje sa 28,69% u ukupnom bh uvozu. U razmjeni poljoprivrednim proizvodima sa CEFTA-om pokrivenost uvoza izvozom u 2014. godini iznosila je 33,67% i manja je za 2,69% u odnosu na prethodnu godinu.

Izvoz poljoprivrednih proizvoda u EU imao je ogroman doprinos na pad ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz CEFTA-e je najviše doprinio rastu ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda.

Tabela 23. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima** po regionima (mil. KM)

Region	2013.				2014.				Rast/Pad	
	Izvoz	Učešće	Uvoz	Učešće	Izvoz	Učešće	Uvoz	Učešće	Izvoz	Uvoz
EU	337,52	50,09%	1.539,36	55,95%	245,66	37,83%	1.548,69	56,28%	-27,22%	0,61%
CEFTA	262,89	39,02%	723,03	26,28%	265,8	40,93%	789,5	28,69%	1,11%	9,19%
EFTA	6,11	0,91%	4,22	0,15%	6,59	1,01%	6,2	0,23%	7,79%	46,85%
UoST*	48,21	7,16%	60,22	2,19%	114,37	17,61%	60,66	2,20%	137,23%	0,74%
Ostatak svijeta	19,05	2,83%	424,55	15,43%	16,92	2,61%	346,76	12,60%	-11,19%	-
Ukupno	673,78	100%	2.751,38	100%	649,34	100,00%	2.751,81	100,00%	-3,63%	0,02%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

**Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po CN klasifikaciji (1–24)

Izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje EFTA-e je povećan za 7,79%, dok je uvoz iz EFTA-e značajno povećan za 46,85%. Bosna i Hercegovina sa zemljama EFTA-e je u 2013. godini ostvarila suficit u robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima u vrijednosti od 1,89 milijuna KM, međutim u 2014. godini suficit se značajno smanjio za 79,35%. U razmjeni poljoprivrednim proizvodima sa EFTA-om pokrivenost uvoza izvozom u 2014. godini iznosila je 106,31% i manja je za 38,53% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2014. godini došlo je do rasta izvoza poljoprivrednih proizvoda u Tursku (UoST) od 137,23%, dok je uvoz iz Turske zabilježio rast od 0,74%. U 2013. godini Bosna i Hercegovina je u robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima ostvarila deficit sa Turskom u vrijednosti od 12,01 milijuna KM, međutim u 2014. godini BiH ostvaruje suficit u vrijednosti od 53,70 milijuna KM.

Bosna i Hercegovina je u razmjeni poljoprivrednim proizvodima najveću pokrivenost uvoza izvozom u 2014. godini imala sa Turskom od 188,52% i veća je za 108,47% u odnosu na 2013. godinu. Poljoprivredni proizvodi koji su se najviše izvozili u Tursku su: ulje od sjemena suncokreta, šafranike ili pamuka, kemijski nemodificirani (TB 1512) u vrijednosti od 58,41 milijun KM, kukuruz (TB 1005) u vrijednosti od 20,74 milijuna KM, te pšenica i suražica (TB 1001) u vrijednosti od 13,16 milijuna KM.

Poljoprivredni proizvodi koji su se najviše uvozili iz Turske su: agrumi, svježi ili suvi (TB 0805) u vrijednosti od 7,91 milijun KM, kruh, peciva, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi (TB 1905) u vrijednosti od 6,11 milijuna KM, te proizvodi od šećera (uključujući bijelu čokoladu), bez kakaoa (TB 1704) u vrijednosti od 5,72 milijuna KM.

5.3. Robna razmjena poljoprivrednih proizvoda sa Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom

5.3.1. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima između BiH i Republike Hrvatske

Promatrajući vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda BiH i Republike Hrvatske, podaci pokazuju da se izvoz u 2014. godini smanjio za 40,4% prvenstveno zbog nemogućnosti izvoza roba životinjskog podrijetla poput mlijeka i mliječnih proizvoda, mesa i mesnih prerađevina. Osim što je smanjen izvoz, ujedno je smanjen i uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Republike Hrvatske u BiH ali u znatno manjem procentu i to za 15,5%.

Tabela 24. Robna razmjena poljoprivredni proizvodima između BiH i Hrvatske (Mil. KM)

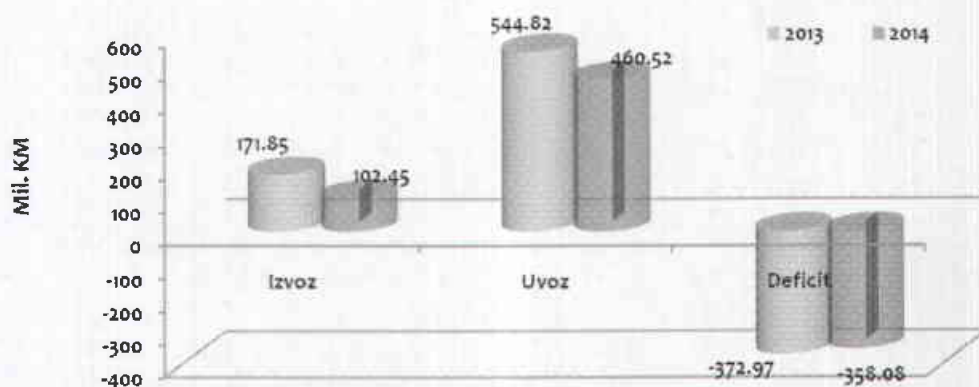
Opis	2013.	2014.	Rast/Pad
Izvoz	171,85	102,45	-40,39%
Uvoz	544,82	460,52	-15,47%
Deficit	-372,97	-358,08	-3,99%
Pokrivenost	31,54%	22,25%	-9,30%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa CN klasifikacijom

U razmjeni poljoprivrednim proizvodima deficit je smanjen za 3,99%. Pokrivenost uvoza izvozom bh poljoprivrednim proizvoda iznosila je 22,25% i manja je za 9,30% u poređenju sa prethodnom godinom.

Grafikon 37. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima između BiH i Republike Hrvatske 2013/2014. godina

Poljoprivredni proizvodi koji su se u 2014. godini najviše iz BiH izvozili u Hrvatsku su:

- kruh i razni pekarski proizvodi (TB 1905) i to u vrijednosti od 26,69 milijuna KM,
- vode mineralne i gazirane vode sa dodatim šećerom (TB 2202) u vrijednosti od 16,24 milijuna KM, i
- suncokretovo ulje (TB 1512) u vrijednosti od 9,33 milijuna KM.

Kada je riječ o uvozu poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske u BiH to su:

- pivo dobiveno od slada (TB 2203) u vrijednosti od 56,00 milijuna KM,
- čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže kakao (TB 1806) u vrijednosti od 30,55 milijuna KM, i
- vode mineralne i gazirane vode sa dodatim šećerom (TB 2202) u vrijednosti od 28,20 KM.

5.3.2. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima između BiH i Republike Srbije

Srbija je i u 2014. godini jedan od najznačajnijih trgovinskih partnera u razmjeni poljoprivrednih proizvoda. Za razliku od Republike Hrvatske gdje su zabilježena negativna kretanja, kako u izvozu tako i uvozu, u robnoj razmjeni sa Republikom Srbijom u 2014. godini izvoz je iznosio 124,9 milijuna KM i veći je za 14,4% u odnosu na prethodnu godinu. Također, i kada je riječ o uvozu poljoprivrednih proizvoda iz Srbije u BiH i tu se bilježi povećanje vrijednosti uvoza sa 646,7 milijuna na 710,6 milijuna KM u 2014. godini, ili za 10%.

Tabela 25. Robna razmjena poljoprivredni proizvodima između BiH i Srbije (mil. KM)

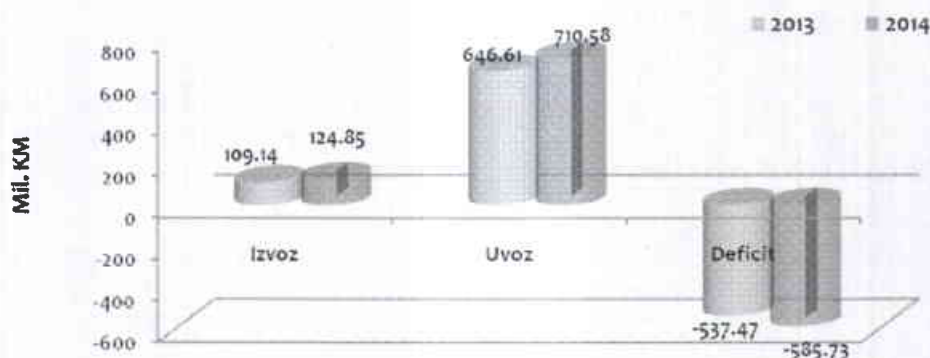
Opis	2013.	2014.	Rast/Pad
Izvoz	109,14	124,85	14,40%
Uvoz	646,61	710,58	9,89%
Deficit	-537,47	-585,73	8,98%
Pokrivenost	16,88%	17,57%	0,69%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani u skladu sa CN klasifikacijom

U razmjeni poljoprivrednim proizvodima zabilježen je rast izvoza (14,40%), rast uvoza (9,89%), te rast trgovinskog deficita poljoprivrednih proizvoda od 8,98%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 17,57% i povećana je za 0,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 38. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima između BiH i Republike Srbije 2013/2014. godina

Poljoprivredni proizvodi koji su se najviše izvozili u Srbiju su:

- mlijeko i vrhnje, nekoncentrirani i bez dodatog šećera ili drugih sladila (TB 0401) u vrijednosti od 15,70 milijuna KM,
- voće i orašasti plodovi, nekuvani ili kuvani u vodi ili pari, smrznuti (TB 0811) u vrijednosti od 15,34 milijuna KM,
- kruh i razni pekarski proizvodi (TB 1905) u vrijednosti od 9,96 milijuna KM.

Poljoprivredni proizvodi koji su se najviše uvozili iz Srbije su:

- kukuruz (TB 1005) u vrijednosti od 76,44 milijuna KM,
- pivo dobiveno od slada (TB 2203) u vrijednosti od 63,93 milijuna KM,
- kruh, peciva, kolači, keksi i ostali pekarski proizvodi (TB 1905) u vrijednosti od 60,63 milijuna KM.

6. PROCJENA ŠTETETA I GUBITAKA U POLJOPRIVREDNOM SEKTORU UZROKOVANIH POPLAVAMA I REALIZIRANE MJERE NA SANACIJI

Prema zvaničnim podacima, ukupni gubici, direktne i indirektne štete u poljoprivredi uzrokovane katastrofalnim svibanjskim poplavama u BiH, procijenjene su u iznosu 366 milijuna KM, od čega su štete 204 milijuna KM, a materijalni gubici 162 milijuna KM.

Poplavama, i kasnije pojavom klizišta zahvaćeno je oko 70 tisuća ha najproduktivnijeg poljoprivrednog zemljišta, a na oko 55 tisuća ha usjevi su ili uništeni u potpunosti ili različitog stepena oštećenja. Oko 25.000 poljoprivrednih gazdinstava je pretrpjelo ogromne gubitke koji će se u dužem vremenskom periodu direktno odražavati na prihode i egzistenciju poljoprivrednika. U stočarstvu su zabilježeni gubici od oko 5.000 komada krupne i sitne stoke, i više od 200.000 komada razne peradi, što je u vrijednosti oko 31,6 milijuna KM. Gubici u biljnoj proizvodnji (ratarstvu, povrtlarstvu i voćarstvu) procijenjeni su u vrijednosti od 131 milijun KM.

U teritorijalnom rasporedu, evidentno je da su poplave i klizišta najvećim dijelom prouzrokovale štete i gubitke u Republici Srpskoj koji se procjenjuju na 234 milijuna KM, Federaciji BiH 124 milijuna KM i Distriktu oko 8 milijuna KM.

Tabela 26. Procjena štete i gubici u poljoprivredi Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko (mil. KM)

	Gubici	Štete	Ukupno	% udio FBiH, RS i BD BiH u ukupnim štetama i gubicima
Federacija BiH	33	92	124	34%
Republika Srpska	128	106	234	64%
Brčko distrikt BiH	1	7	8	2%
Ukupno	162	204	366	100%

Izvor: Bosnia and Herzegovina Recovery Assessment Needs

Poplave su se desile u kritičnom momentu za poljoprivrednu proizvodnju. Biljna proizvodnja i to prvenstveno usjevi žitarica, povrća te voća, pretrpili su najveće štete i gubitke preko 80%, dok je stočarski sektor sa 19% gubitaka drugorangirani po ugroženosti.

Izvrješće o procjeni potreba za oporavak nakon poplava u BiH je pripremljeno u suradnji institucija svih razina vlasti u BiH: Savjeta ministara BiH, Vlade Republike Srpske, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Europska unija, Svjetska banka (WB/IBRD) i Ujedinjene nacije (putem FAO organizacije) su obezbijedile tehničku i finansijsku podršku za izradu ovog Izvrješća.

Za oblast poljoprivrede, procjenu šteta je, nakon uvida na terenu, pripremio FAO tim, te su predložene mjere za oporavak od poplava. Oporavak sektora se bazira na osnovnim prioritetima BiH za poljoprivredni sektor i zasniva se na:

- Brzom reakciji za rješavanje hitnih potreba za održavanje i obnavljanje produktivnosti u sektoru, a time i prihoda pogođene populacije;
- Srednjoročnim mjerama koje se baziraju na prelasku sa pomoći za oporavak na razvojnu pomoć;
- Dugoročnim mjerama, pomoć sa fokusom na smanjenje rizika od poplava, prilagođavanje klimatskim promjenama, kao i na približavanje EU na srednji i dugi rok.

Predloženo je uvođenje „Build Back Better“ principa na srednji i dugi rok, odnosno principa jačanja otpornosti i sposobnosti zajednice na prirodne katastrofe i umanjenja rizika od prirodnih katastrofa. Nadalje, nakon prvobitne procjene potreba, Ministarstvo je, u okviru svojih zakonom definiranih nadležnosti, preduzelo niz aktivnosti koje su u sadejstvu sa mjerama drugih institucija u BiH doprinijele sanaciji nastalih šteta.

Prije svega se radilo na obezbjeđenju lijekova i vakcina za zaštitu zdravlja životinja, nabavci hrane za stoku i pomoći u zasnivanju nove proizvodnje na površinama na kojim su uništeni usjevi. Poplave su

imale direktne štetne posljedice na proizvodnju stočne hrane u pogođenim područjima, i značajno smanjenje očekivanih prinosa. Pošto poljoprivrednici nisu imali mogućnosti obezbjeđenja potrebnih količina stočne hrane, jedan broj kvalitetnih grla zbog slabe i neizbalansirane ishrane imao evidentan pad u proizvodnji mlijeka i mesa. Stoga je, odmah nakon poplava, utvrđena hitna potreba za obezbjeđenjem dodatne količina hrane kako bi se zatečena proizvodnost i broj stoke održao do kraja oktobra, do berbe kukuruza.

S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pokrenulo inicijativu i od UN FAO-a zatražilo pomoć u nabavci stočne hrane za najosjetljivija ugrožena poljoprivredna domaćinstva. FAO je brzo reagirao i stavio na raspolaganje sredstva koja ima u okviru specijalnog fonda za hitne slučajeve i aktivnosti rehabilitacije. Na taj način aktiviran je TCP projekt u vrijednosti 476.000 američkih dolaraza nabavku stočne hrane.

MSTEO BiH je početkom lipnja 2014. godine organiziralo Vanredni sastanak informisanja donatora na kojem su predstavljeni preliminarni podaci o procjeni šteta nakon poplava i animirani su drugi donatori, prije same donatorske konferencije održane u Briselu. U sektoru poljoprivrede, finansijsku podršku za ublažavanje posljedica od poplava, u vidu kredita Bosni i Hercegovini pružile su EBRD, IMF i Svjetska banka, dok su dodatna sredstva donirale Europska komisija, Austrija, Švedska, Sjedinjene Američke Države, Češka, Turska, Japan, Švicarska, Njemačka, Mađarska, UNDP, FAO i mnogi drugi.

U listopadu 2014. godine u Bosni i Hercegovini je održan je prošireni sastanak Forum za koordinaciju donatora (DCF) u organizaciji Ministarstva finansija i trezora, i uz Svjetsku banku, EU Delegaciju u BiH i UN u BiH, kao kopredsjedavajuće, na temu do tada preduzetih mjera u poplavama ugroženim područjima. Sastanak je rezultirao i zaključkom da se kvartalno na službenoj web-stranici Ministarstva i www.donormapping.ba objavljuje finansijski pregled aktiviranih sredstava strane pomoći za sanaciju šteta od poplava, a koje ažuriraju donatori. S druge strane, vlade FBiH i RS, kao i Vlada Brčko distrikta BiH, aktivno su, u skladu sa mandatom, raspoloživim sredstvima i resursima, djelovali na saniranju šteta od poplava kao i na prevenciji nastajanja daljih šteta i to putem izmjene zakonskih i podzakonskih akata, uspostavljenjem registara šteta, Fonda solidarnosti, obnovom infrastrukture i direktnim pružanjem pomoći ugroženom stanovništvu.

6.1. Realizirane aktivnosti na sanaciji šteta uzrokovanih poplavama u oblasti poljoprivrede Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko BiH

Aktivnosti koje je MPŠV u 2014. godini realizovalo u najvećem dijelu godine bile su upravo podređena posljedicama koje su ekstremne vremenske prilike izazvale u sektoru poljoprivrede u Republici Srpskoj. Prioritet aktivnosti Ministarstva nakon poplava odnosio se na hitnu obnovu proizvodnje u poplavljenom području, kako bi se održala razina proizvodnje i osiguranja dohotka poljoprivrednih gazdinstava, te obezbijedili uvjeti za nastavak proizvodnog ciklusa u 2015. godini. S obzirom na razmjere direktnih i indirektnih šteta u sektoru poljoprivrede nakon poplava i drugih elementarnih nepogoda u tijeku 2014. godine, donesen je set mjera za ublažavanje posljedica poplava koje su uključivale hitne mjere sanacije, kratkoročne mjere za obnovu proizvodnje u poplavljenom području i drugoročne mjere razvoja u oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Urgentne mjere sanacije posledica poplava: Prvenstveno su realizirane veterinarske i sanitarne mjere zaštite i to evakuacija živih životinja, neškodljivo uklanjanje uginulih životinja, čišćenje i dezinfekcija objekata za smještaj životinja, objekata za smještaj i preradu hrane za životinje, klaoničnih objekata i skladišta namirnica animalnog podrijetla, deratizacija kao hitna i stalna mjera, stalna zdravstvena kontrola živih i naknadno zbrinutih životinja, organizirana je dostava opreme neophodne za sprovođenje mjera dezinfekcije i asanacije terena. Zatim je osigurano i provođenje zdravstvene zaštite životinja tako što su JU Veterinarski institut „Dr. Vaso Butozan“ Banja Luka i druge veterinarske organizacije stavljene na raspolaganje nadležnim organizacionim jedinicama civilne zaštite. Također, donesene su Naredbe o postupanju veterinarske službe u izvanrednim situacijama u područjima zahvaćenim poplavama; o privremenoj zabrani lova i sprovođenju zdravstvenih i higijensko-epidemioloških mjera u lovištima, o pojačanoj inspekcijskoj kontroli i uzorkovanju; o sprovođenju mjera zdravstvene zaštite životinja u ugroženom području, o obveznoj

vakcinaciji životinja protiv antraksa, šuštavca i parašustavca u poplavama zahvaćenim područjima. Provedene su obvezne mjere vakcinacije protiv antraksa, šuštavca i parašustavca preživara (kao infekcija tla), klasične kuge svinja, bruceloze malih preživara, infektivna anemije kopitara, kao i provođenje Programa dijagnostike IAK. Izvršeno je provođenje kontrole uzroka pobačaja svih vrsta životinja, organizovana kontinuirana nabavka koncentrovane stočne hrane i sijena u koordinaciji sa Operativnim štabom, Robnim rezervama i lokalnim štabovima civilne zaštite. Organizirana je i intenzivna medijska aktivnost na informiranju poljoprivrednih proizvođača i šire javnosti oko aktivnosti na zdravstvenoj zaštiti životinja, zbrinjavanju uginulih životinja, zdravstvenoj zaštiti biljaka, savjeta u vezi ponovne sjetve, procjeni šteta i dr.

Kratkoročne mjere sanacije u oblasti poljoprivrede i veterinarstva: Obezbijeđeni su repromaterijali za obnovu proizvodnje na ugroženom području (sjemenski i sadni materijal, bezvirusni sadni materijal u povrtarstvu i voćarstvu) kao i zalihe stočne hrane i repromaterijala za zasnivanje proizvodnje u jesen 2014. i nastavak proizvodnje u 2015. Izvršen je otpis dijela godišnje koncesione naknade i zakupnine za korištenje poljoprivrednog zemljišta u svjojini RS za 2014. godinu, samo za korisnike u ugroženim područjima. Obezbijeđeno povećanje regresa za dizel gorivo proizvođačima u ugroženim područjima (povećanje kvote za dodatnih 50 l/ha u ratarstvu i povrtarstvu i dodatnih 25 l/ha u voćarstvu). Obezbijeđena podrška proizvođačima povrća i voća (sanacija površina u zaštićenim prostorima oštećenim od poplava, podrška proizvođačima voća za štete od drvenara, regresirani dizel i ostalo). Izvršen otpis duga za đubrivo za 2012. godinu svim poljoprivrednim proizvođačima u Republici Srpskoj, provedene mjere uzorkovanja i ispitivanja kvaliteta i ispravnosti: zaliha stočne hrane (mikrobiološka i mikotoksikološka ispitivanja), zemljišta (utvrđivanja potencijalnog stanja zagađenja). Preduzete su mjere sanacije stanja u stočarskoj proizvodnji po osnovu uginulog osnovnog stada, nabavke stočne hrane, nabavke aparata i opreme za mužu, te podsticanja proizvodnje stočne hrane u brdsko-planinskom području.

Obezbijeđena je podrška zasnivanju nove proizvodnje u jesen 2014: premija za pšenicu rod 2014, regres za dizel gorivo za jesenje radove, podsticaj za proizvodnju merkantilne pšenice u 2014/2015. godini, drugi podsticaji. Provedeno je zaštitno cijepljenje životinja protiv bjesnila, antraksa, šuštavca i parašustavca. Provođenje mjera kontrole zdravstvenog statusa mliječnih farmi na tuberkulozu, leukozu i brucelozu. Obezbijeđena su obrtna sredstva i premije za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda, za primarne proizvođače, zadruge i industriju prerade poljoprivrednih proizvoda. Inicirano je produženje grejs perioda za kredite IRB-a za subjekte koji otkupljuju domaće poljoprivredne proizvode na period duži od perioda definisanog Pravilima plasmana IRB (12 + 12 mjeseci, u vidu revolvinga). Inicirano je uvođenje zaštitnih mehanizama (prelevmani i dr.) na uvozne poljoprivredne proizvode kako ne bi konkurisali domaćoj proizvodnji. Osigurano provođenje stalnog inspeksijskog nadzora radi provjere zdravstvene ispravnosti biljnih i animalnih proizvoda i sirovina, te nadzor nad proizvodnjom i prometom poljoprivrednih proizvoda (poljoprivredna, veterinarska, tržišna i inspekcija za hranu). Izvršeno preusmjeravanje dijela sredstava po osnovu međunarodnih kreditnih sporazuma u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja (IFAD, Svjetska banka). Provedena je izmjena Plana raspodjele podsticajnih sredstava i Pravilnika o uvjetima i načinu usmjeravanja podsticajnih sredstava za 2014. godinu u cilju podrške tekućoj proizvodnji i mjerama za ublažavanje šteta od poplava.

Mjere za sanaciju sustava iz oblasti vodoprivrede: Kratkoročne mjere za sanaciju sustava iz oblasti vodoprivrede odnosile su se na sanaciju proboja na drinskom nasipu u dužini od 100m, nasipa na desnoj obali rijeke Bosne, Modriča i obale kanala Drina-Dašnica iz sredstava Javne ustanove „Vode Srpske“. Izvršena je sanacija i rekonstrukcija dijela savskog nasipa Visoč i Rača u dužini od 4,0 km gdje su se desili proboji nasipa i prelivanje vode. Također, izvršena je i sanacija klizišta na savskom nasipu na području Broda, Srpa i Gradiške, rekonstrukcija svih hidroloških i meteoroloških stanica koje su uništene tijekom poplava. U okviru projekta Svjetske banke „Hitne mjere zaštite od poplava“ realizirane su aktivnosti koje se se odnosile na rekonstrukciju obodne kanalske mreže i uređenje vodotoka Križevica, Vrbanja, Ukrina i Miloševica, kao i početak rekonstrukcije savskog nasipa Dubica-Gradiška i pratećih pumpnih postrojenja. Završetak rekonstrukcije savskog nasipa Dubica-Gradiška, svih pumpnih stanica, izgradnja drinskog nasipa u Bijeljini u dužini od 33 km, kao i mjera iz

komponente 3 koje se odnose na uređenje obala i regulaciju vodotoka projekta „Hitne mjere zaštite od poplava“ su u tijeku.

Kada je riječ o srednjeročnim mjerama u oblasti vodoprivrede, a sagledavajući potrebe za podizanjem stepena zaštite od vanjskih i unutarnjih voda, nakon katastrofalnih poplava, pripremljena je aplikacije za dodatna sredstva tehničke pomoći i nova lista mjera za realizaciju Projekta hitne pomoći zaštite od poplava. Realizirani su projekti hitne pomoći zaštite od poplava u predviđenom roku, zatim započeta izgradnja drinskog nasipa kroz realizaciju kredita Svjetske banke, koji će štititi naselja Janju, Amajlije, Popove, Bijeljину, Dvorove i Medaše.

Mjere u oblasti šumarstva i lovstva: Kratkoročne mjere u oblasti šumarstva i lovstva koje su realizirane odnosile su se na izvršenje planova proizvodnje u šumarstvu u cjelini, sa znatno većom kontrolom obima i kvaliteta proizvodnje. Usmjeravane su prioritete aktivnosti na sanaciji šumske infrastrukture u cilju omogućavanja plana proizvodnje i aktiviranja sredstava revolving fonda Hitnog projekta šumarstva BiH za potrebe rehabilitacije šumskih komunikacija za Republiku Srpsku. Hitna sanacija Centra za sjemensko-rasadničarsku proizvodnju u Doboju, te produžavanje rokova plaćanja drvoprerađivačima koji su direktno pogođeni poplavama na period 60, 90 i 120 dana u zavisnosti od stepena finalizacije i popust od 5% na kupljene šumske drvne sortimente, a potpuna naplata potraživanja od drvoprerađivača koji nisu bili ugroženi poplavama. Organizirana je i proizvodnja poljoprivrednih kultura na šumskom zemljištu koje je podesno za takvu proizvodnju a nije bilo ugroženo poplavama, kao i intenzivirano sakupljanje sporednih šumskih proizvoda. Oslobođeni su korisnici lovišta po osnovu nadoknada za lov u proračun Republike Srpske u 2014. godini, kao kompenzacione mjere za ublažavanje registrovanih šteta usljed poplava u lovištima, do visine utvrđene štete

7. POLJOPRIVREDNA POLITIKA I POLITIKA RURALNOG RAZVOJA

U ovom dijelu izvješća dat je pregled sprovedenih aktivnosti u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja koje su vezane za unaprjeđivanje zakonske i pravne regulative, aktivnosti europskih integracija, implementaciju strateških dokumenata i planova, realizaciju mjera i prioriteta poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja za 2014. godinu, te institucionalne strukture i administrativni kapaciteti institucija na svim razinama vlasti u BiH nadležnih za sprovođenje mjera agrarne politike i razvoj sektora poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja.

7.1. Institucionalni okvir i ciljevi poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MSTEO BiH) je, nadležno i za obavljanje poslova i zadataka, koji se odnose na definisanje politike, osnovnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih organa vlasti i institucija na međunarodnom planu u oblasti poljoprivrede.

U sastavu ovog Ministarstva upravne organizacija su:

- * Kancelarija za veterinarstvo BiH,
- * Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, i
- * Kancelarija za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine.

Ključne institucije nadležne za upravljanje sektorom poljoprivrede i ruralnog razvoja u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Distriktu Brčko BiH su:

- * Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- * Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske,
- * Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Distrikta Brčko BiH.

Nadležnosti entitetskih ministarstava su:

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva: vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine koje se odnose na: zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, zaštitu poljoprivrednog bilja i proizvoda od uzročnika bolesti i štetočina i korova, proizvodnju i promet sjemena i sadnog materijala, proizvodnju i unaprjeđivanje stočarstva, zdravstvenu zaštitu životinja, prehrambenu industriju, kontrolu zdravstvene ispravnosti sirovog mesa, ribe, mlijeka, jaja, te stočne hrane, unaprjeđivanja proizvodnje u šumarstvu, uzgoj, zaštitu i uređenje i unaprjeđivanje šuma, stanje drvnog fonda, eksploataciju šuma, pošumljavanje degradiranih i izdanačkih šuma, goleti i krša, lovstvo i lovnu privredu, vodne izvore, planove i osnovne bilanse voda, zahvatanje i korištenje voda, osiguranje voda za potrebe vodosnabdijevanja stanovništva i industrije i druge poslove utvrđene zakonom.

Pravni akti na kojima je baziran rad Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva su Ustav Federacije BiH i Ustav Bosne i Hercegovine, Zakon o upravi Federacije BiH, Zakon o poljoprivredi, Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o novčanim podrškama, Zakon o vinu, Zakon o stočarstvu, Zakon o sjemenu i sadnom materijalu, i Zakon o veterinarstvu u Federaciji BiH.

U Federaciji BiH nadležnosti su i dodatno podijeljene, tako da svih 10 kantona ima uspostavljene institucionalne kapacitete nadležne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske vrši upravne i druge stručne poslove koji se odnose na: zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta; zaštitu poljoprivrednog bilja i proizvoda od uzročnika bolesti, štetočina i korova; proizvodnju i promet sjemena i sadnog materijala, edukaciju poljoprivrednog proizvođača, proizvodnju i unaprjeđivanje,

uzgoj i selekciju stočarstva; prehrambenu industriju; industriju stočne hrane; industriju pića; veterinarsku djelatnost; zdravstvenu zaštitu i identifikaciju životinja; kontrolu higijenske ispravnosti i kvalitete sirovina i proizvoda životinjskog podrijetla do momenta stavljanja u promet, stočne hrane, vode za napajanje životinja; unaprjeđivanje proizvodnje u šumarstvu, uzgoj, zaštitu, uređivanje i unaprjeđivanje šuma, stanje drvnog fonda; eksploataciju šuma; pošumljavanje degradiranih i izdanačkih šuma, goleti i krša; komunikaciju u šumama; lovstvo i lovnu privredu; integralno upravljanje ambijentalnim vodama; pripremanje i donošenje planova i osnova; bilans voda; sprovođenje zaštite od štetnog dejstva voda; određivanje uvjeta i izdavanje dozvola za zahvatanje i korištenje voda; sprovođenje i organiziranje kontrole kvaliteta voda; preduzimanje mjera za obezbjeđenje vode za potrebe vodosnabdijevanja stanovništva i industrije; hidromelioracije; funkcionisanje republičkog hidrometeorološkog zavoda i protivgradne zaštite Republike Srpske; pružanje informacija putem medija i drugih vidova informisanja o svom radu i vrši druge poslove sukladno zakonu i drugim propisima Republike Srpske i Bosne i Hercegovine.

Osnovni zakoni na kojima se bazira rad Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede su: Ustav Republike Srpske i Ustav BiH, Zakon o republičkoj upravi, Zakon o državnim službenicima, Zakon o poljoprivredi, Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o šumama, Zakon o vodama, Zakon o veterinarstvu u Republici Srpskoj, Zakon o hrani, Zakon o organskoj proizvodnji.

Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH izvršava stručne, administrativne i druge poslove iz nadležnosti Vlade koji se odnose na: sprovođenje zakona i propisa nadležnih organa i institucija BiH i Distrikta iz oblasti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede pod nadzorom i uputstvima gradonačelnika, poljoprivredu, šumarstvo i uzgoj životinja, razvoj, zaštitu i efektivno korištenje šumskog i poljoprivrednog fonda i uzgoja životinja, agroindustriju, veterinarsku djelatnost i veterinarsku javnu službu, zaštitu i unaprjeđivanje šuma, predlaganje politike investicionog razvoja i politike cijena u oblasti poljoprivrede i šumarstva, tržišne intervencije i rezerve u oblasti poljoprivrede, ruralni razvoj, kao i ostale dužnosti iz nadležnosti ovog odjeljenja, sukladno zakonu i propisima BiH i Skupštine ili dužnosti naložene od gradonačelnika.

7.2. Aktivnosti i mjere poljoprivredne politike sprovedene u 2014. godini

Mjere i prioriteti u oblasti poljoprivrede, ishrane, i ruralnoga razvoja za 2014. godinu bile su vezane za aktivnosti koje su ključne za napredak BiH u kontekstu europskih integracija i sprovođenja reformi, međunarodnu suradnju, usvajanje i implementaciju strateških dokumenata, poboljšanje i unaprjeđivanje politike podsticaja, ubrzanje procesa usklađivanja regulative sa Europskom unijom i implementacije postojećih harmoniziranih propisa, razvoj poljoprivredne politike i politike razvoja ruralnih sredina. Planirani razvojni ciljevi Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Odjeljenja za poljoprivredu Distrikta Brčko imali su istovjetne osnove kojima se teži povećanju razine produktivnosti, podizanje razine konkurentnosti, povećanje tehničko-tehnološke opremljenosti, izbalansiran integralni agrarni, ruralni i regionalni razvoj, stvaranje stabilnog tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i povećanje izvoza. Međutim, iako su nadležne institucije u BiH sprovele brojne aktivnosti kako je gore i navedeno prema Izvješću o napretku BiH za 2014. godinu sveukupno gledano, po izvješću Europske komisije u 2014. godini u Bosni i Hercegovini je postignut mali napredak u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike i ribarstva.

IZRADA PRAVNIH PROPISA

U cilju stvaranja boljih uvjeta za privređivanje i unaprjeđivanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja u oblasti trgovine poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, u tijeku 2014. godine se radilo na pripremi novih propisa o vinu u BiH, izradi izmjena i dopuna prednacrtu propisa o poljoprivredi, veterinarstvu i hrani, te realizaciji odredbi Zakona o duvanu, izradi prednacrtu pravilnika o tržišnim standardima za voće i povrće.

Izrada novog teksta Zakona o vinu u BiH

Prilikom implementacije Zakona o vinu, rakiji i drugim proizvodima od grožđa i vina koji je donesen 2008. godine, te izrade pratećih podzakonskih akata, uočen je niz nedostataka što je onemogućavalo uspostavljanje adekvatnog zakonodavnog okvira potrebnog za razvoj sektora vinogradarstva i vinarstva u Bosni i Hercegovini, a samim tim i potreba za izmjenu više 50% teksta važećeg propisa. S tim uvezi, aktivnosti na izradi teksta Prednacrt novog Zakona o vinu su nastavljene i u 2014. godini. Radna grupa za izradu ovog propisa, koju je formiralo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH tijekom 2014. godine održala je više sastanaka na kojima su razmatrani komentari, sugestije i primjedbe na radni tekst prednacrt ovog propisa. U cilju rješavanja otvorenih pitanja i neusaglašenih detalja tijekom rada Radne grupe, pripremljeni prednacrt Zakona o vinu je dostavljen nadležnim institucijama radi prikupljanja stručnih mišljenja i prijedloga, prije nego se isti uputi u proceduru razmatranja i usvajanja Savjetu ministara BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH. MPŠV RS nije dalo pozitivno mišljenje, konstatujući da Zakon treba vratiti u okvire vanjskotrgovinskog poslovanja. Pošto je tekst prijedloga propisa jasno usklađen sa vanjskotrovinском politikom za koju je nadležno Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatraženo je da MPŠV RS preciznije kaže koje su to izmjene i dopune koje u prijedlogu Zakona treba uraditi, a da budu u skladu sa okvirom vanjskotrgovinskog poslovanja. Do kraja 2014. godine, mišljenje MPŠV RS po ovom pitanju nije dostavljeno.

U Federaciji BiH su tijekom 2014. godine na osnovu Zakona o vinu FBiH⁴ donesena dva pravilnika i to Pravilnik o načinu obilježavanja posuda u vinariji i sadržaju i načinu vođenja vinarijske evidencije koji je djelimično usklađen sa odredbama Uredbe Komisije (EZ) br. 436/2009, od 26. svibnja 2009. godine, i Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008, i Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštena pravna lica u pogledu tehničke i kadrovske opremljenosti za obavljanje poslova iz oblasti vinogradarstva i vinarstva.

U cilju da se u Republici Srpskoj oblast vina i jakih alkoholnih pića zasebno reguliraju i usklade sa legislativom Europske unije, kao i da se ispoštuju preporuke date od strane Europske komisije, u smislu da se oblast proizvodnje vina i jakih alkoholnih pića definiraju posebnim zakonskim rješenjima, urađena je procjena utjecaja propisa na tekst Nacrt zakona o jakim alkoholnim pićima RS. Uporedo je pripremljen i tekst Nacrta zakona o vinu na kojem je primijenjena ista metodologija procjene utjecaja propisa. Oba zakona su usvojena u formi nacrt od strane Narodne skupštine Republike Srpske i upućena su u dalju proceduru. Zakon o jakim alkoholnim pićima je usklađivan sa Uredbom EZ broj 110/2008. Zakon o vinu je usklađivan sa Uredbom (EZ) 436/2009, Uredbom (EZ) 491/2009. i Uredbom (EZ) 607/2009.

Izmjene i dopune Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH

Na 25. sjednici Savjeta ministara BiH, održanoj 29. 10. 2012. godine donesen je Zaključak kojim se Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH zadužuje da formira Interresornu radnu grupu (IRG) za izradu prijedloga izmjene i dopune Zakona o hrani, Zakona o veterinarstvu i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je, kao nosilac aktivnosti izmjene tri zakona, Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08), formiralo i koordiniralo rad Interresorne radne grupe. Ovim se u Bosni i Hercegovini uspostavlja funkcionalni horizontalni i vertikalni okvir sustava službenih kontrola hrane i hrane za životinje, a time i jasan komandni lanac u okviru postojećih institucionalnih nadležnosti na svim administrativnim razinama.

⁴ „Službene novine Federacije BiH“ broj: 55/12.

Interresorna radna grupa je od svog formiranja u tijeku 2014. godine održala ukupno trinaest sastanaka, tijekom kojih je pripremljen prijedlog izmjene i dopune sva tri zakona.

Analizom Zakona o hrani konstatovano je da se radi o potrebi za izmjenama i dopunama više od 50% odredbi postojećeg Zakona, što prema Jedinstvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine⁵ podrazumijeva donošenje novog propisa, te je u skladu sa tim, Interresorna radna grupa pripremila prijedlog prednacrt teksta novog Zakona o hrani, u kome su definisana otvorena pitanja koja nisu mogla biti usaglašena u okviru radne grupe. Neusaglašeno je bilo pitanje centralnog nadležnog tijela za hranu (uključujući svu hranu, što znači hranu životinjskog porijekla, biljnog porijekla i kompozitne proizvode), i pitanje geografskog porijekla.

Uključivanje teksta Protokola i svih predloženih rješenja iz Akcionog plana i otklanjanje nedostataka koje je konstatovala FVO misija, u uspostavljanju komandnog lanca kojim se zadovoljavaju uslovi Evropske unije za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda porijeklom iz BiH na evropsko tržište, takođe se mijenjalo više od polovine članova Zakona o veterinarstvu u BiH, te je IRG radila na pripremi prijedlog teksta novog propisa. U okviru radne grupe tokom 2014. godine nije bilo riješeno pitanje jasnog komandnog lanca i sistema službenih kontrola za proizvode animalnog porijekla.

Interesorna radna grupa je pripremila usaglašen prijedlog izmjena i dopuna Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH u dijelu odredbi koje se odnose na oblast hrane. Nakon što se pripremi tekst izmjena i dopuna propisa o poljoprivredi, i novih propisa o hrani i veterinarstvu, u paketu će sve biti dostavljeno u proceduru razmatranja i usvajanja.

Ministarstvo poljoprivrede Republike Srpske je izradilo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrani koji je dostavljen u proceduru usvajanja i usvojen u 2014. godini. Preostalo je još da se Zakon objavi u Službenom glasniku Republike Srpske.

Realizacija odredbi Zakona o duvanu BiH

Zakon o duvanu BiH je usvojen 2010. godine, dok je šest pravilnika koji ga stavljaju u punu funkciju usvojeno kasnije, a Pravilnik o razvrstavanju cigareta i markama i Pravilnik o registrima, tek u srpnju 2013. Kašnjenje je u velikoj mjeri uzrokovano i djelovanjem interesnih grupa uvoznika duvana i duvanskih proizvoda koji su od početka izrade Zakona ulagali primjedbe te djelovali, između ostalog, i preko Europske komisije, a u cilju promjene određenih rješenja posebno u Pravilniku o razvrstavanju cigareta i markama. Sa predstavnicima uvoznika duvana i duvanskih preradevina održan je veliki broj sastanaka na kojima se diskutiralo o iznalaženju adekvatnog rješenja za svaki od dostavljenih konstruktivnih prijedloga.

Pomenuti pravilnici su duže vremena bili na posebnom režimu provjera od strane grupacije uvoznika duvana, te su nakon provjere opravdanosti (ponovnih) prigovora uvoznika duvana i duvanskih preradevina posebno na Pravilnik o razvrstavanju cigareta i markama, isti bili konačno i usvojeni. Međutim, da bi se pravilnici stavili u funkciju, potrebno je još donijeti Odluku o imenovanju Komisije za utvrđivanje obilježja duvanskih proizvoda i klasifikaciju cigareta. Pomenuta Odluka je također pripremljena i u 2014. godini dostavljena u proceduru usvajanja.

U Republici Srpskoj je donesen Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registara i evidencija u vezi sa proizvodnjom i obradom duvana i duvanskih proizvoda („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 112/14).

Izrada Zakonodavnog okvira za razvoj i jačanje organske proizvodnje u BiH

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pokrenulo inicijativu za izradu legislative kojom bi se regulisala pitanja u vezi sa organskom proizvodnjom, međutim stavovi nadležnih institucija o modalitetu izrade Zakona o organskoj proizvodnji na BiH razini nisu usaglašeni.

⁵ Službeni glasnik BiH, broj 11/05

S obzirom na prethodno navedeno, Federalno ministarstvo poljoprivrede je pokrenulo aktivnosti na izradi entitetskog Zakona o organskoj poljoprivredi i uspostavilo radnu grupu koja će raditi na realizaciji ove aktivnosti, sa planom da se ista finalizira u 2015. godini

Što se tiče Republike Srpske, na osnovu Zakona o organskoj proizvodnji⁶ započete su aktivnosti izrade:

- Pravilnika o metodama organske biljne i stočarske proizvodnje u periodu konverzije,
- Pravilnika o uvjetima koje treba da ispuni kontrolna organizacija, načinu vršenja kontrole i mjerama koje se utvrđuju u slučaju utvrđenih nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda.

U tijeku 2014. godine pokrenute su aktivnosti za formiranje Udruženja organskih proizvođača Republike Srpske.

Bitno je istaći i da je u BiH aktivno više akreditacijskih kuća koje su ovlaštene za certificiranje organske proizvodnje te da proizvođači organske hrane, koji posjeduju odgovarajuće certifikate nesmetano izvoze svoje proizvode.

Izrada Nacrta pravilnika o tržišnim standardima za voće i povrće

Jedna od obveza koja je proistekla iz Akcionog plana Savjeta ministara Bosne i Hercegovine u kontekstu ublažavanja posljedica pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji predstavlja i donošenje Pravilnika o tržišnim standardima za voće i povrće. U cilju izvršavanja preuzete obveze, predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetskih ministarstava poljoprivrede i Brčko distrikta BiH dogovorili su zajedničku suradnju pri izradi teksta navedenog Pravilnika. Također je dogovoreno da će harmonizirani tekst biti upućen entitetskim i nadležnim organima i BD na usvajanje. U realizaciji ove aktivnosti organizirano je niz sastanaka i radionica na kojima se radilo na izradi harmoniziranog teksta Pravilnika. Komentari dobijeni od nadležnih institucija su ugrađeni u tekst Nacrta pravilnika, a Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je finalnu verziju u travnju 2014. godine dostavilo entitetskim nadležnim ministarstvima radi daljeg dostavljanja u proceduru razmatranja i usvajanja vladama entiteta.

USPOSTAVLJANJE I RAZVOJ POLJOPRIVREDNOG INFORMACIONOG SUSTAVA

Poljoprivredni informacioni sustav je sustav informacione tehnologije koji upravlja podacima i informacijama iz oblasti poljoprivrede. Dodatno, ovaj sustav daje podršku administrativnim strukturama, kako bi se u procesu pridruživanja EU zadovoljila relevantna poglavlja aquis-a koja se odnose na sektor poljoprivrede. Komponente Poljoprivrednog informacionog sustava su: Registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata, Sustav identifikacije zemljišnih parcela (LPIS), Sustav registracije i identifikacije životinja, Fitoregistar, Mreža računovodstvenih podataka farmi (FADN), GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka, i popis poljoprivrede.

Komponente informacionog sustava koje su u fazi uspostavljanja i razvoja u BiH su:

Registar poljoprivrednih gazdinstava i registara klijenata

Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata (RPG i RK) u BiH se razvijaju uz osiguranje njihove povezanosti sa drugim registrima koji čine poljoprivredni informacioni sustav u BiH. Sustav replikacije podataka između servera MSTEО BiH, MPVŠ FBiH i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH je izrađen i funkcionira ispravno. Tijekom izrade replikacionog sustava napravljena je instanca za Brčko distrikt (BD) na serverima u MSTEО BiH, tako da su stvoreni uvjeti da i Distrikt Brčko započne sa unosom podataka u novi sustav registracije poljoprivrednih gazdinstava. U tijeku 2014. radilo se na razvoju RPG i RK u smislu uključivanja Brčko distrikta u sustav registara. Održane

⁶(Službeni glasnik RS, br. 12/13).

su obuke za Brčko distrikt o korištenju novog sustava Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata u BiH i pristupanju na server u MSTEО BiH putem VPN klijenta. Obučena su tri uposlenika Odjeljenja za poljoprivredu BD za korištenje svih pet modula registara. Ostvarene su sve pretpostavke za pokretanje produkcije u BD.

Registar poljoprivrednih gazdinstava i klijenata u Federaciji BiH uspješno funkcioniра već četvrtu godinu. Registracija i ažuriranje se sprovodi redovno u svih 79 općina uz dodatne obuke općinskiх službenika i korisnika Registra prema tekućim zahtjevima i potrebama. U Federaciji BiH je zaključno sa 31. 12. 2014. godine ukupno registrirano 57.943 klijenata. Status poljoprivrednog gazdinstva ima 55.939 upisaniх subjekata, od čega 1.279 različitih formi pravnih subjekata te 54.660 porodičnih gazdinstava. Ukupno je evidentirano 117.435 osoba (članovi + nosioci) u porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima uz 15.895 uposlenika u pravnim subjektima. Ukupna površina obradivog zemljišta prijavljenog na gazdinstvima u Federaciji iznosi 93.095 ha. U 2014. godini organizirana je obuka za 20 federalnih poljoprivrednih inspektora kojima su kreirani korisnički nalozi i omogućen pristup aplikaciji. Također je izvršeno povezivanje sa Fito-registrom na način da se relevantni podaci iz RPG i RK preuzimaju elektronskim putem prilikom registracije u Fito-registru. Podaci iz Registra se koriste prilikom apliciranja na sve modele podrški u poljoprivredi te u procesu obrade zahtjeva.

U Republici Srpskoj je u 2014. godini usvojena Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o upisu u registar poljoprivrednih gazdinstava i registra korisnika podsticajnih sredstava.⁷ Sa 28. siječnjom 2015. godine u bazu podataka je upisano/registrovano 25.005 PG, od toga je 501 poslovnih subjekata, i 129.137 ha poljoprivrednog zemljiša.

Zaključno sa 2014. godinom na teritoriji BD-a BiH u Registar poljoprivrednih gazdinstava je ukupno upisano 3.044 nosilaca poljoprivrednih gazdinstava. Pokretanje produkcijske faze, odnosno početak registracije poljoprivrednih gazdinstava u novi Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata, planiran je u periodu siječanj–srpanj 2015. godine.

Izrada web-servisa za poljoprivrednike na službenoj stranici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (testna faza)

Tijekom 2014. godine radilo se na integraciji Registra poljoprivrednih gazdinstava sa web-portalom ministarstva MSTEО. Web-portal je izrađen i testiran (sve na testnoj platformi). Iz aplikacije RPG i RK (Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata) su povučeni svi termini koji bi se prikazivali na web-stranici MSTEО BiH i povučeni su svi termini sa testne web-stranice MSTEО BiH koji bi se prikazivali poljoprivrednicima na zahtjev (samo njihovi podaci njima). Pripremane su aktivnosti za prilagođavanje i prevođenja termina na tri službena jezika u BiH i engleski. Posao u vezi sa ovom aktivnosti se nastavlja i u 2015. godini.

Mreža računovodstvenih podataka farmi (FADN) u BiH

Razvoj i nastavak započetih aktivnosti iz prethodnog perioda na uspostavljanju FADN u BiH realizira se u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj koji je finansijski podržan od Svjetske banke, ali samo na području Republike Srpske, i na uzorku od 110 poljoprivrednih gazdinstava. U Federaciji BiH i Distriktu Brčko nije bilo aktivnosti vezano za FADN tijekom 2014. godine.

Popis poljoprivrede

U cilju obezbjeđenja uvjeta za otpočinjanje priprema za popis poljoprivrede održano je nekoliko sastanaka statističkih institucija u BiH sa predstavnicima Eurostata i Delegacije europske komisije u BiH u cilju iznalaženja rješenja u vezi sa pravnim okvirom za sprovođenje Popisa poljoprivrede. Ipak u konačnici nije se uspjelo iznaći adekvatno rješenje u vezi sa pravnim okvirom koji bi regulirao sprovođenje popisa poljoprivrede, a ujedno i omogućio započinjanje aktivnosti o ovom pitanju.

⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 20/14.

Fitoregistar i Sustav identifikacije i označavanja životinja pomenuti su u poglavlju Fitosanitarna oblast i veterinarstvo.

IMPLEMENTACIJA MAPE PUTA SA CILJEM STVARANJA UVJETA ZA IZVOZ PROIZVODA BILJNOG I ANIMALNOG PODRIJETLA

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je i u 2014. godini nastavilo aktivnosti na koordinaciji i iniciralo realizaciju aktivnosti iz dokumenta „Mapa puta sa ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla“. Evidentno je da neke od zacrtanih aktivnosti nisu završene u skladu sa planiranim rokovima izvršenja, i da kod većine započetih aktivnosti nije ostvaren napredak u implementaciji i realizaciji.

Jedna od najvažniji aktivnosti iz mape puta je svakako pozicioniranje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane na kojoj se intenzivno radilo u tekućoj godini, ali nije ostvaren napredak u ovoj oblasti što je jedan od preduvjeta za obezbjeđivanje izvoza proizvoda biljnog i animalnog podrijetla. Naime, u okviru ove aktivnosti najznačajnija je svakako da se uradi izada izmjena i dopuna tri zakona i osigura jasna uloga i odgovornost nadležnih institucija u lancu službenih kontrola hrane i hrane za životinje.

Kada je riječ o uspostavljanju efikasne koordinacije korištenja podrške unutar projekata međunarodne zajednice u oblasti bezbjednosti hrane koji se implementiraju u BiH, može se zaključiti da tu postoji stalna koordinacija između projekata u oblasti hrane i nadležnih upravnih organizacija. Naime, u tekućoj godini je održano osam sastanaka na kojima su razmatrane aktivnosti projekata i resornih upravnih agencija, gdje je konstatirano i da ne postoji preklapanja aktivnosti projekata. Dodatno, u prosincu je održan VIII sastanak informiranja donatora u sektoru poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja u BiH kojem su prisustvovali i predstavnici institucija i projekata u oblasti bezbjednosti hrane.

MSTEO BiH je uputilo zahtjev ka Svjetskoj banci za tehničku podršku novog regionalnog IFC projekta s ciljem da se podrži realizacija Mape puta što će se odnositi na:

- Nastavak promocije agri-sektora kako je definisano Strategijom FBiH i Programom RS za jačanje konkurentnosti i privlačenje ulaganja u vrijednosne lance mlijeka i mliječnih proizvoda i voća i povrća, a koje obuhvataju aktivnosti na pripremi i realizaciji kampanje za privlačenje investicija u tri lanca vrijednosti;
- Prezentaciju potencijala agri-sektora i investicionih profila preko BiH diplomatsko-konzularnih predstavništava u inostranstvu;
- Pripremu Strategije razvoja infrastrukture kvaliteta za hranu u BiH u suradnji sa nadležnim entitetskim i državnim institucijama koja bi obuhvatila postojeće strategije pojedinačnih institucija što je jedan je od preduvjeta EU za otvaranje Poglavlja 1 – Sloboda kretanja roba;
- Organizaciju obuke Trening trenera koji će održati predstavnici FIPA i/ili entitetskih Ministarstava poljoprivrede Savjetodavnim službama o privlačenju investitora u agri-sektor i Strategiji FBiH i Programu RS za jačanje konkurentnosti u lancima vrijednosti voća, povrća i mlijeka i mliječnih proizvoda.

Iako su realizirane sve predradnje i tehničke pripreme za uspostavljanje SPS infrastukture ova aktivnost nije realizirana u 2014. godini, s obzirom da nije završena zvanična procedura u vezi sa potpisivanjem i objavljivanjem Odluke o uspostavljanju Odbora za podršku o uspostavljanju i primjeni prihvatljivog nivoa sanitarnih i fitosanitarnih mjera u BiH.

Donošenje prijedloga jasnih pravila funkcionisanja lanca zapovijedanja i službenih kontrola u sustavu bezbjednosti hrane u BiH, uključivši GMO, je djelimično realizirana aktivnost za koju se veže izmjena i dopuna tri zakona (Zakon o hrani, Zakon o veterinarstvu i Zakon o poljoprivredi).

Izvozno vijeće u suradnji sa BHEPA STK, entitetske privredne komore u suradnji sa komorama na nižim razinama kroz jačanje institucija za podršku proizvođačima, kontinuirano pružaju podršku

izvozniciima hrane. Vanjskotrgovinska komora – BHEPA, je omogućila nastup bh. proizvođačima na Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu u Srbiji, sajmu proizvođača svježeg voća i povrća-Fruit Logistica u Berlinu, Njemačka, i dr.

U cilju jačanja inspeksijskih službi i identifikacije preklapanja ili nedostataka nadležnosti službi uljučenih u sustavu kontrola, u suradnji MSTEOP BiH i Agencije za bezbjednost hrane izrađen je dijagram sa svim institucijama uključenim u sprovođenju službenih kontrola. Izrada dijagrama je obveza proistekla, po zaključku Savjeta ministara BiH sa 38. sjednice prilikom razmatranja Informacije o realizaciji deset (10) aktivnosti prema preporuci TAIEK misije, a koju je pripremila Kancelarija za veterinarstvo BiH. U skladu sa obavezama, informacija o izradi dijagrama službenih kontrola je dostavljena Savjetu ministara BiH i Europskoj komisiji.

Uspostavljanje sustava registara u mreži bezbjednosti hrane se kontinuirano sprovodila i tijekom 2014. godine ali je samo djelimično realizirana. S tim u vezi, izrađen je nacrt odluke o lokaciji centralne baze podataka za službeni sustav kontrole hrane i stočne hrane koja je dostavljena nadležnim institucijama na mišljenje. Nakon usvajanja ove odluke, nadležne institucije će pristupiti nastavku rada na uspostavljanju cjelovite baze podataka u mreži sigurnosti hrane.

Uspostavljanje transparentnog sustava upravljanja podacima o proizvodnji i potrošnji hrane u BiH još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini. S obzirom da su za unaprjeđivanje istog zadužene državne institucije i sami proizvođači, Vanjskotrgovinska komora je apelovala da se sa obje strane uloži više napora kako bi se ovaj bitan segment u razvoju privrede i realizirao. Efikasnost prenosa podataka od strane Asocijacija odnosno samih proizvođača ka Vanjskotrgovinskoj komori BiH je relativno dobra. S tim u vezi, konstatirano je da Vanjskotrgovinska komora BiH može biti mjesto prikupljanja zahtjeva kompanija izvoznika iz sektora prehrambene industrije i njihovog transfera ka nadležnim organima BiH. U periodu svibanj–listopad 2014. godine, STK je kontinuirano primala zahtjeve od strane izvoznika u vezi sa nemogućnosti izvoza kompozitnih proizvoda na tržište EU, kao i nemogućnost izvoza mlijeka i mliječnih preradevina na tržište EU, a od kolovoza 2014. godine i na tržište Kosova, koje je u suradnji sa nadležnim institucijama rješavala u skladu sa preporukama iz Mape puta.

Kada je riječ o sprovođenju programa monitoringa, bitno je napomenuti da je u 2014. godini Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, u suradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH, uspješno sprovela Program posebnog nadzora (sustavske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krumpiru u BiH. Međutim, ključno za ovaj proces je da se isto i dalje kontinuirano sprovodi i nakon što se dobije suglasnost za izvoz u EU. Kada je riječ o kontroli pesticida u skladu sa Pravilnikom o maksimalnim nivoima ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla⁸ izrađen je Program kontrole ostataka pesticida koji je uspješno implementiran u suradnji sa nadležnim inspeksijskim organima entiteta, Brčko distrikta BiH, kantona i općina. Sprovođenje programa je kontinuiran proces, ali ono što predstavlja problem u njegovoj budućoj realizaciji je mogućnost nedostatka finansijskih sredstava za sprovođenje programa na terenu, ili pojave karantinskih štetnih organizama, čije prisustvo nikada nije utvrđeno u BiH, što može izazvati negativne posljedice.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova i kontaminanata u akvakulturi, mlijeku, mesu peradi, jajima, i medu, odobrila je Europska komisija. U skladu sa navedenim, omogućen je izvoz meda u Europsku uniju i ostvaren prvi preduvjet za izvoz mlijeka, mesa peradi i konzumnih jaja. Programi kontrole tuberkuloze i bruceloze goveda se sprovode u kontinuitetu u skladu sa godišnjom naredbom, kao jedan od uvjeta za izvoz mlijeka. Usvojena je potrebna legislativa za sprovođenje kontrole salmonele koja je preduvjet za izvoz mesa peradi, proizvoda mesa peradi i konzumnih jaja. U skladu sa Programom rada Agencije za bezbjednost hrane BiH, u kontekstu sprovođenja zakonskih i podzakonskih akata u oblasti monitoringa hrane, Agencija u suradnji sa nadležnim inspeksijskim organima u BiH sprovodi nekoliko planova, i to: Plan praćenja prisutnosti genetički modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje; Plan praćenja na prisustvo kontaminanata u hrani i hrani za životinje; Program kontrole ostataka pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog podrijetla i Plan praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće i hrane/hrane za životinje u poplavljenim područjima.

⁸(„Službeni glasnik BiH“ broj 89/12)

Na osnovu izvješća relevantnih institucija u mreži hrani prati se efikasnost obuka svih zainteresiranih grupa u mreži hrane o funkcioniranju sustava od njive do stola, njegovom značenju i aktivnostima, na osnovu kojih je zaključeno da je to na zadovoljavajućoj razini. Edukacija osoblja je vršena putem TAIEX radionica, uz pomoć Češke razvojne agencije, USAID-a, treninzi su organizirani i u okviru projekat IPA 2012, uključujući Twinning light projekt. Na ovim treninzima je izvođena edukacija službenog osoblja, proizvođačkog sektora i edukacija potrošača.

Jačanje tijela iz oblasti usklađenosti je aktivnost koju realizira Institut za akreditovanje u cilju povećanja broja akreditiranih laboratorija, akreditiranih metoda, akreditiranih inspeksijskih organa, akreditiranih certifikacijskih organa i povećanog broja certificiranih subjekata u poslovanju s hranom.

Aktivna suradnja BiH institucija na međunarodnoj razini predstavlja kontinuiranu aktivnost.

Rad na dokumentu „Strategija sigurnosti hrane“ je bila obveza Agencije za bezbjednost hrane, kao i ponovna izrada dokumenta „Nacionalni plan laboratorija“ i u 2014. godini.

REALIZIRANE MJERE U CILJU RAZVOJA I JAČANJA KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDE

Izrada Studije konkurentnosti za odabrane podsektore

U kontekstu jačanja konkurentnosti i poboljšanja poslovnog okruženja u sektoru agrobiznisa uz podršku IFC projekta i MPŠV RS i FMPVŠ izrađene su:

- * Strategija povećanja konkurentnosti i privlačenja ulaganja u vrijednosne lance mlijeka i mliječnih proizvoda i voća i povrća u Federaciji Bosne i Hercegovine koju je usvojila Vlada Federacije BiH u prosincu 2014. godine,
- * Program povećanja konkurentnosti i privlačenja ulaganja u vrijednosne lance mlijeka i mliječnih proizvoda i voća i povrća u Republici Srpskoj.

Mjere za poboljšanja uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštitu domaće proizvodnje

Tijekom 2014. godine, u okviru Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, a u suradnji sa nadležnim institucijama (entitetskim ministarstvima poljoprivrede, finansija i trgovine, Upravom za indirektno oporezivanje i drugima), održan je niz sastanaka o pitanjima poboljšanja uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje. Na osnovu diskusija koje su vođene na ovim sastancima, zaključcima, inicijativama iz nadležnih entitetskih ministarstava i drugih tijela, predložen je Plan aktivnosti za poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u oblasti poljoprivrede i prehrambene proizvodnje.

Plan aktivnosti je strukturiran tako da su njime obuhvaćene:

- Mjere koje se odnose na uvoz poljoprivrednih proizvoda (1. i 2.) i to:
  1. Mjere zaštite domaće proizvodnje od prekomjernog uvoza;
  2. Prijedlog realizacije mjera na granici na osnovu evidentiranih problema na graničnim prijelazima prilikom uvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i unaprjeđivanje rada carinskih i inspeksijskih organa;
- Mjere koje se odnose na izvoz poljoprivrednih proizvoda;
- Mjere agrarne politike;
- Posebne mjere za mlijeko i
- Ostale mjere.

Svaka od ovih mjera podrazumjeva i posebne mjere za koje su predviđeni izvršioci, rokovi kao i način i efekti realizacije mjera. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u koordinaciji sa nadležnim institucijama izradilo i Odluku o upravljanju tarifnim kvotama za poljoprivredne proizvode koju je u lipnju 2014. godine usvojio Savjet ministara BiH.

U cilju razvoja i jačanja konkurentnosti poljoprivrede i prehrambene industrije u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Distriktu Brčko BiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta BiH realizirala su niz različitih aktivnosti.

U skladu sa prethodno navednim, u Republici Srpskoj su sprovedene mjere koje se odnose na:

Realizacija programa unaprjeđivanja kapaciteta proizvodnje sjemena u RS

U koordinaciji aktivnosti sa Poljoprivrednim institutom Republike Srpske, u tijeku 2014. godine na realizaciji programa je urađeno sljedeće: određena lokacija i rezervirane zemljišne površine za proizvodnju sjemena biljaka; podnesen je elaborat na osnovu kojeg su kandidirana kreditna sredstva kod IRB za izgradnju doradnog centra za sjeme; završene su sve aktivnosti koje se odnose na tehničku pripremu za izgradnju poslovne zgrade Poljoprivrednog instituta. Također, u tijeku je realizacija projekta „Dunav-soja“ koji se odnosi na proizvodnju soje bez prisustva GMO, koji će doprinijeti unaprjeđivanju zakonodavnog okvira, edukaciji proizvođača i unaprjeđivanju naučno-istraživačkog i stručnog rada kroz postavljanje oglada. Projekat „Institucionalna podrška u certifikovanju i kontroli sadnog materijala“, finansiran od strane Češke razvojne agencije i USAID –FARMA ima za cilj da unaprijedi sustav proizvodnje certifikovanog sadnog materijala, način i postupke kontrole i rad inspeksijskih organa u ovoj oblasti kao i jačanje kapaciteta laboratorija i obuke osoblja.

Unaprjeđivanje upravljanja poljoprivrednim zemljištem u državnoj svojini

Ova aktivnost ima za krajnji cilj osiguranje pravilnog i svrsishodnog korištenja rentiranih zemljišnih površina u funkciji povećanja poljoprivredne proizvodnje, uključuju i druge aktivnosti usmjerene na zaštitu i unaprjeđivanje korištenja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu entiteta.

U tom smislu urađeno je sledeće:

- Ministarstvo je donijelo 7 rješenja o davanju suglasnosti na raspisivanje Javnog oglasa za zakup, te 75 rješenja o davanju suglasnosti na izbor najpovoljnijeg ponuđača i zaključenje ugovora o zakupu;
- kontinuirano praćenje stanja realizacije zaključenih ugovora o zakupu, izvršen obračun zakupnine i u 2014. godini ostvaren prihod od 386.096,94 KM;
- kontinuirano praćenje stanja realizacije ugovora o koncesiji, te postupak usaglašavanja obračuna koncesione naknade sa Poreskom upravom Republike Srpske na osnovu kojeg je potrebno primijeniti Odluku Vlade RS o umanjenju koncesione naknade u iznosu od 50%;
- prikupilo podatke i izvješće većeg broja Općina o površinama poljoprivrednog zemljišta i planu dodjele istog u narednom trogodišnjem periodu;
- u okviru realizacije Programa pedoloških analiza zemljišta za potrebe porodičnih komercijalnih gazdinstava u Republici Srpskoj urađeno 1.800 analiza;
- zaključen sporazum sa Poljoprivrednim institutom Republike Srpske o poslovno-tehničkoj suradnji u oblasti održavanja, nadogradnje i korištenja digitalnih podataka Osnova zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske;
- kontinuirano davanje suglasnosti, mišljenja na prostorno-plansku dokumentaciju, dokumentaciju iz oblasti zaštite životne sredine i studija izvodljivosti koncesionih i drugih projekata, smjernice za izdavanje poljoprivredne suglasnosti kao i mišljenja na primjenu odredbi Zakona o poljoprivrednom zemljištu, vođenje postupaka zamjene poljoprivrednog zemljišta u svojini RS, davanje suglasnosti na promjenu katastarskih kultura i klasa poljoprivrednog zemljišta;
- provedena su tri postupka prenosa prava svojine na osnovu kojih je Vlada RS donijela Odluke o prenosu prava svojine na nepokretnostima;
- započete aktivnosti na relizacije Zaključka Vlade RS koji se odnosi na koncesije i zakup, u skladu s kojim je formirana interresorna radna grupu sa zadatkom da izvrši analizu usaglašenosti propisa koji reguliraju oblast imovinskih odnosa i eventualno predloži izmjene i dopune.

Realizacija podsticajnih mjera u 2014. godini

Ministarstvo poljoprivrede Republike Srpske, putem Agencije za agrarna plaćanja, radi na uspostavljanju procedura za korištenje podsticajnih sredstava koje će omogućiti pravovremenu dostupnost sredstava korisnicima, kako bi oni bili u stanju obezbijediti kontinuitet u proizvodnji, te planirati razvojne aktivnosti u pravcu podizanja obima i kvaliteta proizvodnje. U tom smislu, u 2014. godini, ostvareno je sljedeće:

- Sve obveze prema korisnicima podsticajnih sredstava prenesene iz 2013. godine su izmirene i to u ukupnom iznosu od 26,5 milijuna KM;
- U proračunu za 2014. godinu na organizacionom kodu Agencije za agrarna plaćanja na poziciji Subvencije za podsticaj razvoja poljoprivrede i sela odobrena su sredstva u ukupnom iznosu od 60 milijuna KM;
- Nove mjere u 2014. godini su regres po ha za intervencije u biljnoj proizvodnji (saniranje šteta nakon poplava) u iznosu oko 2 milijuna KM kao i mjera podrške prehrambenoj industriji za otkup domaćih sirovina u iznosu od 1,5 milijuna KM;
- Regres za dizel gorivo za proljetne i jesenje radove realiziran je u ukupnom iznosu od 4,5 milijuna KM, pri čemu je povećana norma po ha, nakon poplava;
- Obezbijeđena je premija za otkupljenu pšenicu od domaćih poljoprivrednih proizvođača u ukupnom iznosu od 1,2 milijuna KM, čime je omogućeno postizanje zadovoljavajuće otkupne cijene kod domaćih prerađivača i otkupljivaca.

Podrška poljoprivredi putem subvencija do kraja 2014. godine je postavljena tako da, generalno, izvrši obveze koje su utvrđene ekonomskom politikom RS za tekuću godinu i da se obveze iz ove ne prenose u 2015. godinu. Ovo je ostvareno striktnim korištenjem agrarnog proračuna za 2014. godinu (60,0 milijuna KM), tako što su izmijenjena pravila usmjeravanja sredstava i to na sljedeći način:

- Usmjeravanje sredstava za podršku poljoprivredi u 2014. godini ne mogu biti veća od planiranog obima utvrđenog u Proračunu RS,
- Prioritet usmjeravanja sredstava je podrška tekućoj proizvodnji, kao što su, povećanje obima i kvaliteta proizvodnje, poboljšanje proizvodne strukture, finalizaciju, opremanje gazdinstava, navodnjavanje i dr.
- Ulaganja u namjene koje se odnose na ruralni razvoj finansirana su samo ukoliko su predstavljala neophodnu infrastrukturu za nesmetano odvijanje proizvodnih djelatnosti.

Finansiranje poljoprivredne proizvodnje

Ministarstvo je u 2014. godini preduzelo niz aktivnosti kako bi se poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima pomoglo da saniraju štete od poplava. U tom smislu usvojena je izmjena Pravila plasmana po kreditnim linijama i zajmovima Investiciono-razvojne banke Republike Srpske, kojom je korisnicima kredita i zajmova, koji su bili pogođeni poplavama, omogućeno odobravanje posebnog grejs perioda do 12 mjeseci, uz mogućnost istovremenog produženja roka otplate do 12 mjeseci. Nastavljen je plasman sredstava u okviru posebne linije zajmova za poljoprivredu i prerađivačku industriju, sa ograničenom kamatnom stopom na maksimalno 4%, sa osnovnom namjenom finansiranja otkupa domaćih poljoprivrednih proizvoda kao i finansiranje nabavke osnovnih sredstava, a u svrhu povećanja obima proizvodnje.

U 2014. godini je iz linije zajmova za poljoprivredu i prerađivačku industriju odobreno 10 zahtjeva na iznos od oko 8,6 milijuna KM.

Korisnicima su dostupna i sredstva „Partner fonda“ – revolving fonda zasnovanog na međunarodnim donacijama. Kamata na kredite „Partner fonda“ je povoljnija od tržišne kamate, a trenutni plasman sredstava iznosi oko 39 milijuna KM.

Treći izvor posebnih kreditnih sredstava jeste kreditna linija iz Revolving fonda osnovanog donacijom Vlade Japana, u okviru kojeg je kamata ograničena na 6%. Plasman se vrši poduzećima i poduzetnicima iz oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije. U 2014. godini ukupno je odobreno 5 novih kredita u iznosu od 1.084.000 KM, i za poplavljeno gazdinstvo jedno refinansiranje tekućeg

kredita. U lipnju 2014. godine usvojena je i nova Odluka o kriterijumima za odobravanje kredita iz sredstava japanskih grantova, kojom je snižen minimalni iznos kredita (sa 50.000 na 10.000 KM), u cilju povećanja broja korisnika kredita sa manjim iznosima, uz istovremeno smanjenje rizika plasmana. Dodatno je uvedena i mogućnost odobravanja refinansiranja tekućih kredita, u slučajevim kada za to postoje opravdani razlozi. Ovima je omogućeno da se poplavljenim poljoprivrednim gazdinstvima odobri dodatna pomoć u svrhu oporavka proizvodnje i likvidnosti. Namjera je da se u narednom periodu osigura snažnije povezivanje primarne proizvodnje sa prerađivačima, ugovaranje proizvodnje za poznate kupce-prerađivače, kao i restrukturiranje proizvodnje na većim gazdinstvima u cilju povećanja obima prihoda i konkurentnosti.

Obnova registracije i razvrstavanje poljoprivrednih gazdinstava

Proces obnove registracije gazdinstava i razvrstavanja gazdinstava na komercijalna i nekomercijalna, započet 1. studenog 2013. godine, nastavljen je tijekom cijele 2014. godine. Nakon nekoliko sastanaka sa nadležnim institucijama, ministarstvo je izradilo prijedlog Uredbe o izmjeni i dopuni uredbe o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar korisnika podsticajnih sredstava čime je odložen početak pune primjene obveza za doprinose po osnovu upisa u registar. Do siječnja 2014. godine obnovu registracije izvršilo je oko 5% gazdinstava koja su bila upisana u starom sustavu registracije, da bi u ožujku 2014. godine taj broj povećan na oko 20%, da bi u studenom tekuće godine, nakon usvajanja izmjene uredbe, iznosio oko 37%. U budućem periodu akcenat aktivnosti u vezi sa registracijom gazdinstava će biti na definiranju odgovarajućeg rješenja za doprinose i povećanju svijesti kod poljoprivrednika o neophodnosti redovnog godišnjeg ažuriranja podataka u registru.

Mjere podrške razvoju poljoprivrednog zadrugarstva

Kreiran nacrt Zakona o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivrednim zadrugama (usvojen na 57. sjednici Vlade RS) kojim se daje pravo upisa svojine nad dijelom nepokretnosti koje su u javnim evidencijama upisane kao društvena svojina, a na koje su zadruge imale pravo korištenja. Zakon definira da će se objekti, zemljište ispod objekata i zemljište koje služi za redovnu uporabu za obavljanje poslovne aktivnosti zadruge upisati kao svojina zadruge. Predloženim izmjenama zadruge se podržavaju u razvoju poslovnih aktivnosti i investicionih ulaganja, a za koje su dosada bile uskraćene. Izvršena inventarizacija zadruga u pogledu njihove djelatnosti i razvrstavanje zadruga koje posluju po izvornim zadružnim principima, od onih koje to nisu. Zadružni savez Republike Srpske je na osnovu izvršene inventarizacije donio Mjere o postupanju po izvršenoj inventarizaciji, čiju realizaciju sprovodi Stručna služba i Upravni odbor Saveza, a s obzirom da su mjere dugotrajnog karaktera, većina mjera će se realizirati u 2015. godini. Razvoj poslovnih aktivnosti zadruga u 2014. godini podržan je iz redovnih proračunskih sredstava MPŠV, a ukupno 27 zadruga je podnijelo zahtjev za korištenje podsticajnih sredstava. Također, zadrugama je data mogućnost da mogu koristiti sredstava zajma za poljoprivredu i prerađivačku industriju za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda koji se realiziraju preko Investicione razvojne banke. Brojne zadruge podržane su i kroz program donacija poljoprivredne mehanizacije Vlade Narodne Republike Kine. Osim navedenog, međunarodne organizacije i projekti (IFAD; USAID) podržavaju razvoj poslovnih aktivnosti zadruga.

Program „Škola zadrugarstva i uloga zadruga u razvoju ženskog preduzetništva i organizovanje u okviru agrobiznisa“ organizuje se u tri regije Republike Srpske (Trebinje, Bijeljina i Banjaluka) i ima za cilj edukaciju menadžmenta zadruga i udruženja koja imaju ambiciju da prerastu u zadruge, kao i poljoprivrednih savjetodavaca u oblasti zadružnog organiziranja, poslovnog planiranja, tržišta, marketinga, ženskog preduzetništva.

Inicijativa mjera iz oblasti vanjske trgovine i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje

Ministarstvo je po ovoj tematici najviše djelovalo preko Stalnog tijela za podršku i unaprjeđivanje vanjskotrgovinskog poslovnja i zaštitu domaće proizvodnje, ali i samostalno po svim pitanjima koja su bila aktuelna u unaprjeđivanju zaštite domaće proizvodnje. U okviru toga, održano je 6 sastanaka Stalnog tijela unutar tijela, te veći broj sastanaka sa predstavnicima relevantnih institucija na razini entiteta i BiH, vezanih za problematiku rada Stalnog tijela.

Kao postignuto, može se navesti:

- Savjet ministara Bosne i Hercegovine, na 102. sjednici održanoj 25. lipnja 2014. godine, donio je Odluku o upravljanju tarifnim kvotama za poljoprivredne proizvode („Službeni glasnik BiH“ br. 56/14). Ovom Odlukom obezbjediće se ravnopravna raspodjela tarifnih kvota i aktivno učešće relevantnih entitetskih institucija u odlučivanju prilikom raspodjele;
- Dato mišljenje na Plan aktivnosti za poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije koji je izradilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH;
- Ministarstvo je dalo podršku protestima Udruženja poljoprivrednih proizvođača i inicijativi zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje, te uputilo niz inicijativa i prijedloga mjera za unaprjeđivanje vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje prema nadležnim institucijama na razini BiH;
- U kontekstu aktivnije zaštite domaće mljekarske industrije ispred Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Stalnog tijela pripremljen je set zaključaka koji su u studenom, na 112. sjednici Savjeta ministara BiH usvojeni.

Definirana uloga Centara za razvoj poljoprivrede brdsko-planinskog područja u Sokocu

Uloga Centara za razvoj poljoprivrede brdsko-planinskog područja u Sokocu ogleda se u akcentu na proizvodnji sjemena krumpira, krmnog bilja i dr. S tim u vezi, izvršen je prenos vlasništva Centra na Vladu Republike Srpske i izrađen prijedlog buduće organizacije Centra. Također je uspostavljen kontakt sa stranim partnerima (Švedska kraljevska akademija za poljoprivredu i šumarstvo) za realizaciju zajedničkih aktivnosti na razvoju funkcija Centra i dr. aktivnosti i mjere za pravno-organizaciono i ekonomsko uređenje Centra.

Uspostavljanje Reprocentra za tovnje pasmine goveda

Uspostavljanje Reprocentra za tovnje pasmine goveda je na području Općine Kalinovik, na lokaciji Pavlovac, koji će funkcionirati u okviru zadruge Gvozno. U tu svrhu potpuno je rekonstruiran vodovod i sva hidrantska mreža, te dovedena do budućih staja, očišćen krug farme, pripremljen je teren za izgradnju proizvodnih staja i rekonstrukcija pomoćnih objekata. Jedna staja je za držanje plotkinja i podmlatka, kapaciteta 200 grla i druga je za priplodne bikove, kapaciteta za 10 bikova. U okviru ovoga projekta, koji je finasiran iz sredstava Češke razvojne agencije i Vlade Republike Srpske, sproveden je veći broj obuka za farmere i zaposlene u Ministarstvu, sa ciljem prihvatanja EU načela u ovoj proizvodnji i unaprjeđivanja znanja proizvodnje u sustavu krava–tele.

Mjere revitalizacije kapaciteta u prehrambenoj industriji

U cilju pružanja podrške snažnijem razvoju finalizacije poljoprivrednih proizvoda, a time i povećanju izvoza finalnih proizvoda, Ministarstvo permanentno vodi aktivnosti na revitalizaciji kapaciteta iz oblasti prehrambene industrije, i to:

Revitalizacije AD „Fabrika šećera Bijeljina“ u cilju stvaranja uvjeta za nastavak procesa rada i oživljavanje fabrike. Razgovarano je sa potencijalnim strateškim partnerima koji su spremni da izvrše ulaganja u revitalizaciju fabrike (zapošljavanje svih radnika, obezbjeđenje potrebne sirovine za prerađivačke kapacitete i tržišta za finalne proizvode). Od potencijalnih strateških partnera, najveće interesovanje pokazala je PZ „Jankovci“ iz Republike Hrvatske sa kojom su još u tijeku pregovori i od koje se očekuje ponuda za kupovinu. Obezbijedena su sredstva za održavanje fabrike i tekuće potrebe u iznosu od 95.000 KM. Pored ovoga omogućeno je reprogramiranje obveza koje je Fabrika šećera imala za utrošenu električnu energiju i ponovno priključenje fabrike na niskonaponsku elektro mrežu, čime su obezbijedeni uvjeti za nastavak procesa rada.

Izgradnja fabrike za preradu voća i povrća u Doboju, čiji je investitor preduzeće DOO „BENKONS BOSNA“ čiji je osnivač firma „BENKONS“ sa sjedištem u Azerbejdžanu, a kompanija ima namjeru

preuzimanja brenda „Bosanka“ Doboj sa dopunom asortimana iz vlastite proizvodnje. Ministarstvo u suradnji sa nadležnim ministarstvima i gradom Doboj, aktivno učestvuje u realizaciji ovog projekta.

Revitalizacija mljekare „DTD“ Šnjegotina: mljekara je opremljena novom tehnologijom za proizvodnju mlijeka u prahu i surutke u prahu, te proizvodnju 14 vrsta sira, fermentisanih proizvoda i drugih mliječnih proizvoda. Započete su aktivnosti na analizi mogućnosti ponovnog stavljanja u pogon.

Osposobljavanje mesne industrije „LEVITA“ Gradiška, gdje Ministarstvo pomaže u iznalaženju potencijalnih investitora i ostvarivanja poslovne suradnje u cilju intenzivnijeg razvoja stočarske proizvodnje u području Gradiške i šire regije.

U Distriktu Brčko BiH glave aktivnosti koje su se sprovodile vezane su za:

Izrada planova za ruralni razvoj, implementacija projekata EU iz oblasti robnih i novčanih kredita te poboljšana kreditna podrška u oblasti poljoprivrede.

Putem kreditne linije namijenjene za uslugu kreditiranja razvoja poljoprivrede koje pružaju banke na području Distrikta Brčko za 2014. godinu, plasirana su novčana sredstva u iznosu od 2,33 milijuna KM. Ta sredstva su bila namijenjena uglavnom za kupovinu mehanizacije, kupovinu junadi, muznih krava i ratarsku proizvodnju. Sva lica, kako pravna tako i fizička, ostvaruju pravo na ovu vrstu kredita na osnovu upisa u registar poljoprivrednih gazdinstava i registra klijenata. S obzirom da je Ugovor o finansijskim uslugama kreditiranja razvoja poljoprivrede na području Brčko distrikta BiH, Vlada Brčko distrikta BiH imala i sa Bobar bankom, Odjeljenje za poljoprivredu je pokrenulo aktivnosti i mjere u cilju zaštite novčanih sredstava namijenjenih kreditiranju poljoprivredne proizvodnje. Dodatno, pokrenute su i aktivnosti u cilju rješavanja ne samo problema nastalih u okolnostima uvođenje prinudne uprave u Bobar banku a.d. Bijeljina, nego i kompletne kreditne linije, kako se slična situacija ne bi ponovila i kod ostalih banaka sa kojima su zaključeni ugovori o finansijskim uslugama kreditiranja razvoja poljoprivrede. Imajući u vidu specifičnost sredstava Vlade Brčko distrikta BiH po ovom programu, i da se sredstva ne nalaze na računu Bobar banke a.d. Bijeljina, nego kontinuirano pristižu na račun banke, kako krajnji korisnici vrše povrat kredita. Jedinu iznos Vladinih sredstava koja se nalaze na računima Bobar banke a.d. Bijeljina je u periodu između dva kvartala povrata glavnice, te taj iznos trenutno ne prelazi iznos od 30.000,00 KM. Iznos obveza Bobar banke a.d. Bijeljina iznosi 365.000 KM, koje će dospjeti u narednih pet godina. Posljednji prijenos sredstava Bobar banci a.d. Bijeljina za plasirani poljoprivredni kredit izvršen je 02. 10. 2014. godine. Prilikom plasmana poljoprivrednih kredita banka plasira vlastita sredstva, nakon čega upućuje zahtjev Odjeljenju za povlačenje sredstava namijenjenih kreditiranju razvoja poljoprivrede u iznosu plasiranog kredita (što je navedeno i Ugovoru između banke i krajnjeg korisnika kredita) te se ovde Banka javlja u ulozi isključivo servis-usluga za plasiranje kredita za koji naplaćuje kamatu u iznosu od 6% .

Razvoj i unaprjeđivanje poljoprivredne proizvodnje i stočarstva na području Brčko distrikta BiH

U okvir ove aktivnosti svakako najznačajnija je distribucija podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju u vrijednosti od 9,4 milijuna KM. Zatim, iako je planirano da se završi nasipanje poljskih puteva, ova aktivnost ipak nije do kraja realizirana, s obzirom na loše vremenske uvjete i nemogućnosti pristupa mehanizacije lokalitetima. Kontinuirano se sprovodila aktivnost koja se odnosi na projekt protivgradne zaštite na području Distrikta Brčko BiH. Od ostalih aktivnosti koje su sprovedene, bile su: nastavak rekonstrukcije objekta zgrade poljoprivrednog instituta, i izradu Zakona o pčelarstvu, Zakon o lovstvu, Zakona o stavljanju van snage zakona o zemljoradničkim zadrugama i Zakona o izmjenama Zakona o podsticaju u poljoprivrednoj proizvodnji.

Racionalno korištenje i unaprjeđivanje žunuskog fonda, uređenje vodotoka i povećanje stepena zaštite od poplava

U okviru ove aktivnosti svakako najznačajnije su one koje su se odnosile na sprovođenje mjera zaštite od poplava u svim fazama odbrane od poplava, na području Brčko distrikta BiH kroz okvirni sporazum, te sanaciju i rekonstrukciju nasipa na području Vučilovca i Krepšića. Osim toga, kontinuirano su se sprovodile aktivnosti u vezi plana gazdovanja šumama u privatnom vlasništvu i vlasništvu Brčko distrikta BiH. Također, izrađen je i Zakon o lovstvu Distrikta Brčko koji je dostavljen u proceduru usvajanja koje je planirano za 2015. godinu.

Povećanje stepena zaštite zdravlja životinja i smanjen stepen opasnosti prelaska zaraza na ljude

Od aktivnosti koje su se sprovodile u realizaciji ovog cilja su svakako aktivnosti vezane za organizaciju, sprječavanja, suzbijanja i iskorijenjivanja životinjskih bolesti i zaraza, nabavku lijekova za veterinarstvo, laboratorijsko ispitivanje uzoraka, analiza i superanaliza, rad na identifikaciji i kontroli kretanja životinja, otkrivanje i suzbijanje zaraznih bolesti životinja i zbrinjavanja pasa lualica. Kroz podsticajne mjere ostvaruje se kontrola kretanja životinja, kontrola zdravstvenog stanja a samim tim i zaštite zdravlja životinja a time i prevencija u zaštiti zdravlja ljudi.

SAVJETODAVNE USLUGE U POLJOPRIVREDI

Savjetodavna služba u Bosni i Hercegovini je uspostavljena na razini entiteta i Distriktu Brčko BiH i ima različite organizacijske i funkcionalne forme. U Republici Srpskoj se ona prakticira kroz rad Resora za savjetodavne usluge unutar MPŠV RS, dok se u FBiH savjetodavne usluge pružaju kroz rad poljoprivrednih zavoda, kantonalnih ili općinskih poljoprivrednih službi. U Brčko distriktu određen broj službenika Odjeljenja za poljoprivredu je angažiran na poslovima savjetodavstva. Specifičnost rada savjetodavnih službi u Federaciji BiH i Distriktu Brčko se ogleda u tome da se službenici koji pružaju ovu vrstu usluga ne bave isključivo savjetodavnim poslovima, nego je ovo jedna od aktivnosti koju pokrivaju u okviru cjeline poslova koje obavljaju. U Republici Srpskoj je savjetodavna služba organizirana na regionalnom principu, sa 7 regiona i integrisana je u institucionalnu strukturu MPŠV RS.

Osnov za rad savjetodavne službe je u entitetskim propisima koji reguliraju ovu oblast, s tim da je zakon u Federaciji BiH novijeg datuma tj. donesen je u kolovozu 2013. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13). U Republici Srpskoj postoji Strategija za rad Savjetodavne službe, koja je operativna od trenutnosti njenog donošenja u Narodnoj skupštini, dok u Federaciji BiH, u skladu sa Zakonom o savjetodavnim službama, istu treba izraditi Federalno ministarstvo poljoprivrede u suradnji sa kantonalnim ministarstvima.

S obzirom na potrebe korisnika u ovoj oblasti, neophodno je nastaviti sa edukacijom u smislu daljeg sticanja specijaliziranih znanja, te unaprijediti raspoloživost stručnjaka za konkretne oblasti po pojedinim područjima unutar entiteta/BD, te pokušati utjecati na brže promjene legislative koja bi trebalo pratiti vrlo dinamične promjene u ovoj oblasti.

Što se tiče konkretnih aktivnosti u oblasti savjetodavnog rada u Federaciji BiH je na osnovu Zakona o savjetodavnim službama donesen Pravilnik o metodama savjetodavnog rada. („Službene novine Federacije BiH“, broj: 44/14). Tijekom 2014. godine pripremljeni su Nacrt programa rada javne poljoprivredne savjetodavne službe u Federaciji BiH i Nacrt Programa obuke vršitelja poslova poljoprivredne savjetodavne djelatnosti u Federaciji BiH.

Kada je riječ o aktivnostima savjetodavne službe u Republici Srpskoj, Programom rada za 2014. godinu većina zadataka MPŠV RS Resora za pružanje savjetodavnih usluga su postavljeni kao kontinuirane aktivnosti i s tim u vezi su sprovedene sljedeće aktivnosti:

- Provedena je obuka za 46 savjetodavaca i pripravnika u oblasti Savjetodavne metode i vještine.
- Primijenjen je model rada sa „lider gazdinstvima“ u svim oblastima poljoprivredne proizvodnje. Svaki savjetodavac je radio sa 10 „lider gazdinstava“. U isto vrijeme uspostavljena je evidencija i praćenje proizvodnih rezultata na 110 tržišno orijentiranih komercijalnih gazdinstava. U tijeku

2014. godine kroz individualni savjetodavni rad ostvarena je posjeta ili kontakt sa 14.850 poljoprivrednih proizvođača.

- Organizirana je edukacija proizvođača iz različitih oblasti tehnologija proizvodnje. Realizirane su 162 jednodnevne obuke i 70 praktičnih obuka, organizirano je 35 terenskih (poljskih) obuka.
- Organizirana je obuka za članove udruženja poljoprivrednih proizvođača. Organizirano je Prvo stručno savjetovanje za proizvođače mlijeka, u kojem je učestvovalo 30 najvećih proizvođača iz Republike Srpske, a stručne radove su predstavili predstavnici Srbije, Hrvatske, Češke i Bosne i Hercegovine.
- Postavljeno ukupno 40 ogleda sa 490 različitih varijanti/sorti, od čega 35 demo-ogleda sa 253 različite varijante/sorte.
- Uzeto je učešće u organizaciji i realizaciji izložbi i sajмова i izložbi kvalitetne priplodne stoke. Resor je sarađivao sa medijima u izradi stručnih televizijskih, štampanih i elektronskih materijala. Kontinuirano se sprovode aktivnosti vezane za osavremenjavanje i ažuriranje pisanih stručnih materijala (leci, brošure i sl.) i održavanje web-stranice.
- Sprovedene su aktivnosti na jačanju institucionalne suradnje unutar poljoprivrednog sektora (Poljoprivredni institut Republike Srpske, Hidrometeorološki zavod, Protivgradna služba, Veterinarski institut, Veterinarsko-stočarski centar, Agencija za identifikaciju životinja, udruženja poljoprivrednih proizvođača, privatne savjetodavne službe, Zadružni savez Republike Srpske...).
- Kontrole kvaliteta mlijeka su vršene kontinuirano i provode se u svrhu isplate podsticaja. Tijekom 2014. godine kontrolni asistenti Ministarstva uzorkovali su 2.500 komercijalnih uzoraka i 19.827 selekcijskih uzoraka mlijeka, kao i 4.224 kontrolna uzorka po nalogu Veterinarskog instituta.
- U oblasti stručne i administrativne kontrole podnesenih zahtjeva za ostvarivanje prava na podsticajna sredstva obrađeno je 560 zapisnika, koji se odnose na biljnu i stočarsku proizvodnju, i kapitalna ulaganja.
- Aktivnosti na ažuriranju registara u stočarstvu su vršene kontinuirano tijekom godine. Rađeno je na registrima uzgajivača kvalitetno priplodne stoke, muških priplodnih grla i evidenciji matičnih grla.
- Redovno je pružana stručna podrška poljoprivrednim proizvođačima prilikom registracije u Registar poljoprivrednih gazdinstava.
- Učešće u brojnim međunarodnim i domaćim projektnim aktivnostima.

HARMONIZIRANJE PODSTICAJA U CILJU SUSTAVSKE PODRŠKE REGISTRIRANIM POLJOPRIVREDNIM GAZDINSTVIMA

Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja je u 2014. godini pripremila Izvješće o realiziranim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju BiH za 2013. godinu. Također, pripremljeni su i dva nacrt: Plan harmonizacije mjera direktne podrške u poljoprivredi BiH i Plan harmonizacije mjera tržišno-cjenovne politike u BiH. Obnovljen je Sporazum o međusobnoj suradnji Kancelarije za harmonizaciju sustava plaćanja BiH sa Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Republike Hrvatske. Konkretnih aktivnosti u harmonizaciji mjera nije bilo tijekom 2014. godine.

8. RURALNI RAZVOJ U BIH I POLITIKA RURALNOG RAZVOJA

Ruralni razvoj podrazumijeva skup politika, mjera i aktivnosti čiji je cilj sveobuhvatan ekonomski, socijalni i kulturni napredak stanovništva ruralnih područja i koje se planiraju i sprovode uz uvažavanje principa održivog razvoja i očuvanja i unaprjeđivanje kvaliteta životne sredine. Imajući u vidu da oko 61% populacije ili oko 2 milijuna stanovnika živi u ruralnim područjima koja zauzimaju oko 81% ukupne površine u Bosni i Hercegovini, politika ruralnog razvoja kao i jačanje podrške ruralnom razvoju trebalo bi biti jedan od najvažnijih prioriteta svih razina vlasti. Zaostajanje razvoja ruralnih područja uz izrazito intenzivan trend starenja i smanjenja broja stanovnika koji u njima žive, rezultat su nerazvijenosti sigurnih prihoda domaćinstava, malih ili skoro nikakvih mogućnosti zapošljavanja, kao i loši socioekonomski uvjeti života, zbog kojih je stanovništvo prisiljeno da se seli u urbana područja. Prosječna gustina naseljenosti u BiH iznosi 75 stanovnika po km², dok je prosječna gustina naseljenosti u ruralnim područjima oko 52 stanovnika po km², što ukazuje na trend depopulacije ruralnih područja.

Skoro u svim ruralnim područjima u BiH u ekonomskim djelatnostima dominira poljoprivreda pa čak i u područjima koja su bliska gradu i imaju tendenciju transformacije u prigradska područja. Međutim, pokazalo se da se razvoj ruralnih područja ne može zasnivati isključivo na poljoprivredi, a diversifikacija poslovnih aktivnosti unutar i izvan poljoprivrede je bitna za stvaranje ekonomski održive seoske zajednice i osiguranja prihoda jednog dijela ruralnog stanovništva koje nema mogućnosti da se na komercijanoj razini bavi poljoprivredom. Konkurentnost proizvodnog sektora bi trebalo biti glavni cilj politike ruralnog razvoja, uzimajući u obzir raznolikost poljoprivrednog potencijala u nekim ruralnim područjima. Nepovoljna starosna i socijalna struktura te konstantno smanjenje broja stanovnika (odlazak stanovništva i negativan prirodni priraštaj), u isto vrijeme predstavlja ograničenje razvoja ruralnih područja, daljoj modernizaciji kao i diverzifikaciju ruralne ekonomije.

Osnove za sprovođenje i realizaciju politike ruralnog razvoja u BiH definirane su Zakonom o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH i Strateškim planom i Operativnim programom harmonizacije poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja. U skladu sa članom 12. Zakona o poljoprivredi BiH, osnova za realizaciju politike ruralnog razvoja treba biti određena Strateškim planom ruralnog razvoja BiH. Konkretnih aktivnosti u cilju izrade ovog dokumenta nije bilo u 2014. godini.

Kada je riječ o politici ruralnog razvoja na razini entiteta, osnova za sprovođenje politike ruralnog razvoja su Zakon o poljoprivredi Republike Srpske i Zakon o poljoprivredi Federacije BiH. Ciljevi ruralne politike Ministarstva poljoprivrede Republike Srpske i Federalnog ministarstva poljoprivrede su definirani i strateškim dokumentima, i to: Strateškim planom ruralnog razvoja Republike Srpske za period 2009–2015. godina, kao i Srednjoročnom strategijom razvoja poljoprivrednog sektora Federacije BiH.

Što se tiče Distrikta Brčko, ciljevi ruralne politike, osim što su definirani Zakonom o poljoprivredi BiH, definirani su i Strategijom razvoja poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Brčko distrikta BiH za period 2008–2013. godina koja, iako nije zvanično usvojena od strane Vlade Brčko distrikta BiH, se implementira i primjenjuje u realizaciji radnih zadataka Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH. Distrikt Brčko BiH neće pripremati Strategiju ruralnog razvoja, i biće jedan od učesnika u izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH koja će se direktno primjenjivati na Distrikt.

Ministarstvo poljoprivrede Republike Srpske je u skladu sa ranije usvojenim Strateškim planom ruralnog razvoja RS 2009–2015. radilo na sprovođenju Akcionog plana za 2014. godinu. Tijekom 2014. godine izrađen je nacrt Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja RS od 2015. do 2020. godine. Izradom Strateškog plana razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period od 2015. do 2020. godine nastavlja se vremenski kontinuitet prethodnih strategija: Strategija razvoja poljoprivrede Republike Srpske do 2015. godine i Strateški plan ruralnog razvoja Republike Srpske 2010–2015. godine. U novom dokumentu za sljedeći programski period (2015–2020) se objedinjuje razvoj poljoprivrede i razvoj ruralnih područja, i sastoji iz tri dijela: Analize stanja i

perspektive razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u Republici Srpskoj, Strateškog okvira i Operativnog plana. Cilj izrade dokumenta je da se obezbijedi neophodni programski strateški okvir za razvoj sektora poljoprivrede i ruralnih područja u ekonomskom, ekološkom i socijalnom smislu, i na dugoročnom planu da se obezbijede povoljniji uvjeti za podizanje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje, slični onima koje imaju proizvođači u zemljama okruženja. Također se ovim programskim okvirom planiraju ispuniti osnovni zahtjevi regulatornih standarda te standarda dobre prakse EU u programiranju razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, te prilagođavanje zahtjevima koji proizlaze iz procesa pristupa Bosne i Hercegovine EU. U svrhu izrade strateškog plana održana je serija radionica sa predstavnicima Ministarstva i angažiranih konsultanata za izradu strategije, te održana javna rasprava za naučno-stručnu javnost i predstavnike institucija iz oblasti poljoprivrede.

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi, Federalno ministarstvo poljoprivrede je u tijeku 2014. godine pripremio prijedlog Strategije poljoprivrede FBiH 2015–2020. godine koja je upućena Parlamentarnoj skupštini Federacije BiH na razmatranje i usvajanje. Također je, korištenjem resursa ARDP Projekta Svjetske banke, pripremljen i nacrt Programa ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2015–2020. godine. Program je urađen na temelju prijedloga za izradu IPARD programa koji je sačinio DG AGRI. Metodologija izrade, sadržaj samog dokumenta, ciljevi i mjere su kompatibilni sa IPARD pristupom. Planira se da po završetku izrade prijedlog Programa ruralnog razvoja bude prosljeđen Vladi Federacije BiH na usvajanje.

Kada je riječ o finansijskoj podršci ruralnom razvoju u BiH, evidentno je da ta podrška u 2014. godini na svim razinama koje su nadležne za subvencioniranje i podrške ruralnim aktivnostima iznosila 18,7 milijuna KM, što je za skoro 5 milijuna KM odnosno 35,5% više u poređenju sa prošlom godinom.

8.1. Uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH

U novoj Finansijskoj perspektivi EU za period 2014–2020 godina, i novoj regulativi EU predviđeno je da IPARD predpristupna sredstva budu dostupna i zemljama potencijalnim kandidatima, što je i trenutačni status naše zemlje. To, u suštini, znači da bi Bosna i Hercegovina već od početka 2014. godine mogla početi koristiti predpristupna sredstva EU za ruralni razvoj. Ovim je za novi finansijski programski period predviđeno ukidanje statusa kandidata kao političkog preduvjeta za korištenje predpristupnih fondova za poljoprivredu, ali ostaje tehnički uvjet tj. uspostavljanje IPARD operativne strukture. IPARD struktura se sastoji od dvije osnovne komponente i to Upravljačkog tijela i IPARD Platne agencija. Ukratko funkcija, Upravljačkog tijela je kreiranje IPARD programa, monitoring i izvještavanja o provođenju istog, dok je funkcija IPARD platne agencije izvršavanje isplata korisnicima kojima su odobrena IPARD sredstva. Uspostavljanjem obje komponente IPARD strukture, u okviru cjelovite strukture Decentraliziranog sustava implementacije (DIS) i njenom akreditacijom od strane Europske komisije, bili bi ispunjeni preduvjeti za povlačenje IPARD sredstava. Paralelno sa uspostavljanjem strukture, rade se i osnovni strateški dokumenti, i to Strateški plan ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine te IPARD plan. Treba naglasiti da IPARD plan također mora biti usvojen/odobren od strane Europske komisije kako bi se na taj način smanjio gubitak sredstava i povećala apsorpcija istih kroz apliciranje kvalitetnih projekata. Mogućnost korištenja fondova za razvoj poljoprivrede i ruralnih oblasti u BiH bi bilo posebno značajno, s obzirom da je cilj istih jačanje konkurentnosti poljoprivrede zemlje korisnice, dostizanje standarda EU, kao i priprema institucija za implementaciju politika koje su obvezne po sticanja statusa člana EU.

U realizaciji ovog posla, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je koordiniralo aktivnosti na uspostavljanju IPARD operativne strukture u Bosni i Hercegovini, još od 2009. godine kada je Ministarstvo donijelo Odluku kojom su imenovane dvije interesorne radne grupe sa zadatkom prijedloga organizacije IPARD strukture za BiH. Članovi radnih grupa su predstavnici relevantnih tijela na BiH razini, entitetskih i tijela sa razine BD. Jedna grupa je zadužena da pripremi predlog modela organizacije Upravljačkog tijela u BiH, dok druga ima za zadatak da pripremi prijedlog modela organizacione strukture IPARD platne agencije. Radne grupe su tijekom rada do sada imale ukupno četrnaest tehničkih sastanaka na kojima je raspravljano o mogućnosti organizacije IPARD

strukture u BiH. Pored intenzivnog rada zacrtani cilj, odnosno jedinstven prijedlog modela IPARD operativne strukture za BiH nije postignut. Osnovni razlog zbog kojeg nije predložen usaglašen prijedlog modela IPARD operativne strukture su jasne odredbe EU regulatornog okvira za IPARD po kome se u zemljama kandidatima mora uspostaviti jedinstvena struktura, a što nije u skladu sa institucionalnim ustrojem i nadležnostima u BiH, gdje su sustavi plaćanja i politike podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju nadležnost na razini entiteta.

Kako radna grupa nije bila u mogućnosti postići dogovor na tehničkoj razini, sredinom 2011. godine u organizaciji MSTEО i uz podršku delegacije Europske unije u BiH organiziran je sastanak resornih entitetskih ministara i predstavnika BD, a sa ciljem da se postigne dogovor o modelu IPARD operativne strukture, ali dogovor nije postignut ni na razini ministara. Na sastanku je data podrška tehničkim timovima da i dalje rade na usaglašavanju modela IPARD operativne strukture.

Kao rezultat prethodne aktivnosti, upriličen je sastanak sa predstavnicima Europske komisije u Briselu, i to Generalnog direktorata za poljoprivredu (DG AGRI) i Generalnog direktorata za proširenje (DG ENLARGEMENT) na kojem su učestvovali predstavnici Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, predstavnici Ministarstva finansija i trezora BiH, te predstavnici Odjeljenja za poljoprivredu BD. Na sastanku su iznesena dva prijedloga za uspostavljanje IPARD strukture u BiH. Jedan, koji su izložili predstavnici Republike Srpske (prijedlog za uspostavljanje više od jedne IPARD strukture sa koordinacionim tijelom, a što je u skladu sa postojećim ustavnim nadležnostima u poljoprivredi), i drugi, koji su zajednički izložili predstavnici Federacije BiH i Distrikta (prijedlog koji je u skladu sa EU regulativom u ovoj oblasti, a predviđa uspostavljanje jedne IPARD strukture u BiH). Nakon sastanka iz Brisela je upućen dopis sa izjašnjenjem po dostavljenim prijedlozima, kao i obrazloženje kakva struktura bi mogla biti uspostavljena u BiH. U suštini komentari su preslikavali odredbe IPARD regulative tj. da je u zemlji kandidatu potrebno uspostaviti jednu strukturu, s tim da je moguće većinu funkcija IPARD operativne strukture delegirati drugim izvršiocima, i to prvenstveno kontrolne funkcije. Nakon zaprimanja pisma, isto je proslijeđeno nadležnim institucijama entiteta i Distrikta na mišljenje i izjašnjenje o prihvatljivosti ponuđenih rješenja. Federacija BiH i Brčko distrikt su prihvatili predloženi model, dok je RS odgovorila da još uvijek razmatra prijedloge iz navedenog pisma.

Kako bi ubrzali aktivnosti oko postizanja dogovora o uspostavljanju modela IPARD operativne strukture, pripremljen je i dolazak delegacije Europske komisije iz relevantnih direktorata za poljoprivredu i proširenje u Bosnu i Hercegovinu. Delegacija je posjetila Ministarstvo vanjske vanjske i ekonomskih odnosa, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta. Na sastancima je razgovarano o preporukama iz ranijeg pisma, te o ubrzanju uspostavljanja IPARD operativne strukture u BiH. Tijekom razgovora sve uključene strane su u suštini ostale na istim pozicijama. Sa ciljem postizanja dogovora oko spornih pitanja, ponovo je organiziran sastanak ministara resornih entitetskih ministarstava, Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta zajedno sa ministrom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i predstavnicima Direkcije za europske integracije. Međutim, ni na ovom sastanku nije iznađeno i usaglašeno konačno rješenje. Ministri su se složili da je problem političke prirode i da bi o istom trebalo da se razgovara na razini premijera entitetskih Vlada i predsjedavajućeg Savjeta ministara.

U veljači 2013. godine imenovano je rukovodstvo Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u BiH, institucije koja bi mogla da preuzme aktivniju ulogu koordinaciji i harmonizaciji sustava plaćanja u poljoprivredi. U tom cilju, a u organizaciji Delegacije EU u BiH i tehničkoj podršci Europske komisije, za sve uključene strane u ovo pitanje organiziran je i održan sastanak na kome je izložena prezentacija modela moguće IPARD operativne strukture u BiH. Prezentaciji su, pored predstavnika svih nadležnih institucija, prisustvovali i predstavnici Generalnog direktorata za proširenje. Prijedlog modela koji je prezentiran su uradili eksperti Europske komisije i u skladu je sa IPARD regulatornim okvirom, preporukama iz pisma DG AGRI-ja, ali je u velikoj mjeri i odslikavao stanje na terenu odnosno postojeće nadležnosti u poljoprivredi. Nakon prezentacije održana je rasprava o ključnim točkama koje su neusaglašene, te o narednim koracima u prevazilaženju istih.

Jedan od zaključaka je bio da Direkcija za europske integracije pripremi zaključak sa sastanka i Savjetu ministara BiH predloži organiziranje sastanaka na najvišoj razini (premijeri entitetskih Vlada i predsjedavajući Savjeta ministara zajedno sa resornim ministrima poljoprivrede i finansija entiteta i Distrikta) na kome bi se razgovaralo o načinu uspostavljanja adekvatnog modela IPARD operativne strukture u BiH. Drugi zaključak je da se uz tehničku podršku Europske komisije organizuje niz tehničkih sastanaka sa predstavnicima nadležnih institucija entiteta i Distrikta, a u svrhu pribavljanja prijedloga/sugestija/mišljenja o prezentovanom modelu IPARD operativne strukture, sa ciljem da se prijedlozi obrade i posluže kao tehničku materijal za planirani sastanak na najvišoj razini.

Imajući u vidu činjenicu da BiH ima priliku da koristiti EU predpristupna sredstva za poljoprivredu i ruralni razvoj, ali uz uvjet da ima uspostavljenu i akreditiranu IPARD operativnu strukturu koja je u skladu sa zahtjevima EU, ali i u skladu sa nadležnostima i ustavnom strukturom u BiH, i dalje se traži hitno uključivanje visoke političke razine i razgovori koji mogu doprinijeti iznalaženju rješenju uspostavljanja adekvatnog modela IPARD operativne strukture.

8.2. Uvođenje LEADER programa u BiH i podrška u uvođenju ovog programa

LEADER predstavlja vezu između aktivnosti razvoja ruralnih područja. LEADER inicijativa je integralni dio politike ruralnog razvoja EU, i od država koje se žele priključiti EU također se traži da se LEADER komponenta uvrsti u planiranje ruralnog razvoja. U suštini, to je metoda mobilizacije i sprovođenje ruralnog razvoja u lokalnim ruralnim zajednicama kroz uključivanje lokalnih akcionih grupa (LAG). LAG-ovi omogućavaju lokalnim partnerima ruralnog razvoja da se organiziraju i djeluju prema LEADER principima, s ciljem rješavanja specifičnih razvojnih problema ruralne zajednice.

Što se tiče konkretnih aktivnosti koje su realizirane u BiH u cilju uvođenja LEADER programa, MSTEО BiH je početkom 2014. godine, izradilo „Izvešće o radu LAG-ova u 2013. godini i informaciju o statusu LEADER programa u BiH“ u kojem je dat pregled aktivnosti koje su sprovele LAG grupe i institucije koje u okviru BiH imaju nadležnosti na polju uvođenja LEADER pristupa i programiranju politika ruralnog razvoja.

Osim toga, tijekom godine sprovedene su aktivnosti usmjerene ka širenju informacija o LEADER programu i podsticanju razmjene informacija i suradnje između LAG-ova. S tim u vezi ostvarena je suradnja MSTEО BiH sa razvojnom agencijom AECID, u okviru projekta ACoRD, te je uzeto i učešće u istraživanju o LEADER programu i LAG-ovima u BiH. Također, uzeto je učešće u aktivnostima „Uspostavljanje Međusektorske mreže za poljoprivredu i ruralni razvoj“ u okviru „Programa održivosti civilnog društva u BiH“, koji je organizirao AECID.

Uspostavljena je i suradnja sa predstavnicima projekta EU Turizam, čiji su konsultanti upoznati sa dosadašnjim aktivnostima sprovedenim na polju uvođenja LEADER-a i razvoju LAG-ova u BiH i dogovoreno je da MSTEО BiH tehnički, uključivanjem eksperata, podrži održavanje dvije radionice u gradovima Sarajevo i Istočno Sarajevo na temu LEADER i LAG-ovi. Također, i konsultantima IFAD projekta su prenesena iskustva i informacije o LAG-ovima i LEADER-u okviru BiH.

Dodatno, MSTEО BiH je učestvovao i na regionalnoj TAIEХ radionici, pod nazivom Unaprjeđivanje kapaciteta učesnika ruralnog razvoja u procesu razvoja i implementacije politika ruralnog razvoja i LEADER pristup, koja se održala u Crnoj Gori. Nakon radionice uslijedila je završna konferencija u Briselu, gdje je održana prezentacija na temu „Osnaživanje učesnika ruralnog razvoja i LEADER pristup u BiH“.

9. BEZBJEDNOST HRANE

Tijekom 2014. godine u oblasti bezbjednosti hrane sprovedene su aktivnosti vezane za plan praćenja monitoringa hrane i hrane za životinje, praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće, izdavanje odobrenja za stavljanje GMO hrane i hrane za životinje na tržište BiH, sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje, razvoj kontrolnih struktura, implementaciju postojećih propisa, i izradu i usklađivanje domaćih propisa sa novim i izmijenjenim regulativama u EU.

Institucionalni i administrativni kapaciteti nadležni u oblasti bezbjednosti hrane u BiH su: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencija za bezbjednost hrane BiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta BiH, Uprava za inspekcijske poslove FBiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove RS i općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat BD BiH, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Tuzlanskog kantona, Ministarstvo za privredu Bosansko-Podrinjskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Hercegovačko-Neretvanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Hercegbosanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Zeničko-Dobojskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Posavskog kantona, Ministarstvo privrede Zapadnohercegovačkog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Srednjobosanskog kantona.

9.1. Sprovedene aktivnosti u oblasti bezbjednosti hrane

Sustav sigurnosti hrane je imao i nepredviđene i izuzetno važne aktivnosti koje su uzrokovane katastrofalnim poplavama, a sve u cilju osiguranja svih pretpostavki kojima se garantira bezbjednost hrane i zdravlja ljudi. Generalno, iako su sprovedene brojne aktivnosti u oblasti bezbjednosti, ostvaren je mali napredak u ovoj oblasti. Naime, lanac upravljanja i sustav službene kontrole hrane i hrane za životinje u BiH još nisu usklađeni sa europskim zahtjevima i standardima, što je jedna od ključnih aktivnosti koja omogućava izvoz roba životinjskog podrijetla na tržište EU.

Plan praćenja (monitoring) hrane i hrane za životinje u Bosni i Hercegovini

Plan praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće i hrane/hrane za životinje u poplavljenim područjima u Bosni i Hercegovini

Agencija je u suradnji sa nadležnim inspekcijskim organima u BiH u 19 gradova i općina sprovela Plan praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće i hrane/hrane za životinje u poplavljenim područjima u BiH, za koji su osigurana finansijska sredstva u proračunu Agencije. Izvršeno je uzorkovanje 352 uzorka vode za piće, hrane i hrane za životinje i urađeno ukupno 4.378 analiza, od čega 3.884 analize na prisustvo pesticida i 494 analize na prisustvo kontaminanata. U cilju zaštite zdravlja i interesa potrošača, svi pozitivni rezultati laboratorijskih analiza po hitnoj proceduri su dostavljeni na dalje postupanje nadležnim inspekcijskim organima entiteta i Brčko distrikta BiH. Izvješće o sprovedenim aktivnostima dostavljen je Savjetu ministara BiH, dok je svim nadležnim institucijama BiH, entiteta i Brčko distrikta dostavljena informacija.

Izrada smjernica i informativnih brošura

U cilju što kvalitetnije i jednostavnije implementacije propisa, kao i doedukacije subjekata u poslovanju s hranom i potrošača, Agencija za bezbjednost hrane BiH je na osnovu Programa rada za 2014. godinu, u 2014. godini pripremila sljedeće smjernice i informativne brošure:

1. Brošura o implementaciji Pravilnika o pružanju informacija potrošačima o hrani,
2. Informativna brošura „Antimikrobna rezistencija“,
3. Informativna brošura „Campylobacter“,
4. Informativna brošura „Zoonoze“.

Priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda

Komisija za priznavanje prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda u BiH donijela je mišljenje u 68 predmeta, te su donesena prateća rješenja. Ažurirana je Lista priznatih prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda u BiH i objavljivana u „Službenom glasniku BiH“ broj 50/14, „Službenom glasniku BiH“ broj 71/14, i „Službenom glasniku BiH“ broj 93/14, a u „Službenom glasniku BiH“ broj 17/14. Popis stonih voda u Bosni i Hercegovini. Lista i popis objavljeni su i na web-stranici Agencije, o čemu su obaviješteni nadležni inspekcijski organi u cilju osiguravanja provedbe propisa u ovoj oblasti. U skladu sa navedenim u BiH priznato je ukupno 42 prirodne mineralne i prirodne izvorske vode te 6 stonih voda. Sve priznate vode upisane su u Registar koji vodi Agencija za bezbjednost hrane BiH.

Oblast GMO-a

U izvještajnom periodu Vijeće za GMO u 2014. godini je održalo tri sjednice i dalo 6 stručnih mišljenja iz djelokruga svoga rada. Uz pomoć članova Vijeća finalizirani su monografija „Genetički modificirani organizmi (GMO) i biosigurnost“ i Priručnik za uzorkovanje reprodukcionog materijala, bilja i proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetički modificiranih organizama.

U cilju implementacije Pravilnika o uvjetima i postupku izdavanja odobrenja za stavljanje genetički modificirane hrane i hrane za životinje prvi put na tržište BiH i zahtjevima koji se odnose na njihovu sljedivost i označavanje⁹ Agencija za bezbjednost hrane BiH je pripremila Odluku o visini posebne naknade za izdavanje rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište genetski modificirane hrane i hrane za životinje¹⁰. Na osnovu navedene Odluke, Agencija je zaprimila pet zahtjeva za stavljanje genetski modificirane hrane i hrane za životinje prvi put na tržište Bosne i Hercegovine.

Sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) i INFOSAN mreža

Agencija za bezbjednost hrane BiH je zaprimila od SANCO RASFF-a 18 obavještenja koja su dostavljena nadležnim inspekcijskim organima na postupanje, a Agencija je zaprimila povratne informacije o poduzetim mjerama. Agencija redovno dostavlja izvještaje Europskoj komisiji o rezultatima sprovedenih istraga. Također, zaprimljeno je i 5 INFOSAN obavijesti. Ni u jednom od navedenih slučajeva nije bilo distribucije spornih proizvoda u BiH, niti su bili registrirani sporadični i/ili epidemijski slučajevi obolijevanja u BiH.

Izrada i usvajanje propisa o hrani u entitetima

U cilju da se oblast bezbjednosti hrane u Republici Srpskoj regulira u skladu sa legislativom Europske unije i osigura djelotvorna razmjenu informacija unutar lanca kontrole, uz poštovanje postojećeg institucionalnog okvira u BiH, usvojen je nacrt Zakona o izmjenama i dopunama zakona o hrani gdje je definirano da je MPŠVRS nadležno za koordinaciju službenih kontrola u Republici Srpskoj i predstavlja kontakt točku prema institucijama u Bosni i Hercegovini i međunarodnim tijelima za bezbjednost hrane i hrane za životinje, i da uspostavlja i sprovodi politike bezbjednosti hrane u Republici Srpskoj. Pored navedenog, izvršena je podjela i detaljno razgraničenje nadležnosti između poljoprivredne, veterinarske inspekcije i inspekcije za hranu, čime se ostvaruje bolja koordinacija rada ovih inspekcija i efikasniji nadzor subjekata u poslovanju hranom. Na ovaj način izvršeno je djelomično usklađivanje sa Uredbom (EZ) broj: 178/2002. Dalje normiranje predmetne materije definirat će se u pravilnicima.

Kontrolne strukture

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS je Odlukom o određivanju laboratorija za ispitivanje uzoraka uzetih u svrhu službenih kontrola hrane („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 49/13) odredilo tri republička instituta, koja će vršiti ispitivanje uzoraka uzetih u svrhu službenih kontrola hrane od strane nadležnih inspektora, a to su: JU Veterinarski institut Republike Srpske „Dr Vaso Butozan“, JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske i Poljoprivredni institut Republike Srpske, svi iz Banje Luke.

⁹ „Službeni glasnik BiH“, broj 78/12.

¹⁰ „Službeni glasnik BiH“, broj 61/14.

U Republici Srpskoj kontrolu prehrambenih proizvoda, uključujući i kontrolu hrane za životinje, u skladu sa Zakonom o inspekcijama u RS¹¹ vrši Inspekcija za hranu, Veterinarska inspekcija i poljoprivredna inspekcija. Kontrola hrane podrazumijeva kontrolu pri uvozu prehrambenih proizvoda na granici, proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača u Republici Srpskoj. Republička inspekcija za hranu trenutno ima 21 republičkog inspektora, od toga 12 inspektora radi na carinskim ispostavama, dok je 9 u unutarnjoj kontroli, te 50 općinskih inspektora za hranu i inspektora iz drugih inspekcija koji imaju ovlaštenje inspektora za hranu. Kordinacija aktivnosti inspekcija kada su u pitanju obavještenja putem RASSF Agencija za sigurnost hrane BiH vrši u Republičkoj upravi za inspekcijske poslove Republike Srpske, putem kontakt osobe glavnog zdravstvenog inspektora.

U Federaciji BiH nadzor vrši Federalna uprava za inspekcijske poslove i kantonalne uprave za inspekcijske poslove: veterinarski i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori. Kontrola hrane podrazumijeva kontrolu pri uvozu hrane na granici (veterinarski inspektori Kancelarije za veterinarstvo i federalni sanitarni inspektori). Proizvodnju hrane, promet i distribuciju do potrošača nadziru veterinarski i sanitarno-zdravstveno-farmaceutski inspektori.

Koordinacija nadzornih aktivnosti sa Agencijom za bezbjednost hrane BiH realizira se putem kontakt osoba za RASFF u Federalnoj upravi za inspekcijske poslove – glavnog inspektora sanitarno-zdravstveno-farmaceutske inspekcije.

S obzirom na broj inspektora na razini kantona i općina, težište nadzora u unutarnjem prometu je na tim inspektorima. U tijeku je uspostavljanje službenih kontrola u skladu sa novim pravilnicima.

U Brčko distriktu BiH u skladu sa Zakonom o inspekcijama Brčko distrikta BiH, veterinarska, sanitarna, fitosanitarna i poljoprivredna inspekcija su organizirane pri Inspektoratu Brčko distrikta BiH (Inspektorat djeluje kao organizaciona jedinica Ureda gradonačelnika Brčko distrikta BiH). U skladu sa navedenim Zakonom, kontrolu hrane u Brčko distriktu BiH vrši sanitarna i veterinarska inspekcija. Inspektorat Brčko distrikta BiH ima 5 sanitarnih inspektora i 3 veterinarska inspektora. Od 5 sanitarnih inspektora dva vrše nadzor nad uvozom hrane na graničnom prelazu „Luka“ Brčko, odnosno obavljaju posao granične sanitarne inspekcije, a 3 inspektora vrše nadzor hrane na prostoru Brčko distrikta BiH.

Laboratorija u sastavu Pododjeljenja za javno zdravstvo, Odjeljenja za zdravstvo Vlade Brčko distrikta BiH je u postupku akreditiranja za vršenje analiza vode i hrane.

Programiranje tehničke pomoći i implementacija projekata

Na osnovu tema koje su predložene kroz IPA programiranje od ožujka 2013. godine, a koje nisu usaglašene, promjenom proceduralnih aktivnosti od strane Delegacije EU u BiH predložen je twinning light projekt radnog naziva „Support to enhancing export potential of agricultural and food products to the EU – podrška jačanju izvoznog potencijala poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u EU“. Projektna ideja je nakon prikupljenih i uvrštenih komentara nadležnih institucija upućena Delegaciji europske unije u Bosni i Hercegovini na daljnje postupanje.

Agencija za bezbjednost i Kancelarija za veterinarstvo, kao nosioci twinning light projekta „Podrška jačanju potencijala za izvoz hrane i poljoprivrednih proizvoda na tržište EU“, u suradnji sa nadležnim organima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta BiH uz podršku Europske komisije realizovali su četiri aktivnosti. Aktivnosti kao i misije unutar aktivnosti imale su za cilj sprovođenje obuka subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje kako bi se ispunili zahtjevi EU i povećali izvozni potencijali, obuke nadležnih tijela sa ciljem organiziranja i sprovođenja službenih kontrola i podrške nadležnim tijelima sa svrhom implementiranja akcionog plana koji je rezultat nakon FVO misije.

¹¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 74/10. i 109/12.

10. VETERINARSTVO

U ovom poglavlju izvješća dat je pregled sprovedenih aktivnosti koje se odnose na zdravstvenu zaštitu zdravlja i dobrobiti životinja, označavanja i kontrole kretanja životinja, akreditacije laboratorija i laboratorijskih metoda, implementacije projekata u oblasti veterinarstva, te pregled harmoniziranih propisa BiH sa propisima EU.

Nadležna tijela za veterinarstvo u BiH su Kancelarija za veterinarstvo BiH (u daljem tekstu: Kancelarija), Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS (resor za veterinarstvo), (u daljem tekstu nadležna entitetska ministarstva), Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH (Pododjeljenje za veterinarstvo), Uprava za inspekcijske poslove FBiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove RS i Općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat BD BiH (u daljem tekstu nadležna inspekcijska tijela), Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Tuzlanskog kantona, Ministarstvo za privredu Bosansko-Podrinjskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Hercegovačko-Neretvanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Hercegbosanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Zeničko-Dobojskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Posavskog kantona, Ministarstvo privrede Zapadnohercegovačkog kantona, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Srednjobosanskog kantona.

U međunarodnom prometu veterinarsku kontrolu provodi odjeljenje Granične veterinarske inspekcije Kancelarije, a u unutarnjem prometu kontrola je organizirana na razini nadležnih entitetskih ministarstva i Brčko distrikta BiH i nadležnih inspekcijskih tijela.

10.1. Sprovedene aktivnosti u oblasti veterinarstva

Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

Putem IPA projekta „Podrška kontroli i eradikaciji određenih zaraznih bolesti u Bosni i Hercegovini“ sprovedene su aktivnosti oralne vakcinacija lisica protiv bjesnila. S tim u vezi, u 2014. godini, uspješno su provedene dvije kampanje oralne vakcinacije (proljeće i jesen). Nakon jesenje kampanje, provodi se postvakcinalni monitoring bjesnila kod lisica, kao potvrda uspješnosti implementiranih aktivnosti. Putem projekta nabavljena je određena oprema te provedena obuka za osoblje svih nadležnih institucija.

Također, u okviru IPA projekta nastavljene su aktivnosti okularne vakcinacije malih preživara što je provodno bilo finansirano putem ITAP projekta Švedske agencije za međunarodni razvoj. Također, nastavljeno je i provođenje monitoringa influence ptica i virusnih bolesti riba.

Kada je riječ o zaštiti zdravlja i dobrobiti životinja u Federaciji BiH, na osnovu odredbi Naredbe o mjerama kontrole zaraznih i parazitarnih bolesti životinja, njihovom sprovođenju i finansiranju u 2014. godini i Uputstva o sprovođenju mjera za otklanjanje i sprječavanje zaraznih bolesti životinja za 2014. godin redovno se pratilo stanje i kretanje zaraznih i drugih bolesti životinja, o čemu se vodi evidencija i obavještavaju svi zainteresirani. Također, vršeno je i dijagnostičko ispitivanje. Epizootička situacija na području Federacije BiH je povoljnija u odnosu na prethodne godine, osobito kada je u pitanju prisustvo bruceloze malih preživara.

U skladu sa Programom obuke službenih veterinarara na području FBiH za period 2014–2016. godina¹² održana je obuka za službene i ovlaštene veterinare FBiH kojoj prisustvovalo 260 doktora veterinarske medicine, na temu:

¹² „Službene novine Federacije BiH“ broj 19/14.

- sticanje statusa službeno slobodnog stada od bruceloze i tuberkuloze te uloga veterinara u cijelom procesu,
- uvjeti odobravanja mliječnih farmi za izvoz u EU,
- sprovođenje propisanih mjera,
- izazovi i problemi prilikom ulaska u EU pri provođenju službenih kontrola,
- promet veterinarsko-medicinskih proizvoda od veleprodaje do krajnjeg potrošača,
- službene kontrole veterinarsko-medicinskih proizvoda, i
- uvod u deset koraka u istraživanju trovanja hranom.

U Federaciji BiH ustanovljen je Jedinstveni registar odobrenih i registriranih objekata koji je dostupan na web-stranici Ministarstva, prema odredbama Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja registra odobrenih i registriranih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih i evidencijskih brojeva u FBiH („Službene novine Federacije“, broj 70/12. i 8/14). Podaci o registrovanim i odobrenim objektima se redovito dostavljaju Kancelariji za veterinarstvo BiH kako je propisano Pravilnikom o načinu vođenja jedinstvene liste odobrenih objekata koji rukuju proizvodima životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi, i Pravilnikom o načinu vođenja jedinstvene liste svih registriranih objekata koji rukuju proizvodima životinjskog podrijetla namijenjenih ishrani ljudi, nusproizvodima i hranom za životinje. Do kraja 2014. godine u Jedinstveni registar odobrenih i registriranih objekata u FBiH upisano su 1.333 objekta.

Na području Republike Srpske u skladu, sa Naredbom o sprovođenju mjera zaštite životinja od zaraznih i parazitskih bolesti u Republici Srpskoj u 2014. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 17/14) i Uputstvom o provođenju mjera kontrole bruceloze i tuberkuloze goveda („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 15/14) MPŠVRS je provodilo prikupljanje i analizu epizootičkih podataka, podataka o provedenim mjerama u borbi protiv zaraznih i parazitskih bolesti. Na osnovu prikupljenih podataka, Ministarstvo je u 2014. godini izdalo 12 mjesečnih biltena (mjesečno izvješće o zdravlju životinja), koji su dostavljeni svim veterinarskim organizacijama kao i veterinarskim inspektorima. Na osnovu odredbi Naredbe o sprovođenju mjera zaštite životinja od zaraznih i parazitskih bolesti u Republici Srpskoj u 2014. godini vršena su dijagnostička ispitivanja i potvrđene pojedine zarazne bolesti životinja, te preduzete mjere na njihovom suzbijanju, i to: američka trulež pčelinjeg legla, bjesnilo divljih životinja, bjesnilo pasa, bjesnilo mačaka, bruceloza goveda, bruceloza ovaca i koza, infektivna anemija kopitara, trihinelozna kod domaćih svinja, trihinelozna kod divljih svinja, Q-groznica goveda, salmoneloza peradi, leptospiroza i bolest plavog jezika. Usvojene su brojne informacije koje su dostavljene na razmatranje i usvajanje Vladi RS, kao što su: Izvješće o realizaciji Strategije suzbijanja i iskorjenjivanja bruceloze u Republici Srpskoj u 2014. godini, Izvješće o realizaciji Studije klasične kuge svinja u Republici Srpskoj u 2014. godini; Izvješće o realizaciji Programa suzbijanja infektivne anemije kopitara (IAK) u 2014; Izvješće o obveznom nultom popisu goveda u Republici Srpskoj i Izvješće o radu Javne ustanove Veterinarski institut Republike Srpske „Dr Vaso Butozan“. Sprovedene su obuke za službene veterinare, veterinarske inspektore i subjekte u poslovanju hranom.

U Brčko distriktu BiH je, u skladu sa usvojenim Programom mjera zdravstvene zaštite životinja na području Distrikta za 2014. godinu, Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu izdvojilo je sredstva za dijagnostičko ispitivanje i preventivne mjere na kontroli i iskorjenjivanju zaraznih bolesti životinja.

Označavanje i kontrola kretanja životinja

Posredstvom ARDP projekta (Projekat poljoprivrede i ruralog razvoja) nabavljena je odgovarajuća količina ušnih markica za označavanje goveda i urađeno servisiranje laserskog štampača ušnih markica. U lipnju 2014. godine započeta je primjena novog informacionog sustava za označavanje životinja, kojim se omogućava označavanje i praćenje kontrole kretanja i drugih životinjskih vrsta poput ovaca, svinja i koza. Također, omogućen je unos podataka i korištenje informacionog sustava krajnjih korisnika, što skraćuje put za dobijanje odgovarajućih informacija ili dokumenata. Sve funkcije u vezi sa označavanjem ili kontrolom kretanja životinja aplikativno su podržane u informacionom sustavu. Cijeli informacioni sustav je modularno struktuiran tako da je moguće vršenje

izmjenjena na samom sustavu u skladu sa promjenom legislative ili usvajanjem novih zahtjeva i standarda u cilju približavanja istim u EU.

Laboratorije

U cilju nastavka jačanja sustava dijagnostičkih laboratorija uz podršku Projekta unaprjeđivanja poljoprivrednih tržišta – FARMA i projekta „Jačanje kapaciteta veterinarskih laboratorija“, financiranog od Češke razvojne agencije – CzRA, organizirane su tri obuke za uvođenje novih metoda (mikrobioloških i kemijsko-analitičkih). U tijeku 2014. godine Institut za akreditaciju BiH je akreditirao dodatni broj metoda u ovlaštenim veterinarskim laboratorijama.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

U ožujku 2014. je pripremljeno redovno izvješće o realizaciji plana praćenja rezidua u BiH za 2013. te plan za 2014. koji se provodi do ožujka 2015. Svi inspektori koji učestvuju u provođenju godišnjeg plana praćenja rezidua prošli su obuku uz podršku projekta „FARMA“ s temom „Trening veterinarskih inspektora-uzorkovanje u implementaciji nacionalnog plana monitoringa rezidua u BiH za 2013. godinu“. Ukupno je održano 10 radionica. Realizirana je i obuka s ciljem izrade i finalizacije proračunske tabele potrebne za izradu Plana praćenja rezidua za BiH.

FVO misija u svrhu procjene kontrolnog sustava proizvođače i prerade proizvoda od mlijeka namijenjenih za izvoz u Europsku uniju

Nakon dobivanja izvješća o obavljenoj misiji Ureda za hranu i veterinarstvo EU (FVO) koji sadrži 6 preporuka, Ured i nadležni organi entiteta su pripremili Akcioni plan u cilju ispravljanja utvrđenih nedostataka. Akcioni plan je pripremljen i dostavljen uredu FVO-u, i u dva navrata korigiran prema zaprimljenim komentarima FVO-a. Jedna od najvažnijih preporuka koju je trebalo realizirati je preporuka broj 1, jačanje sustava organizacije službenih kontrola i ovlaštenja. Uporedo, vršene su aktivnosti za realizaciju uočenih nedostataka, u smislu izrade potrebnih uputstava i instrukcija, obuke osoblja koje organizira i provodi službene kontrole. Do kraja 2014. godine nije bilo zaprimljeno Izvješće FVO kancelarije iz Dablina o prihvatanju ponuđenih rješenja Akcionog plana za otklanjanje nedostataka.

Međunarodni promet

Završene su aktivnosti i pušteni u funkciju objekti koji su za potrebe granične veterinarske inspekcije izgrađeni na šest graničnih prijelaza. U sklopu projekta u okviru IPA tehničke podrške, izvršeno je stručno usavršavanje graničnih veterinarskih inspektora, kako u zemlji tako i izvan zemlje. Započeta je implementacija monitoring plana za graničnu veterinarsku inspekciju koji se odnosi na plansko i sustavsko uzimanje uzoraka pošiljki iz uvoza i slanje na laboratorijska ispitivanja. Pošto se radi o službenom uzorkovanju obezbijedena su sredstva iz proračuna institucija BiH.

11. FITOSANITARNA OBLAST

U fitosanitarnoj oblasti tijekom prošle godine realizirane su aktivnosti u vezi sa sprovođenjem Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krumpiru, registracije u fitoregistar, realizaciju Akcionog plana i preporuka FVO misije, te usklađivanja relevantnih propisa sa legislativom EU. Redovno su sprovedene aktivnosti implementacije zakonodavstava kojim je regulirana fitosanitarna oblast, kao i druge brojene aktivnosti koje su bile obvezan dio rada nadležnih organa u fitosanitarnoj oblasti, a odnose se na zaštitu zdravlja bilja, sjemena i sadnog materijala, zaštitnih sredstava i mineralnih đubriva.

Nadležni organi za fitosanitarnu oblast u BiH utvrđeni su zakonima iz ove oblasti na državnoj razini, a to su: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa – Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja (UZZB), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspekcijske poslove i gradska/općinska odjeljenja za inspekcijske poslove u Republici Srpskoj, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcije u Federaciji BiH, te Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade Brčko distrikta BiH i Inspektorat Brčko distrikta BiH. Pored navedenih nadležnih organa, određene poslove obavljaju i stručne institucije kao što su zavodi, instituti i fakulteti.

11.1. Sprovedene aktivnosti u fitosanitarnoj oblasti

Jedna od najznačajnijih aktivnosti iz oblasti zdravlja bilja koja je realizirana tijekom prošle godine je FVO (Food and Veterinary Office) revizija u sektoru krumpira koja je održana u periodu 24. 03 – 04. 04. 2014. godine. Nakon obavljene FVO revizije, UZZB je dostavljen nacrt izvješća sa preporukama i traženo je da se napravi Akcioni plan za realizaciju preporuka, koji je UZZB uradila zajedno sa nadležnim organima i institucijama entiteta i Brčko distrikta BiH, i isti dostavila FVO u lipnju 2014. godine. UZZB, kao centralnom odgovornom tijelu za zaštitu zdravlja bilja u BiH, je od strane Europske komisije DG SANCO – FVO dostavljeno Finalno izvješće revizije u sektoru krumpira zajedno sa preporukama i prihvaćenim Akcionim planom 10. 07. 2014. godine. U popratnom pismu je navedeno da je situacija vezana za zvanične kontrole na glavnim štetnim organizmima za krumpir u BiH pozitivna, te da su povratne informacije u dostavljenom Akcionom planu zadovoljavajuće za četiri od pet preporuka. Prema preporuci br. 2, koja se odnosi na povećanje broja uzoraka isti nije u potpunosti zadovoljavajući i da se broj uzoraka za ispitivanje na *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis *et al.* ssp. *sepedonicus* i *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi *et al.* treba dodatno povećati, i preporučeno je da se to planira realizirati 2015. godine. U skladu sa pismom Stalnog komiteta za zdravlje bilja DG SANCO koje je dostavljeno UZZB krajem kolovoza 2014. godine, a kojim je traženo da se dostave ažurirani podaci o ispitivanjima za posljednju proizvodnu sezonu (2014. godinu), UZZB je u prosincu 2014. godine dostavila Izvješće o provođenju programa posebnog nadzora za 2014. godinu.

U fitosanitarnoj oblasti u okviru IPA 2009 projekat „Povećanje kapaciteta veterinarske i fitosanitarne službe u BiH za kontrolu zdravlja životinja i biljaka i sigurnosti hrane“, Komponenta III – nabavljena je oprema za fitosanitarne laboratorije u iznosu od 450.000 eura, twinning light projekta u iznosu od 250.000 eura, i sprovedena obuka za osoblje u fitosanitarnim laboratorijama. Twinning light projekt „Dalje jačanje fitosanitarnog sektora u polju sredstava za zaštitu bilja, zdravlja bilja, sjemena i sadnog materijala uključujući fitosanitarne laboratorije i fitosanitarnu inspekciju“ je počeo sa implementacijom rujna 2013, a završio se veljače 2014. godine.

Upis u Fitoregistar

Tijekom 2014. godine nadležni organi entiteta i Distrikta Brčko su sprovodili informativnu kampanju za lica koja se upisuju u Fitoregistar.

S tim u vezi u Republici Srpskoj MPŠVRS aktivno učestvuje u uspostavljanju navedenog registra. Za dodatna obavještenja za lica koja se upisuju u fitoregistar zadužena je savjetodavna služba MPŠV RS, a na web-stranici Ministarstva (www.vladars.net/ministarstva) je dostupna i Informacija o upisu u fitoregistar. I u 2014. godini su upućeni dopisi obavještenja i poziva za upis u Fitoregistar, također su i inspektori upoznavali stranke sa obavezama upisa u Fitoregistar. Do kraja 2014. godine je ukupno upisano 86 vlasnika bilja. Ujedno, uspostavljena je i Fitoevidencija o proizvođačima merkantilnog krumpira koji ne podliježu upisu u Fitoregistar a podliježu obvezi evidentiranja, i do sada je evidentirano 12 proizvođača merkantilnog krumpira i izdata potvrda sa fitoevidencijskim brojem.

Što se tiče Federacije BiH, također su vođene intenzivne aktivnosti u vezi sa upisom u Fitoregistar, te u vezi boravka FVO misije u sektoru krumpira i realizacije Akcionog plana BiH za ispunjenje preporuka iz Izvješća FVO-a. S tim u vezi, Vlada Federacije BiH je donijela zaključak da se pojača inspekcijски nadzor i uzorkovanje svih pošiljki krumpira koje se uvoze. Također, u cilju realizacije točke 2. Akcionog plana BiH za povećanje broja analiziranih uzoraka i u svrhu ispunjavanja uvjeta za derogaciju zabrane izvoza krumpira iz Bosne i Hercegovine u EU, Vlada Federacije BiH je donijela zaključak da se osiguraju sredstava iz Federalnog Proračunu za izvršenje poslova po Programu posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krumpiru. Upućeni su pozivi i obavještenja za upis u Fitoregistar, a također su i inspektori upoznavali stranke sa obavezama upisa u Fitoregistar. Do kraja 2014. godine na području Federacije BiH je upisano 60 pravnih lica. Uspostavljena je i Fitoevidencija o proizvođačima merkantilnog krumpira koji ne podliježu upisu u Fitoregistar a podliježu obvezi evidentiranja, i evidentirano je 5 proizvođača merkantilnog krumpira i izdata potvrda sa fitoevidencijskim brojem. U svrhu realizacije točke 4. Akcionog plana BiH, završen je upis u Fitoregistar proizvođača sjemenskog krumpira u FBiH, započeo je upis proizvođača merkantilnog krumpira (poljoprivredna zadruga sa 109 kooperanata), i uspostavljena Fitoevidencija malih proizvođača merkantilnog krumpira.

Implementacija Zakona o sjemenu i sadnom materijalu

U 2014. godini nastavljena je implementacija Projekta sa Češkom razvojnom agencijom i projektom FARMA „Institucionalna podrška u certifikaciji kontrole sadnog materijala“. U suradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH, pripremljeni su, i sa relevantnim direktivama EU usklađena dva pravilnika, i to Pravilnik o službenom nadzoru sjemenskih usjeva poljoprivrednog bilja u BiH, i Pravilnik o službenom nadzoru sadnog materijala poljoprivrednog bilja u BiH. Nakon što započne primjena navedenih pravilnika i nakon što Zajednička komisija za sorte poljoprivrednog bilja u BiH počne sa radom, biće stvoreni uvjeti za proizvodnju, certifikaciju i kontrolu sjemena i sadnog materijala, kao i priznavanje i upis sorti u Sortnu listu BiH harmoniziran sa EU zakonodavstvom. Redovno se, u skladu sa propisima, vrši upis pravnih i fizičkih lica za proizvodnju, promet i uvoz sjemena i sadnog materijala poljoprivrednog bilja. U Federaciji BiH donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja („Službene novine Federacije BiH“ broj 31/14).

Implementacija Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima

U oblasti fitofarmaceutskih sredstava, u skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima¹³, u suradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH, održani su sastanci komisije za ovlaštenje vršilaca obuke odgovornih lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima po javnom pozivu objavljenom od strane entitetskih ministarstava. Održan je i sastanak Komisije u svrhu ovlaštenja vršilaca pregleda uređaja za primjenu fitofarmaceutskih sredstava koji se obavlja u skladu sa odredbama Pravilnika o uređajima za aplikaciju fitofarmaceutskih sredstava („Službeni glasnik BiH“, broj 84/13). Od propisa koji su doneseni na razini BiH a usklađivani su sa EU legislativom donesen je Spisak aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH.

U skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima i načinu polaganja stručnog ispita za rad u poljoprivrednoj apoteci („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 8/13), Komisija za ovlaštenje

¹³ „Službeni glasnik BiH“, broj 51/11. i 79/13.

vršilaca obuke odgovornih lica za promet sredstava za zaštitu bilja je po javnom pozivu dodijelila ovlaštenja za vršenje navedene obuke. Kontinuirano se vrši upis pravnih i fizičkih lica za promet sredstava za zaštitu bilja i registracija sredstava za zaštitu bilja.

Kada je riječ o Federaciji BiH, u skladu sa odredbama Pravilnika o uređajima za aplikaciju fitofarmaceutskih sredstava¹⁴ putem javnog poziva sprovedena je procedura i dato ovlaštenje za vršenje pregleda uređaja za aplikaciju fitofarmaceutskih sredstava na teritoriji Federacije BiH. U skladu sa odredbama Pravilnika o uvjetima koje moraju da ispunjavaju pravna i fizička lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima¹⁵ u FMPVŠ uspostavljen je Registar pravnih i fizičkih lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima. U periodu 01. 01. 2013. – 31. 12. 2014. upisano je 107 lica.

Roterdamska konvencija

U skladu sa članom 10. stav (2) Roterdamske konvencije, blagovremeno su podneseni odgovori u vezi sa uvozom pesticida na Šestoj konferenciji stranaka Roterdamske konvencije. UZZB je, u skladu sa Odlukom o imenovanju državnog tijela za koordinaciju implementacije Roterdamske konvencije o postupku prethodne obavijesti o suglasnosti za promet nekih opasnih kemikalija i pesticida u međunarodnoj trgovini¹⁶, u suradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH, izradila izvješće o provođenju Roterdamske konvencije koji je upućen Savjetu ministara BiH na razmatranje i usvajanje. U tijeku 2014. godine, UZZB je zaprimila ukupno 13 obavještenja o izvozu iz zemalja Europske unije. UZZB kao DNA (Designated National Authority) zemlje uvoznice, u skladu sa odredbama Konvencije, blagovremeno šalje potvrdu o prijemu obavještenja o izvozu te redovno proslijeđuje primljena obavještenja o izvozu nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH. S ciljem sinergijskog djelovanja Roterdamske, Štokholmske i Bazelske konvencije u BiH, što je u obvezi sa Konferencije ugovoreni strana održane 2013. godine u Ženevi, predstavnik UZZB je imenovan za člana odbora za izradu nacionalnog implementacionog plana za provođenje Štokholmske konvencije u BiH za koju je imenovano Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa kao državno tijelo u BiH.

U Republici Srpskoj je izvršavanje obveza propisanih Roterdamskom konvencijom uređeno Pravilnikom o proceduri za postupak prethodnog obavješćavanja i postupak davanja suglasnosti na osnovu prethodnog obavješćavanja prilikom uvoza i izvoza određenih opasnih kemikalija i proizvoda¹⁷ kojim je preuzeta Uredba 689/2008, i kojom se u EU sprovodi Roterdamska konvencija.

Implementacija Zakona o mineralnim đubrivima¹⁸

Tijekom 2014. godine donesen je Pravilnik o uvjetima koje moraju da ispunjavaju ovlaštene laboratorije za ispitivanje kvaliteta mineralnih đubriva¹⁹ koji je usklađen sa EU legislativom.

Kada je riječ o Federaciji BiH u skladu sa odredbama Pravilnika o upisu distributera i uvoznika mineralnih đubriva²⁰, u FMPVŠ je uspostavljen Registar distributera i uvoznika mineralnih đubriva u koji je u periodu do kraja 2014. godine upisano 91 lice. U skladu sa odredbama Pravilnika o upisu mineralnih đubriva u Registar mineralnih đubriva²¹, uspostavljen je i Registar mineralnih đubriva u koji je do kraja 2014. godine upisano 254 đubriva.

U Republici Srpskoj je u skladu sa Zakonom o mineralnim đubrivima Republike Srpske²² u procesu objavljivanja Pravilnik o načinu dostavljanja podataka o proizvedenim, uvezenim i u promet stavljenim mineralnim đubrivima. Uspostavljen je Registar mineralnih đubriva u koji je upisano 332

¹⁴ „Službeni glasnik BiH“ broj 84/13.

¹⁵ „Službeni glasnik BiH“ broj 51/12. i 79/13.

¹⁶ „Službeni glasnik BiH“ broj 15/10.

¹⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 33/13.

¹⁸ „Službeni glasnik BiH“ broj 46/04. i 76/11.

¹⁹ „Službeni glasnik BiH“ broj 28/14.

²⁰ „Službeni glasnik BiH“ broj 5/13.

²¹ „Službeni glasnik BiH“ broj 5/13.

²² „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 24/12.

mineralna đubriva. Uspostavljen je i Registar uvoznika i distributera mineralnih đubriva i upisano je 167 pravnih i fizičkih lica.

Fitosanitarna inspekcija i kontrolne strukture

Nadležna inspekcija za fitosanitarnu oblast organizirana je na razini entiteta i Brčko distrikta BiH. U Republici Srpskoj nadležne su Republička uprava za inspekcijske poslove i općinske poljoprivredne inspekcije, u Federaciji BiH, Federalna uprava za inspekcijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcijama, dok je u BD, Kancelarija gradonačelnika – Inspektorat Brčko distrikta BiH. Institucionalno pozicioniranje fitosanitarnih inspektora unutar Federacije BiH je definirano novim Zakonom o inspekcijama Federacije BiH²³ gdje u okvirima nadležnosti Inspektorata poljoprivredne inspekcije djeluju fitosanitarni inspektori.

Nadležnost inspekcija su definirane prema sljedećim zakonima:

- Prema Zakonu o zaštiti zdravlja bilja, nadležnost imaju isključivo fitosanitarni inspektori,
- Prema Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednih biljaka BiH, nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektori,
- Prema Zakonu o fitofarmaceutskim sredstvima BiH, nadležnost imaju fitosanitarni, poljoprivredni i sanitarni inspektori,
- Prema Zakonu o mineralnim đubrivima, nadležnost imaju fitosanitarni i poljoprivredni inspektori.
- Prema Zakonu o zaštiti novih sorti biljaka BiH, u unutarnjosti nadležni su poljoprivredni i šumarski inspektori, a na graničnim prijelazima fitosanitarni inspektori.

Republička uprava za inspekcijske poslove RS je u 2014. godini zaposlila 3 fitosanitarna inspektora. UZZB i nadležni organi u entitetima i Brčko distriktu BiH trebaju kadrovski ojačati da bi mogli ispuniti sve veće obveze koje se nameću usklađivanjem zakonodavstva u BiH sa zakonodavstvom EU, a posebno kadrovski ojačati sa fitosanitarnim inspektorima u unutarnjem nadzoru. Šumarski inspektori u BiH rade poslove iz fitosanitarne oblasti koji se odnose na proizvodnju šumskog sjemena, sadnog i šumskog hortikulturnog materijala.

Kontrola bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata, uključujući sjeme, sadni materijal i zaštitu novih sorti, kao i sredstava za zaštitu bilja i mineralnih đubriva u BiH u nadležnosti je entitetskih inspektorata i inspektorata Brčko distrikta BiH. Službenu kontrolu u tijeku proizvodnje sjemena i sadnog materijala vrše fitosanitarni inspektori i stručne institucije nadležne ili ovlaštene od entitetskih ministarstava poljoprivrede (zavodi, instituti, fakulteti), kao i kontrole iz Programa posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krumpiru. Poljoprivredni/fitosanitarni inspektori nadziru unutarnji promet sjemena i sadnog materijala bez obzira na podrijetlo, te promet sredstvima za zaštitu bilja i mineralnih đubriva.

Na graničnim prijelazima u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH nadzor u prekograničnom prometu vrše fitosanitarni inspektori. Fitosanitarni inspektori kontrolišu i provođenje postupka tretiranja i označavanja drvenog materijala za pakiranje u međunarodnom prometu. Poslove osmatranja, prognoze i izvještavanje o štetnim organizmima obavlja Resor za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Izvještajno-prognozna služba (IPS) u Federaciji BiH. IPS u Federaciji BiH čine federalni i kantonalni zavodi, kantonalna ministarstva i općinske službe nadležne za poslove poljoprivrede.

U 2014. godini održano je 30 radionica, seminara, predavanja i dr., u organizaciji UZZB na kojim je učestvovalo 468 učesnika, najvećim dijelom iz nadležnih organa i institucija entiteta i Brčko distrikta BiH.

²³ „Službene novine FBiH“ broj 73/14.

12. RIBARSTVO

U okviru ovog dijela izvješća dat je pregled aktivnosti koje su sprovedene u cilju usklađivanja zakonodavstva u BiH sa EU zakonodavstvom (član 96. SSP-a). Institucije nadležne za oblast ribarstva u BiH su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Odjeljenje za poljoprivredu i šumarstvo Brčko distrikta BiH i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

U okviru rada Podgrupe za ribarstvo kojom koordinira MSTEО BiH nastavile su se aktivnosti u vezi sa pripremom zakonskih i podzakonskih akata na razini entiteta i BD.

Federalno MPVŠ je uputilo Nacrt zakona o slatkovodnom ribarstvu Vladi Federacije BiH na dalje razmatranje.

U Republici Srpskoj na osnovu Zakona o ribarstvu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 72/12), preduzete su aktivnosti za izradu Ribarske osnove Republike Srpske, prikupljeni su podaci o lokalitetima za uzorkovanje vode i ribe i parametrima koje treba utvrditi.

Završen je Projekt koji je finansirala EU, a implementirala Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO), pod nazivom „Pregled sektora šumarstva i ribarstva u Bosni i Hercegovini u pripremi za IPARD“. S tim u vezi, izrađena je analiza ribarskog sektora u BiH te dati nalazi i preporuke za nadležne institucije u BiH za dalje unaprjeđivanje politika u oblasti ribarstva, razvoj i modernizaciju ovog sektora u skladu sa EU standardima i zahtjevima.

Kao komplementarna aktivnost radna grupa je predložila i dogovorila nastavak aktivnosti kroz tehničku asistenciju EU (TAIEX) za 2015. godinu što je odobreno.

Dodatno, otvorena je i mogućnost za suradnju BiH sa GFCM (General Fisheries Commission for the Mediterranean) te mogućnost učešća u okviru FAO projekt Adria Med.

13. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA

13.1. Sprovođenje Privremenog sporazuma/Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

Nadležne institucije u BiH nastavile su sa aktivnostima na dosljednoj primjeni Privremenog sporazuma (PS). U MSTEО BiH je blagovremeno pripremljena Carinska tarifa BiH za 2015. godinu na osnovu koje je Savjet ministara BiH u prosincu 2014. godine, donio Odluku o utvrđivanju carinske tarife za 2015. godinu. Ova Odluka je stupila na snagu danom donošenja i objavljena u „Sl. glasniku BiH“ br. 102/14, a primjenjuje se od 1. siječnja 2015. godine. Carinska tarifa za 2015. godinu obuhvata nomenklaturu roba koja je u skladu sa Harmoniziranim sustavom i sa Kombiniranom nomenklaturom koju koristi Europska unija, oznake za posebne zahtjeve države i dodatne šifarske oznake, carinske stope koje se primjenjuju na robu obuhvaćenu nomenklaturom, preferencijalne carinske stope u skladu sa međunarodnim sporazumima koje je BiH zaključila sa određenim zemljama ili grupama zemalja kao i tarifne kvote.

Od dana stupanja na snagu SSP/PS (1. srpnja 2008. godine), 2015. godina je sedma godina od početka implementacije Privremenog sporazuma sa Europskom unijom.

Prerađeni poljoprivredni proizvodi (član 10. Privremenog sporazuma i Protokol 1)

Članom 10. Privremenog sporazuma (član 27. SSP-a) je definirano da se Protokolom 1 utvrđuju trgovinski aranžmani za prerađene poljoprivredne proizvode koji su u njemu navedeni.

Od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma, BiH je u petogodišnjem periodu u skladu sa vremenskim rasporedom utvrđenim za svaki proizvod u Aneksu II Protokola 1 PS postepeno smanjivala, te sa prvim siječnjom pete godine nakon stupanja na snagu PS (01. 01. 2013. godine) ukinula carine koje se primjenjuju na uvoz određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Europske unije u BiH. Zadržane su carine na uvoz određenog broja prerađenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice u BiH, za koje je prema PS (Aneksu II Protokola 1 PS) zadržana stopa carine 100% od MFN-a do ulaska BiH u EU, što je vidljivo i iz Carinske tarife BiH za 2015. godinu.

Poljoprivredni proizvodi, uključujući vino i alkoholna pića (član 12. Privremenog sporazuma i Protokol 6)

U skladu sa odredbama člana 12. stav 4 PS-a (član 27. SSP-a) i Aneksom III, Bosna i Hercegovina je u petogodišnjem periodu postepeno smanjivala, te sa prvim siječnjom 2013. godine ukinula sve carine na uvoz primarnih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice u BiH, a koji su navedeni u Aneksima III (a), III (b), III (c), III (d).

U skladu sa odredbama PS, BiH je od dana stupanja na snagu PS ukinula carine koje se primjenjuju na uvoz određenih poljoprivrednih proizvoda podrijetlom iz Zajednice navedenih u Aneksu III (e) u okviru carinske kvote naznačene za date proizvode. Uvozi izvan kvota ostaju na razinama utvrđenim po principu najpovlaštenije nacije (MFN). Uprava za indirektno oporezivanje BiH upravlja tarifnim kvotama, putem informacionog sustava „Quota BiH“.

U skladu sa odredbama člana 12. stav 5, Protokolom 6 Privremenog sporazuma utvrđuju se aranžmani koji se primjenjuju na vina i alkoholna pića koja su u njemu navedena. Stavom 3 Protokola 6 BiH je odobrila preferencijalnu nultu carinsku stopu za kvotu od 6.000 hl za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa (carinskih tarifnih oznaka ex 2204 10 i ex 2204 21) od dana stupanja na snagu Privremenog sporazuma uz godišnje povećanje od 1.000 hl (godišnje povećanje se primjenjuje dok kvota ne dostigne maksimum od 8.000 hl). U 2014. godini kvota za kvalitetno pjenušavo vino i vino od svježeg grožđa je iznosila 8.000 hl i iskorištena je 100%, kao i prethodne 2013. godine.

Riba i riblji proizvodi (članovi 9. i 13. Privremenog sporazuma)

U skladu sa definisanom dinamikom snižavanja carina na ribu i riblje proizvode (Aneks V PS) od dana stupanja na snagu PS BiH je u petogodišnjem periodu, u skladu sa vremenskim rasporedom utvrđenim za svaki proizvod u Aneksu V PS, postepeno smanjivala te sa prvim siječnjom pete godine nakon stupanja na snagu PS (01. 01. 2013. godine) ukinula carine koje se primjenjuju na uvoz ribe i ribljih proizvoda podrijetlom iz Zajednice u BiH.

Zadržane su carine na uvoz određenog broja tarifnih linija za ribu podrijetlom iz Zajednice u BiH, za koje je prema PS (Aneks V PS) zadržana stopa carine 100% od MFN-a, što je vidljivo iz Carinske tarife BiH za 2015. godinu („Sl. glasnik BiH“ br. 102/14).

Zaštita geografskih oznaka (GO) (članovi 12. i 16. PS-a)

Obveze BiH u pogledu zaštite geografskih oznaka za poljoprivredne i riblje proizvode i hranu, osim vina i alkoholnih pića navedene su u članu 31. Poglavlje II „POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO“ SSP-a (član 16. PS-a). U skladu sa obvezama iz navedenog člana, izvršena je provjera u skladu sa Uredbom Vijeća (EU) br. 1151/2012. o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode. U pogledu nove EU uredbe, Zakon o zaštiti oznaka geografskog podrijetla BiH²⁴ je usaglašen, sa izvjesnim odstupanjem i to u dijelu verifikacije kvalitete prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda predviđenih u članu 37. nove Uredbe.

U vezi sa naprijed navedenim, a da bi se dobila prava slika u pogledu zaštićenih geografskih oznaka registriranih u EU u odnosu na prijavljene ili registrirane žigove za teritoriju BiH, urađeno je pretraživanje nacionalne baze žigova, koju vodi Institut za intelektualno vlasništvo BiH, kao i međunarodne baze žigova suglasno Madridskom sustavu za međunarodno registrovanje žiga (ROMARIN), u odnosu na bazu podataka za geografske oznake EU (koja sadrži oko 1200 EU zaštićenih geografskih oznaka – DOOR), kao i u odnosu na listu zaštićenih imena po Protokolu za vino, alkoholna pića i aromatizirana vina (koja sadrži oko 2700 EU zaštićenih geografskih oznaka). Rezultat analize pokazuje da je stanje u BiH u ovome pogledu pozitivno.

U vezi sa obvezom koja proizlazi iz stava 2. člana 31. SSP da će BiH na svojoj teritoriji zabraniti svaku uporabu naziva zaštićenih u EU uporedivih proizvoda koji nisu u skladu sa specifikacijom geografske oznake kao i da će se ovo primjenjivati čak i ukoliko je navedeno pravo geografsko podrijetlo robe, predmetna geografska oznaka se koristi u prijevodu, naziv je popraćen izrazima kao što su *vrsta, tip, stil, imitacija, metoda*, ili drugim izrazima te vrste, rezultat pretrage ukupne baze podataka pokazuje da se ni u jednom slučaju nije pojavila slična situacija. Temeljem rezultata pretrage ne postoji obveza BiH iz stava 3. i 4. člana 31. SSP da će BiH odbiti registraciju žiga čija uporaba odgovara situacijama navedenim u stavu 2. ovog člana. Što se tiče obveza iz točke 5. ovog člana da će do 31. prosinca 2013. godine u BiH prestati svaka uporaba geografskih oznaka, zaštićenih u EU, koji su izrazi uvriježeni u svakodnevnom govoru, kao uobičajeni nazivi za takve robe u BiH prema izvršenom pretraživanju, generičke oznake nisu ustanovljene/pronađene.

Također, legislativa Bosne i Hercegovine je u suglasnosti sa novom EU GIs Regulation (EU) No 1151/2012, sa TRIPs Sporazumom i harmonizirana sa EU Direktivama uključujući i Direktivu 2004/48/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. godine o provedbi prava intelektualnog vlasništva.

13.2. Realizacija obveza CEFTA 2006 Sporazuma i Protokoli o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata u cilju olakšavanja regionalne trgovine

CEFTA Pododborom za poljoprivredu i SPS (u daljem tekstu: Pododbor) u 2014. godini predsjedavala je Republika Makedonija. Sedmi sastanak Pododbora je održan 9. i 10. lipnja 2014. godine u Skoplju.

²⁴ „Službeni glasnik BiH“, broj 53/10.

Učesnici sastanka su bili predstavnici Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore, Srbije i Kosova*²⁵. Na sastanku Pododbora je usvojen Program rada Pododbora. Glavni fokus makedonskog predsjedavanja je bio stavljen na:

- formalizaciju dodatnih protokola za dalju liberalizaciju trgovine i njihovu efikasnu implementaciju;
- utjecaj i izazove CEFTA procesa liberalizacije na efikasno restrukturiranje poljoprivrednih ekonomija i naredne aktivnosti;
- dalje smanjenje trgovinskih NTB-a unaprjeđivanjem i harmonizacijom standarda za sigurnost hrane i unaprjeđivanjem inspeksijskog nadzora baziranog na riziku na BIP-ovima;
- razvoj inicijativa za zajedničko učešće CEFTA Strana u drugim međunarodnim organizacijama.

CEFTA SPS Baza podataka

Također, na navedenom sastanku CEFTA Sekretarijat je izvijestio o trenutačnim aktivnostima na pripremi za ažuriranje i nadogradnju informacija koje se nalaze u SPS bazi podataka, a koja se nalazi na web-stranici CEFTA *Transparency Pack-a*. Prikupljanje podataka je sprovedeno od strane vanjskih stručnjaka OECD-a u periodu od lipnja do listopada 2014. godine. CEFTA Strane su preuzele obvezu da od listopada same ažuriraju zakonodavstvo. U cilju podrške ovoj aktivnosti, CEFTA Sekretarijat je uz tehničku pomoć GIZ-a, u studenom 2014. godine organizirao radionicu kako bi se obučilo osoblje koje je imenovano za rad na SPS bazi podataka.

Protokol o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje sa Republikom Makedonijom

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u ime Savjeta ministara BiH, i Agencija za hranu i veterinarstvo Republike Makedonije, u ime Vlade Republike Makedonije, potpisali su Protokol o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje, u studenom 2014. godine u Skoplju. Cilj Protokola je da se omogući promet hrane i hrane za životinje na način koji ne predstavlja ograničavanje međusobne trgovine, uz zadržavanje propisane razine zaštite života i zdravlja ljudi, životinja i biljaka. Dvije zemlje su prepoznale da je međusobno priznavanje dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorija važan instrument za poboljšanje pristupa tržištu Bosne i Hercegovine i Republike Makedonije, a obveza potpisivanja sporazuma proističe iz člana 13.4 Sporazuma CEFTA. Protokol je stupio na snagu 21. prosinca 2014. godine.

13.3. Potpisivanje međunarodnih sporazuma o suradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Zaključivanje Sporazuma/Memoranduma predviđene su aktivnosti na unaprjeđivanju i proširenju međusobne suradnje u okviru procesa pristupanja Europskoj uniji, posebno u području preuzimanja propisa i usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom Europske unije, te korištenja fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj. S tim u vezi sprovedene su pripreme na pokretanju aktivnosti zaključivanja sljedećih Sporazuma/Memoranduma:

- Sporazum o suradnji u oblasti poljoprivrede između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Mađarske koji je i potpisan u srpnju 2014. godine;
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije;

²⁵ *Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti

- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske o suradnji u oblasti poljoprivrede;
- Memorandum o suradnji između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Makedonije;
- Međunarodni ugovor o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture – ITPGR FA);
- Protokol o osnivanju i radu kancelarije Stalne radne grupe za regionalni ruralni razvoj (Regional Rural Development Standing Working Group in South Eastern Europe – SWG RRD);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore;
- Protokol o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje između MSTEО BiH i nadležnog ministarstva Crne Gore;
- Sporazuma između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Turske o suradnji u oblasti šumarstva.

13.4. Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja

Aktivnosti na planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja sprovodi Radna grupa za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći. Ova Radna grupa je tijekom 2014. godine održala tri sastanaka i dva sastanak informisanja donatora. Fokus sastanaka i rada radne grupe uglavnom je bio usmjeren na donatorsku pomoć za ublažavanje katastrofalnih šteta i gubitaka uzrokovanih poplavama prema sljedećim prioritetima:

- hitne intervencije očuvanja zdravlja stanovništva i zdravlja životinja;
- sanacija i rekonstrukcija infrastrukture;
- sanacija šteta u biljnoj i animalnoj proizvodnji;
- sanacija šteta na objektima, opremi i mehanizaciji.

U skladu sa prethodno navedenim u srpnju 2014. godine, Europska komisija, Francuska i Slovenija sazvale su Međunarodnu donatorsku konferenciju u Briselu u cilju da se odgovori na potrebe stanovništva kao posljedice koje su za sobom ostavile katastrofalne poplave u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Osim dogovora o visini raspoloživih sredstava za sanaciju poplava, učesnici konferencije su se složili i da organizira i nastavak zajedničkih aktivnosti donatora s naglaskom na modalitete poboljšanja politika, izgradnji infrastrukture i jačanju regionalne suradnje u prevenciji od poplava.

13.4.1. TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange)

TAIEX je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru Generalnog direktorata za proširenje Europske komisije (DG ENLARG). Cilj TAIEX-a je da zemljama novim članicama EU, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama potencijalnim kandidatima pruži kratkoročnu tehničku pomoć u skladu sa opštim ciljevima politika Europske komisije, u polju približavanja, transpozicije i usvajanja EU legislative.

Redovan sastanak osoblja za vezu sa TAIEX-om iz sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, zaštite zdravlja bilja i bezbjednosti hrane održan je početkom prosinca 2014. godine u Sarajevu, s ciljem identifikacije potrebne pomoći u oblasti približavanja, transpozicije i preuzimanja regulative EU u BiH zakonodavstvo. S tim u vezi, izrađen je prijedlog mape obuka, odnosno iskazivanje potreba za tehničkom pomoći u skladu sa prioritetima sektora za 2015. godinu. Ovi planovi su krajem prosinca predloženi Europskoj komisiji na redovnom godišnjem sastanku TAIEX

koordinatora u Briselu, kojem su prisustvovali predstavnici MSTEО BiH, i entitetskih ministarstava poljoprivrede. Europska komisija je prihvatila oko 70% prijedloga prioriteta za ovu vrstu tehničke pomoći BiH za 2015. godinu.

U Bosni i Hercegovini je tijekom 2014. godine u oblastima poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja održano 10 TAIEХ radionica i 4 ekspertske misije. Korisnici ovih obuka su predstavnici Ministarstva, MPŠV RS, MPVŠ FBiH, Odjeljenja za poljoprivredu Vlade Brčko distrikta BiH, Agencije za bezbjednost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za veterinarstvo BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija (inspeksijska tijela, laboratorijsko osoblje itd.) čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja.

13.4.2. Implementirani projekti od značaja za sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja i koordinacija učešća u međunarodnim tijelima i organizacijama

Projekti koji su implementirani i realizirani u 2014. godini od značaja za Sektor poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja su:

Projekti finansirani iz IPA fonda

U okviru programa IPA 2009, realiziran je projekt za izradu sektorskih analiza za šumarstvo i ribarstvo koji je finansirala EU a realizovao FAO, slično kao i prethodno 5 pripremljenih sektorskih analiza koje su izrađene u 2013. godini. Ovo je jedini projekt koji je iz IPA fondova EC podržala za oblast poljoprivrede u tijeku 2014. god.

Projekti finansirani iz kredita Svjetske banke:

Projekt poljoprivrede i ruralni razvoj (Agriculture and Rural Development Project ARDP) koji se kontinuirano sprovodi od 2008. godine i 2014. godina je sedma godina impleментacije,

- Projekt hitne zaštite od poplava (Fast Emergency Response Project FERP);
- Projekt finasiran sredstvima Grupacije Svjetske banke – IFC.

Projekti finansirani iz kredita IFAD-a i dr. i sufinansirani BH sredstvima:

- Projekt poboljšanja životnih uvjeta na selu (Rural Livelihood Development Project RLDP) – tekući i Projekt razvoja ruralnog biznisa (Rural Business Development project RBDP).

Projekti finansirani sredstvima FAO/EU

- Tehnička pomoć za korištenje energije na bazi drva za poboljšanje održivog ekonomskog ruralnog razvoja i zadovoljenje ciljeva u vezi sa obnovljivom energijom za 2020. godinu za zapadni Balkan,
- Procjena potreba nakon poplava u sektoru poljoprivrede u BiH (Post Disaster Needs Assessments),
- TCP FAO projekt za nabavku stočne hrane „Urgentna pomoć ugroženim vlasnicima stoke pogođenim poplavama i izgradnja kapaciteta za brzi oporavak od poplava“, (TCP/BIH/340),
- FAO/SWG RRD/regionalni projekt – Usmjeravanje politika poljoprivrede i ruralnog razvoja u zemljama JIE ka pridruživanju EU.

Projekti finansirani iz drugih fondova (od većeg značaja za poljoprivredu)

- Projekt FARMA finasiran sredstvima USA/USAID, Švedska/SIDA i Republika Češka/CzDA.

Koordinacija članstva u međunarodnim organizacijama:

- Međunarodna organizacije za vinovu lozu i vino (*International Organization of Vine and Wine – OIV*),
- Stalna radna grupe za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Europe (*Regional Rural Development Standing Working Group in South Eastern Europe – SWG RRD*),

- Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (*International Fund for Agricultural Development – IFAD*),
- UN Organizacija za hranu i poljoprivredu (*United Nations – Food and Agriculture Organization – UN FAO*) i dr.

Koordinacija članstva u međunarodnim tijelima za genetske resurse za hranu i poljoprivredu:

- Međunarodni ugovor o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu (*International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture – ITPGR*),
- Europski program suradnje za očuvanje i razmjenu biljnih genetskih resursa (*European Cooperative Programme for Plant Genetic Resources – ECPGR*) i
- FAO Komisija za genetske resurse za hranu i poljoprivredu (*Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture – CGRFA*).

14. PRIORITETI I MJERE POLITIKE U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2015. GODINU

Kako bi Bosna i Hercegovina napredovala na putu ka Europskoj uniji i postepeno prilagođavala svoje politike, procedure i strukture usklađene sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU, potrebno je da prioriteti rada institucija na svim razinama vlasti u BiH nadležnim za poljoprivredu i ruralni razvoj u narednom periodu budu usmjereni ka sprovođenju reformi u domenu:

- a) Zakonodavstva,
- b) Izgradnje i jačanja institucionalnih kapaciteta,
- c) Izrade i usvajanja strateških dokumenata,
- d) Poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja
- e) Bezbjednosti i kvalitete hrane i ispunjavanja uvjeta za izvoz poljoprivrednih proizvoda.

Očekivani rezultati realizacije postavljenih prioriteta su:

1. Povećanje proizvodnje i stabilnost dohotka poljoprivrednih proizvođača;
2. Povećanje konkurentnosti i produktivnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora uz prilagođavanje zahtjevima domaćeg i inostranog tržišta i modernizacija sektora poljoprivrede;
3. Obezbjedenje jednakih konkurentskih uvjeta za domaće poljoprivredne proizvođače,
4. Osiguranje održivog upravljanja resursima i zaštita životne sredine uz prilagođavanje poljoprivredne proizvodnje nastalim klimatskim promjenama,
5. Unaprjeđenje kvaliteta života u ruralnim područjima i smanjenje siromaštva,
6. Osiguranje efikasnosti upravljanja javnim politikama,
7. Unaprjeđenje institucionalnog okvira za razvoj poljoprivrede i ruralnih sredina uzmaterijalno, kadrovsko, i tehničko-tehnološkoosposobljavanje.

14.1. Prioriteti i mjere u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2015. godini

Prioritetna područja:

a) Zakonodavstvo

- Izraditi Plan usklađivanja/usvajanja pravne tekovine Europske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, bezbjednosti hrane i zaštite zdravlja bilja,
- Pripremiti novi Zakon o hrani, Zakon o veterinarstvu i izmjene i dopune Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH i dostaviti ih na mišljenje, a potom i u proceduru razmatranja i usvajanja,

- Izraditi i u proceduru razmatranja usvajanja dostaviti Zakon o vinu i podzakonske akte u skladu sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju,
- Usvajanje zakonodavnog okvira potrebnog za razvoj i jačanje organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini,
- Unaprijediti regulatorni okvir za kontrolu uvoza hrane koja nije životinjskog podrijetla.

b) Izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta

- Iznaženje adekvatnog modela za uspostavljanje IPARD operativne strukture u skladu sa EU zahtjevima i ustavnim nadležnostima BiH institucija,
- Ojačati analitičke sposobnosti za detaljne analize efikasnosti sprovedenih politika, strategija, programa i mjera,
- Intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju sustava monitoringa i evaluacije u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja,
- Uspostaviti sustav stalnog prikupljanja, ažuriranje i arhiviranje baza podataka i dokumenata u sektoru poljoprivrede,
- Intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju i razvoju Poljoprivrednog informacionog sustava:
  - Ubrzati proces harmonizacije Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata,
  - Nastaviti aktivnosti na uspostavljanju sustava zemljišnih registara odnosno LPIS-a,
  - Nastaviti aktivnosti na uspostavljanju i razvoju Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava,
  - Započeti aktivnosti na uspostavljanju Poljoprivredno-tržišnog informacionog sustava (PTIS-a),
- Stalno jačanje institucionalnih i upravnih kapaciteta (kadrovsko i materijalno) i jačanje suradnje između relevantnih institucija ključnih za međunarodnu trgovinu, a posebno u oblasti standardizacije, akreditacije, veterinarstva, zaštite bilja, statistike i nadzora nad tržištem.

c) Izrada i usvajanja strateških dokumenata

- Izraditi i u proceduru razmatranja i usvajanja dostaviti Nacrt Strateškog plana ruralnog razvoja BiH,
- Dostaviti u proceduru razmatranja i usvajanja Smjernice za uspostavljanje i razvoj Poljoprivrednog informacionog sustava

d) Poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja

- Implementirati preostale prioritete i ciljeve Operativnog programa za harmonizaciju poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja 2008–2011. definirane u Strateškom planu harmonizacije poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja,
- Realizirati aktivnosti harmonizacije podsticajnih mjera u cilju uspostavljanja jednakih uvjeta za sve poljoprivredne proizvođače u zemlji i poboljšanje konkurentnosti proizvodnje,
- Uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i BD BiH i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu sa EU mjerama, te značajnije,
- Podsticati usvajanje standarda kvaliteta i jačanje konkurentnosti proizvođača,
- Poboljšati efikasnost korištenja i razinu zaštite raspoloživih resursa,
- Iniciranje, potpisivanje i realizacija bilateralnih sporazuma za unaprjeđenje suradnje i trgovine, a posebno sporazuma koji se odnose na unaprjeđenje i proširenje međusobne suradnje u okviru procesa pristupanja Europskoj uniji, posebno u području usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU i korištenje fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj,
- Razvijati aktivnosti za poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u oblasti poljoprivrede i prehrambene proizvodnje,
- Izgrađivati kapacitete za suočavanje sa prirodnim katastrofama u cilju povećavanja razine spremnosti za sprječavanje i zaštitu od vanrednih situacija koje mogu utjecati na poljoprivredni sektor (poplave, suša i dr.).

c) Bezbjednost i kvaliteta hrane i ispunjavanja uvjeta za izvoz

- Realizirati preporuke Kancelarije za hranu i veterinarstvo EU (FVO) iz revidiranog Akcionog plana za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda u EU koji su BiH vlasti pripremile,
- Realizirati sve aktivnosti definisane u Mapi puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla i „higijenskog paketa“,
- Nastaviti aktivnosti na izradi i usvajanje propisa i mjera za uvođenje tržišnih standarda kvaliteta u skladu sa europskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko...) odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU,
- Uspostaviti lanac upravljanja i sustav službene kontrole hrane i hrane za životinje koji je usklađen sa europskim standardima i centralnu bazu podataka,
- U potpunosti i na ujednačen način na razini cijele zemlje provesti Higijenski paket,
- Realizirati niz obuka za subjekte u poslovanju sa hranom o standardima EU o kontroli kvalitete,
- U oblasti ribarstva ubrzati aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva koje uređuje ovu oblast i uložiti dodatne napore u sprovođenju *acquisa* za oblast akvakulture.

PRILOG

Pregled usvojenih zakonskih i podzakonskih akata u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, ishrane, veterinarstva, fitosanitarne oblasti u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Distriktu Brčko BiH za 2014. godinu

Usvojeni zakonski i podzakonski akti i objavljeni u „Službenom glasniku BiH“

- Popis priznatih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 1/14),
- Lista stonih voda u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 1/14),
- Odluka o prestanku važenja Pravilnika o programu testiranja za smanjenje prisutnosti određenih serotipova salmonela kod peradi vrste Gallus gallus i purica („Službeni glasnik BiH“ br. 6/14),
- Odluka o stavljanju van snage Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koji moraju ispunjavati domaća goveda za rasplod i/ili tov prilikom uvoza u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 10/14),
- Odluka o stavljanju van snage Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje moraju ispunjavati pošiljke prilikom uvoza u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 10/14),
- Odluka o stavljanju van snage Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje mora ispunjavati meso peradi prilikom uvoza u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 10/14),
- Pravilnik o mjerama za sprječavanje širenja visoko patogene influence ptica na druge ptice držane u zatočeništvu u zoološkim vrtovima i odobrenim tijelima, institucijama i centrima („Službeni glasnik BiH“ br. 12/14),
- Lista stonih voda u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 17/14),
- Lista priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 17/14),
- Odluka o usvajanju Plana službenog uzorkovanja u mljekarama odobrenim i kandidiranim za izvoz u Europsku uniju za 2014. godinu i Plana službenih kontrola mlijeka i proizvoda od mlijeka za izvoz u Europsku uniju za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 21/14),
- Odluka o usvajanju Programa kontrole salmonele kod brojlera vrste Gallus gallus u BiH za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 22/14),
- Odluka o usvajanju Programa kontrole, salmonele kod odraslih rasplodnih jata vrste Gallus gallus u BiH za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 22/14),
- Odluka o usvajanju Programa kontrole salmonele u jatima konzumnih nesilica vrste Gallus gallus u BiH za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 22/14),
- Odluka o stavljanju van snage Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje mora ispunjavati meso peradi prilikom uvoza u BiH („Službeni glasnik BiH“ 24/14),
- Program posebnog nadzora (sustav kontrole) karantinskih štetnih organizama na krumpiru u BiH za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 26/14),
- Plan hitnih mjera za postupanje u slučaju pojave prstenaste truleži (*Clavibacter michiganensis* subsp. *Sepedonicus*) – („Službeni glasnik BiH“ br. 27/14),
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“ br. 28/14),
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene laboratorije za ispitivanje kvalitete mineralnih đubriva („Službeni glasnik BiH“ br. 28/14),
- Plan hitnih mjera za postupanje u slučaju pojave smeđe truleži krumpira (*Ralstonia solanacearum*) (Smith) Yabuuchi et al) – („Službeni glasnik BiH“ br. 28/14),
- Odluka Zajedničkog odbora Centralnoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini br. 3/2013. („Službeni glasnik BiH“ br. 31/14),
- Naredba o mjerama kontrole zaraznih i parazitarne bolesti životinja i njihovom provođenju u 2014. godini („Službeni glasnik BiH“ br. 31/14),
- Pravilnik o uvjetima i načinu unošenja određenog bilja i biljnih proizvoda iz susjednih zemalja u pograničnom području BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 31/14),
- Popis priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 31/14),

- Odluka o sprovođenju Plana praćenja i kontrole rezidua za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 44/14),
- Lista priznatih prirodnih i mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u BiH („Službeni glasnik br. 50/14),
- Odluka o podjeli poljoprivredne mehanizacije i opreme iz donacije NR Kine BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 52/14),
- Program o izmjenama i dopunama Programa posebnog nadzora (sustavske kontrole) karantenskih štetnih organizama na krumpiru u BiH za 2014. godinu („Službeni glasnik BiH“ br. 54/14),
- Odluka o zabrani uvoza i prevoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja infulence ptica („Službeni glasnik BiH“ br. 57/14),
- Odluka o obnovi ovlaštenja ispitnim laboratorijama u BiH za ispitivanje, kontrolu i praćenje prisutnosti genetski modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje („Službeni glasnik BiH“ br. 61/14),
- Odluka o visini posebne naknade za izdavanje rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište genetski modificirane hrane i hrane za životinje („Službeni glasnik BiH“ br. 61/14),
- Pravilnik o tržišnim standardima za soju, suncokret i uljanu repicu u otkupu („Službeni glasnik BiH“ br. 61/14),
- Odluka o ponavljanju količine tarifnih kvota u 2014. godini koje se odnose na uvoz sirovog šećera i šećerne trske za rafiniranje („Službeni glasnik BiH“ br. 62/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o osvježavajućim bezalkoholnim pićima i sličnim proizvodima („Službeni glasnik BiH“ br. 62/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o standardima za stavljanje jaja na tržište („Službeni glasnik BiH“ br. 62/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o sirovom mlijeku („Službeni glasnik BiH“ br. 62/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uporabi boja u hrani („Službeni glasnik BiH“ br. 63/14),
- Pravilnik o uvjetima plana praćenja (monitoring) utjecaja genetski modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetski modificiranih organizama i njihove uporabe („Službeni glasnik BiH“ br. 64/14),
- Pravilnik o prehranbenim enzimima („Službeni glasnik BiH“ br. 66/14),
- Odluka o izmjenama Odluke o zabrani uvoza i provoza određenih pošiljki u BiH radi sprječavanja unošenja klasične svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o hrani obogaćenoj nutrijentima („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o uporabi zaslađivača u hrani („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o kvalitetu voćnih vina („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama za određene kontaminante u hrani („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanja štetnog organizma kineska strižibuba *Anoplophora chinensis* (Forster) – („Službeni glasnik BiH“ br. 68/14),
- Pravilnik o izmjenama pravilnika kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje sporgiformnih encefalopatija („Službeni glasnik BiH“ br. 70/14),
- Popis aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 70/14),
- Lista priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 71/14),
- Pravilnik o ovlašćivanju panela za organoleptičku analizu djevičanskog maslinovog ulja („Službeni glasnik BiH“ br. 74/14),
- Pravilnik o tržišnim standardima za meso živine („Službeni glasnik BiH“ br. 74/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o akciznim markicama za duvanske proizvode, alkoholna pića, voćnu prirodnu rakiju, kafu i vino („Službeni glasnik BiH“ br. 74/14),

- Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2015. godine („Službeni glasnik BiH“ br. 80/14),
- Uputstvo o provođenju Odluke o upravljanju tarifnim kvotama za poljoprivredne proizvode („Službeni glasnik BiH“ br. 82/14),
- Instrukcije o označavanju i deklarisanju merkantilnog krumpira („Službeni glasnik BiH“ br. 83/14),
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o mjerama otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja klasične svinjske kuge („Službeni glasnik BiH“ br. 90/14),
- Lista priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 93/14),
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani uvoza i prevoza određenih pošiljki radi sprječavanja unosa u Bosnu i Hercegovinu bolesti slinavke i šapa („Službeni glasnik BiH“ br. 98/14).

Usvojeni zakonski i podzakonski akti u Federaciji BiH

- Pravilnik o minimalno-tehnološkim i kadrovskim uvjetima za proizvodnju rakija i voćnih vina („Službene novine FBiH“ br. 2/14),
- Pravilnik o minimalnim tehničko-tehnološkim uvjetima za proizvodnju keksa i proizvoda srodnih keksima („Službene novine FBiH“ br. 3/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu i uvjetima ostvarenja novčane podrške po Modelu poticaja proizvodnje („Službene novine FBiH“ br. 7/14),
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o sadržaju, obliku i načinu vođenja Registra odobrenih i registrovanih objekata i načinu dodjele veterinarskih kontrolnih i evidencijskih brojeva u FBiH („Službene novine FBiH“ br. 8/14),
- Instrukcija kojom se utvrđuju opšti i posebni higijenski zahtjevi i organizacija službene kontrole za proizvode i objekte koji se odobravaju za izvoz mlijeka i proizvoda od mlijeka na tržište Europske unije („Službene novine FBiH“ br. 8/14),
- Instrukcije o načinu vođenja evidencije o liječenju životinja, uporabljenim lijekovima i karenci za lijekove, koji se vodi na imanjima na kojima se drže životinje („Službene novine FBiH“ br. 8/14),
- Pravilnik o odštetnom cjenovniku za naknadu štete na divljači („Službene novine FBiH“ br. 9/14),
- Program obuke službenih veterinarara na teritoriji FBiH za period 2014–2016. godine („Službene novine FBiH“ br. 19/14),
- Pravilnik o obliku, načinu vođenja registra i obrazac prijave za upis uzgajivača uzgojno vrijednih životinja („Službene novine FBiH“ br. 21/14),
- Pravilnik o načinu vođenja matičnih knjiga, registara i prijave te uvjetima koje trebaju ispunjavati domaće životinje da bi bile upisane u matičnu knjigu i registar („Službene novine FBiH“ br. 21/14),
- Spisak gotovih lijekova koji su za uporabu u veterinarstvu kojima je na snazi odobrenje za stavljanje u promet u 2014. godini („Službene novine FBiH“ br. 23/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati referentne, odnosno ovlaštene laboratorije za ispitivanje voda, sadržaj i način davanja ovlasti („Službene novine FBiH“ br. 26/14),
- Pravilnik o načinu obilježavanja posuda u vinariji i sadržaju i načinu vođenja vinarijske evidencije („Službene novine FBiH“ br. 30/14),
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja („Službene novine FBiH“ br. 31/14),
- Pravilnik o metodama savjetodavnog rada („Službene novine FBiH“ br. 44/14),
- Odluka o provođenju revizije službenih kontrola subjekata u poslovanju s mlijekom i proizvodima od mlijeka namijenjenih za izvoz u zemlje EU („Službene novine FBiH“ br. 47/14),
- Spisak gotovih lijekova koji su za uporabu u veterinarstvu kojima je na snazi odobrenje za stavljanje u promet u 2014. godini („Službene novine FBiH“ br. 47/14),
- Uputstvo o provođenju mjera za otklanjanje i sprječavanje zaraznih i parazitskih bolesti životinja za 2014. godini („Službene novine FBiH“ br. 55/14),

- Pravilnik o načinu i uvjetima ostvarenja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnje („Službene novine FBiH“ br. 60/14),
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštena pravna lica u pogledu tehničke i kadrovske opremljenosti za obavljanje poslova iz oblasti vinogradarstva i vinarstva („Službene novine FBiH“ br. 62/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obveznom označavanju i upisu u jedinstveni upisnik ovaca, koza i svinja te vođenju evidencije („Službene novine FBiH“ br. 65/14),
- Pravilnik o prestanku važenja Pravilnika o kontroli Kju groznice (Q febris) („Službene novine FBiH“ br. 65/14),
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški u poljoprivredi („Službene novine FBiH“ br. 71/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uvjetima ostvarivanja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji („Službene novine FBiH“ br. 75/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uvjetima ostvarivanja novčane podrške po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi („Službene novine FBiH“ br. 89/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu i uvjetima ostvarivanja novčane podrške po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi („Službene novine FBiH“ br. 106/14).

Usvojeni zakonski i podzakonski akti u Republici Srpskoj

- Program osposobljavanja proizvođača rasada povrća i cvijeća („Službeni glasnik RS“ br. 5/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o upravljanju, održavanju i korištenju informacionog sustava u šumarstvu („Službeni glasnik RS“ br. 9/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o uvjetima izdavanja, sadržaja i obliku uvjerenja o zdravstvenom stanju životinja („Službeni glasnik RS“ br. 11/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima, rokovima i načinu obavješćavanja o pojavi štetočina i nastaloj šteti u šumi i na šumskom zemljištu („Službeni glasnik RS“ br. 12/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o sadržaju i postupku izrade Plana zaštite šume od požara („Službeni glasnik RS“ br. 12/14),
- Uputstvo o sprovođenju mjera kontrole bruceloze i tuberkuloze goveda („Službeni glasnik RS“ br. 15/14),
- Odluka o usvanju Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela za 2014. godinu („Službeni glasnik“ br. 17/14),
- Naredba o sprovođenju mjera zaštite životinja od zaraznih parazitskih bolesti u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS“ br. 17/14),
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu izrade, vođenju i dostavljanju katastra lovišta („Službeni glasnik RS“ br. 23/14),
- Odluka o utvrđivanju visine naknade na ime troškova o vođenju Registra poljoprivrednih gazdinstava, uspostavljanju i vođenju Registra korisnika podsticajnih sredstava i Registra seoskih domaćinstava i pružalaca ugostiteljskih usluga u apartmanima, kućama za odmor i sobama za iznajmljivanje u RS („Službeni glasnik RS“ br. 24/14),
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik RS“ br. 24/14),
- Pravilnik o uvjetima, načinu i metodama za ispitivanje plodnosti poljoprivrednog zemljišta i utvrđivanja količine mineralnih đubriva i pesticida („Službeni glasnik RS“ br. 26/14),
- Pravilnik o načinu i periodičnosti kontrolnog testiranja uređaja za primjenu sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik RS“ br. 36/14),
- Uputstvo veterinarskim organizacijama o sprovođenju mjera zdravstvene zaštite životinja u poplavama ugroženom području („Službeni glasnik RS“ br. 40/14),
- Naredba o pojačanoj inspekcijskoj kontroli i uzorkovanju sirovina i proizvoda životinjskog podrijetla u poplavama ugroženom području („Službeni glasnik RS“ br. 40/14),
- Naredba o obveznoj vakcinaciji životinja protiv antraksa, šuštavca i parašustavca u poplavama zahvaćenim područjima („Službeni glasnik RS“ br. 42/14),
- Program o izmjenama Programa osposobljavanja za plasteničku proizvodnju („Službeni glasnik RS“ br. 50/14),

- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima o načinu polaganja stručnog ispita za rad u poljoprivrednoj apoteci („Službeni glasnik RS“ br. 52/14),
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik RS“ br. 60/14).
- Odluka o usvajanju izmjene Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela za 2014. godinu – „Službeni glasnik RS“ br. 17/14 („Službeni glasnik RS“ br. 64/14),
- Pravilnik o načinu i kriterijumima utroška sredstava Fonda za suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti („Službeni glasnik RS“ br. 64/14),
- Rješenje o utvrđivanju Liste registriranih sredstava za zaštitu bilja broj: 12.03-330-2582/14 („Službeni glasnik RS“ br. 66/14),
- Pravilnik o obrascu i sadržini zahtjeva za priznavanje sorte, kriterijumima za određivanje naziva sorte i sadržine Registra sorti poljoprivrednog bilja („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o vršenju stručne kontrole nad proizvodnjom sadnog materijala („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o normama kvaliteta, pakovanju, plombiranju i deklarisanju sadnog materijala („Službeni glasnik RS“ br. 75/14).
- Pravilnik o metodama obrade podataka dobijenih rezultata na eksperimentalnom polju, odnosno u laboratoriji u ispitivanju sorte („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o metodama održavanja sorte („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o uvjetima za vršenje poslova kontrole sjemena poljoprivrednog bilja („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o uvjetima za vršenje poslova kontrole sadnog materijala („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o načinu dostavljanja sjemena za priznavanje sorte, metodama ispitivanja i zahtjevu za priznavanje sorte („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o sadržaju deklaracije, uputstva za primjenu sredstava za zaštitu bilja i načinu rukovanja ispražnjenom ambalažom od sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik RS“ br. 75/14),
- Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti proizvodnje, prometa, korištenja i skladištenja biocida i Pravilnik o uvjetima koje moraju da ispunjavaju lica koja koriste biocide u profesionalne svrhe („Službeni glasnik RS“ br. 79/14), („Službeni glasnik RS“ br. 79/14),
- Pravilnik o uvjetima za rad veterinarskih organizacija („Službeni glasnik RS“ br. 84/14),
- Odluka o umanjenoj koncesioniranoj naknadi za korištenje poljoprivrednog zemljišta u svojini Republike Srpske za 2014. godinu („Službeni glasnik RS“ br. 87/14),
- Odluka o uvjetima za proizvodnju i stavljanje u promet sjemena za osjemenjavanje goveda u Republici Srpskoj („Službeni glasnik RS“ br. 87/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik RS“ br. 87/14) MPŠV RS,
- Pravilnik o osnovnim i alternativnim metodama prerade nusproizvoda („Službeni glasnik RS“ br. 92/14) MPŠV RS,
- Pravilnik o Obrascu Zahtjeva za ispitivanje neregistriranih sredstava za zaštitu bilja i aktivne supstance, odnosno osnovne supstance koja nije upisana u Listu odobrenih supstanci u istraživačke ili razvojne svrhe („Službeni glasnik RS“ br. 94/14),
- Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o obrascu i sadržaju zahtjeva za upis, sadržaju Registra distributera i uvoznika i Registra pružalaca usluga („Službeni glasnik RS“ br. 94/14),
- Pravilnik o uvjetima za proizvodnju, skladištenje i plasiranje na tržište sjemena, jajnih ćelija i embriona priplodnih životinja i načinu vođenja evidencije („Službeni glasnik RS“ br. 97/14),
- Pravilnik o uvjetima korištenja i visini naknade za korištenje pašnjaka u svojini Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ br. 97/14),
- Pravilnik o uvjetima ishrane domaćih životinja pašom sa zemljišta na kojima se primjenjuju organska đubriva i poboljšivači zemljišta („Službeni glasnik RS“ br. 97/14),
- Rješenje o dopuni Rješenja o utvrđivanju Liste registriranih sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik RS“ br. 97/14) MPŠV RS,
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uvjetima i načinu zamjene šuma i šumskog zemljišta u svojini Republike („Službeni glasnik RS“ br. 99/14),

- Pravilnik o kriterijumima za određivanje visine koncesione naknade i visine bankarske garancije za korištenje poljoprivrednog zemljišta i javnog vodnog dobra („Službeni glasnik RS“ br. 101/14),
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik RS“ br. 101/14),
- Naredba o zabrani prometa namirnica „Pekabesko“ Ilinden, Makedonija („Službeni glasnik RS“ br. 109/14),
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra i evidencija u vezi sa proizvodnjom i obradom duvana i duvanskih proizvoda („Službeni glasnik RS“ br. 112/14),
- Odluka o usvajanju izmjene Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela u 2014. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“ br.113/14), Vlada Republike Srpske,
- Odluka o izmjeni Odluke o davanju suglasnosti na Plan utroška sredstava za šume za 2014. godinu („Službeni glasnik RS“ br. 113/14), Vlada Republike Srpske,
- Pravilnik o uporabi prehrambenih aditiva u hrani, osim boja i zaslađivača („Službeni glasnik RS“ br. 118/14), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS,
- Naredba o stavljanju van snage Naredbe o zabrani prometa namirnica proizvođača „Pekabesko“ Ilinden, Makedonija („Službeni glasnik RS“ br. 118/14).

Usvojeni zakonski i podzakonski akti u Distriktu Brčko BiH

- Pravilnik o načinu i uvjetima za podsticaje u poljoprivrednoj proizvodnji za 2014. godinu („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 20/14).